

hrvatske čitanke za slovenske
narodne šole

Izdanje v treh delih

Drugi del

Druga srbska
ali
hrvatska čitanka

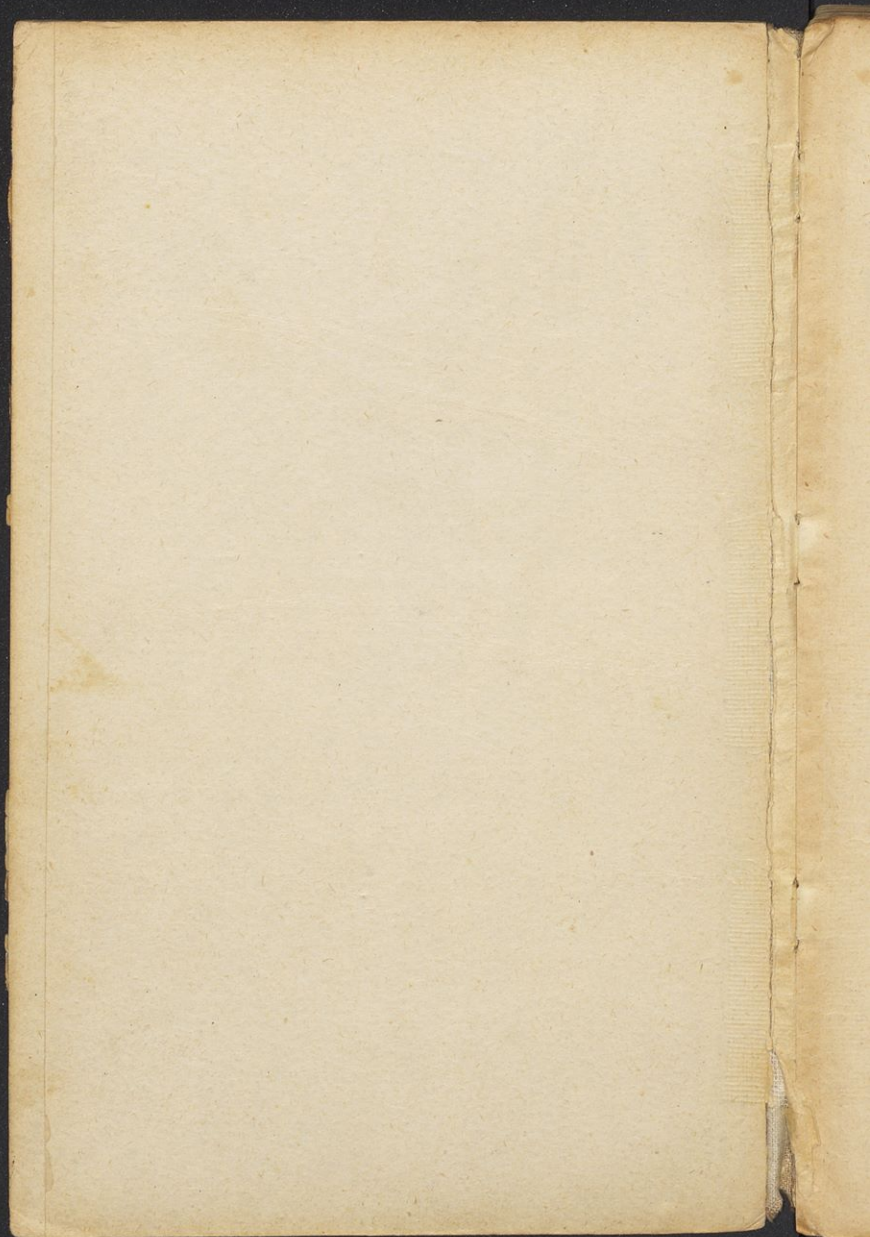
Sedmi natisk

Cena 22 din

1938

Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani

Druga srbska ali hrvatska čitanka

za
slovenske šole

Priručnik
Jedrlinić Tomo
učitelj

Kot učno knjigo odobrilo ministrstvo prosvete z odlokom O. N. br. 41.532
z dne 19. junija 1937. in Glav. Prosv. Sav. br. 53 z dne 21. januarja 1937.

Sedmi natisk

Cena 22 din

V Ljubljani 1938

Natisnila in založila Učiteljska tiskarna (predstavnik Štrukelj Francè)

Друга српска или хрватска читанка

за

СЛОВЕНАЧКЕ ШКОЛЕ

Приредио

Једрлинић Томо

учитељ

Као уџбеник одобрило министарство просвете одлуком О. Н. бр. 41.532
од 10 јуна 1937 и Глав. Просв. Сав. бр. 53 од 21 јануара 1937

Седмо издање

Цена 22 Дин

У Љубљани 1938

Тисак и наклада Учитељске тискаре (претставник Штрукељ Франц)

21098/2, 7. maj, 1938

D 2012/3852

Здраво да си, домовино мила,
Моја мајко, здраво, здраво била!

Jedna krv je naša, jedne su nam želje,
Jedna nam je tuga, jedno nam veselje.

Љуби, роде, језик изнад свега,
У њем живи, умири за њега!

2 Свет

Ала је леп
Овај свет;
Онде поток
Овде цвет.
Тамо њива
Овде сад,
Ено сунце
Ево хлад.

Тамо Дунав
Злата пун;
Онде трава
Овде цбун.
Славуј песмом
Љуља луг,
Ја га слушам
Џ мој друг!

Јовановић Јован

3 Pözdrav dömovini

Zdravo da si, dömovino mila,
Moja majko, zdravo, zdravo bila!
Pözdravlja te vjeran sinak tvoj.
Iza duga, teška putövanja
Tvomu licu sin se opet klanja
I nuđa ti vrući cjelov svoj.

Sretaj, majko, sretaj cjelov rado,
Vjèruj, nikom takva ne pödadoh,
Niť ću pödati u živötu svom!
Ljübav, kojom ovaj cjelov zbori,
Bez takmäca űzorito göri,
Göri samo na oltäru tvom.

Mila zemljo, da te svojim grudim'
Pritisnuti mogu, kako žudim,
Žägrlit te, oj da imam vlast!
Srce bi ti izjävilo bilom
Neizrečnu, nã tvom krilu milom,
Kuju sada opet kušam, slast.

Oj sretna se ćutim, opet sretna,
Kao sužanj iza dugöljjetna
Tamnövanja, kad stupi nã zrak;
Kao brödar izgubljen nã moru,
Ötimajuć' život svoj pönoru,
Kad űgleda bliza žäla träg.

Kröz suze te glëdam öd adosti,
Ne mögu se nãgledati dosti.
Željna duša rãstopljena sva
Po licu se tvome razälila,
Sve milujuć' — svaćim ti si mila,
Majko, onom, koj' te ljubit zna.

Prödoh svijeta nã sve ćetir' strane,
Vidjeh kraje toli öpjevane,
Kojim slava do nebësa vri.
Svi su lijèpi ű svom krasnom rësu,
Svi su lijèpi, al' svi skupa nijësu
Što si, majko, meni sämo ti.

Ti si meni sve, što zovem svojim,
 Sve, što ljubim, sve, što željom gōjim,
 I bićeš mi krōz svih dana broj,
 Koje mi je sudba dosūdila. —
 Zdravo, zdravo, dōmovino mila,
 Pōzdravlja te vjeran sinak tvoj!

Preradović Petar

4 Zāvera

Desetak dečāka pođe iz grada. Nešto svēčano vlada među njima. Jedan nosi u ruci neku knjižicu, a drugi preko rāmena motku ōmotanu belom krpom. Kad dođoše ũ polje, pōsedaju na jedan ōbronak, a ona dvojica što su nōsili knjigu i motku, stupe nā najviše mesto, pa jedan stane čitati iz knjige:

„Nā zastavi naše dōmovine tri su boje. Razumom im nē shvaćam sklad i znāčenje toliko, koliko srcem.

Plava boja — boja nebēsa! Divno se sāstaje ũ sklad s druge dve boje, a seća me našega pouzdanja u nēbeskoga Oca, kojemu je sve u ruci. Tek to pouzdanje treba da teče iz duše pune pregnūća za radom i nāpredovanjem u svakom dobru.

Bela boja seća me, da su naši oci, u boju junāci, vōleli mir, zanōsili se pesmom i dočekivali s jēdnakom gostoljūbivošću pod svojim krovom prijatelja i nēprijatelja. Seća me, da nam duša treba da bude otsev te beline s našega bārjaka: ōtsev čistōće, poštēnja i snōšljivosti jednoga prema drugomu. Od toga dōlazi mirna savest, vedrina duše, ũgodnost počitka i blagoslovēno ũživanje ōnoga, što smo stekli svojom mukom.

Crvēna boja to je boja vesēlja. Seća me rādosti, što sam sin ove krasne, bōgate i slavne zemlje. Seća me i krvi, što su je naši jūnački oci prōlili za svoju dōmovinu. Ali seća me i toga, da danas nārodi ne rātuju jedan s drugim toliko māčem, koliko umom i nātecanjem u radu. Zato nas crvena boja opōminje, da ũ svaku kāpljicu svoje krvi ũsišemo dužnost rada i nāpretka u znanju i u dobru. Bez toga bismo zaōstali i pogibali od neznanja, nērada i sirōmaštva gore nego ōd mača. Crvena boja ne bi tada znāčila zā nas toplu krv živōta, nego ōtvorenu ranu i srāmotno ũmiranje.

Tri boje naše zastave zanose me svojom skladnom lepōtom i upūćuju, kakvi treba dā budemo, ako hoćemo, da nam domovina

bude sretna. Svako treba da shvati i vrši svoju dužnost što bolje može i na kojem se god mestu nađe. Đak koji ne nāpreduje pōradi nērada ū školi, nē sme reći, da ljubi domovinu! Posle u živōtu seljak, ūčitelj, činovnik, svēćenik, trģovac, zanātlija, gospōdar i sluga, a tako i žena u svom domāčinstvu — svako neka vrši svoje dužnosti i teži za nāpretkom, da ne zaōstane zā drugim. Krasan sklad triju boja jugoslāvenske zāstave živeće tad u našoj duši divnim ošēcajem zadovoljstva, a pō nama biće sretna i domovina. Jer zemlja, u kojoj obitavamo, to je telo domovine, a mi smo njezina duša. Kakvi mi, takva domovina!“

Dečak zātvari knjigu, a drugi do njega nājednom rāzviје jugoslavensku zastavu, digne je visōko i reče:

„Zāverimo se, braćo, da ćemo ljubiti domovinu onāko, kako nam je naš drug čitao. Dajete li veru?“

„Dajemo, dajemo!“ kliktaše mlado društvo. Najpre izljubiše svetu zastavu, a onda se rŭkovahu i ljubljahu jedan s drugim. Iz jasnih grla zaōri tad skladno drģavna himna „Bože pravde“. („Lijepa naša domovino“ i „Naprej zastava slave“).

Na mnogom oku sjala je suza kao biser, a sunce i vedrina nēbeska planu jače, kao da je htela dvōstrukim sjajem obāsjati mladu četu.

Po Novak Venceslavu

5 Југославенско кѡло

Кѡло, коло,
Нāоколо,
Вилѡвито,
Плахѡвито,
Наплетѡно,
Навезѡно,
Ќкићено,
Зāчињено,
Брже, браћо, амо, амо
Да се скупа пѡиграмо!
Србѡјанче, огњу живи,
Ко се теби још не диви!
Хрвāћане, не од лане,
Ќдувек си ти без мане!

Ој Бѡсанче, стара славо!
Тврдо срце, тврда главо!
Тврд си као кремен камен,
Где стāнује живи пламен.
Ао Хѡро, тврда веро,
Ко је тебе јоште теро?
Ти си кано хитра муња,
Што нѡкада не пѡкѡња.
Ао Срѡмче, гујо љута,
Сваки јѡнак пѡ сто пута!
Црнѡгорче, царе мали,
Ко те ѡвде још нē хвали?
Мачем бијеш, мачем сечеш,
Мачем себи блāго тѡчеш.

Ој сѡколе Дјлматинче,
 Дивна мора дивни синче!
 Ој ти красни Дјбровчане,
 Наш и дјнас бели дане,
 Та са песме и старине
 Пуне славе и милйне!
 Ој Слјвонче тјнани!

Бјнађане лјгани!
 Ој Бјчвани, здраво, здраво,
 Ко ј' у песми већи ђаво!
 Й ви други дјж Дунава,
 Й ви други где је Драва,
 Й сви други тамо, амо,
 Амо да се пѡиграмо!

Радичевић Бранко

6 Јединац

После битке код Кјманова очекивали су Срби још крвјавије борбе на Овчјем пољу. Прве су ишле кѡњаничке прѣдстраже да прѣгледају крај й цесту, која има много ѡпасних зјвоја, ўправо згодних за зјседу. Дођоше до једног зјвоја, где би могле планути турске пушке и обѡрити прве кѡњанике. Први је јахао један војник. Тај је био ў највећој опасности. У рјзмаку слѣдила су га двѡјица, па трѡјица и све већа и јача чета. Тик пред зјвојем йзненада пѡтера силно коња неки кѡњаник и прѣстигне пред зјвојем првога војника. По војничком прѡпису тога није смео учинити. Часник га позѡве на одговѡрност, а војник одгѡвори: „Госпѡдине, он је јединац у своје мајке, а моја мајка имаде три сина. Лакше ће наша мати прегѡрети једнога сина него њѡгова свога јединца!“ Часник се ѡкрене. На те речи није могао ништа одговѡрити тој великој слјвенској души и ѡстави га . . .

И ја се радјујем, што сам брат такву брату.

Трстењак Даворин

Најбољи начин слјжити Створитељу јест, да чинимо добро браћи својој.

7 Dva brata bez seke

Dva se brata bez sēkice tuže
 Kō lepīri bez rumēne ruže,
 Dō dva brata, do dva sřca zlāta,
 Dō dva brāta, Srbīn do Hrvāta.

Što će braća bez seke, bez drūge!
 Što će jādni? Umrijeće od tūge!
 Al' se eto javlja izdalēka
 Tužnoj braći pōnajmlađa seka:
 Slōvenka je i draga i mīla.
 Našoj braći porāsla su krila,
 I sad sretni puni živog žāra
 Dom već dižu kome nema para!

Katalinić Jeretov Rikard.

8 Budi svoj

Nije dosta da prošvetiš um i da ga nakrčlaš znanjem, treba da podaš stegu i svojim ošecajima i svojoj volji. Što ti kaže um da je pravo i zdravo, neka i tvoje srce oseća, a voljom svojom pregni, da ono izvršiš. Neka bude potpun sklad između misli, ošecaja i volje tvoje, jer samo tako bićeš skladan, čitav čovek, samo tako bićeš svoj a ničiji drugo. Samo tako bićeš pravi značaj. Budi svoj i značajan. Nikome za volju, nikomu za ljubav ne skreni s puta, koji si jednom odabrao i kojim si pošao. Nē gledaj ni levo ni desno, već uvek ravno pređa se. Nē daj se odvrātiti s puta istine, poštēnja i lepōte ni milom ni silom, ni mitom ni prētnjom; radi onāko, kako ti skladno nāloži pamet, srce i volja tvoja. Pa neka se sav svet drma i ruši nāokolo tebe, ti stoj neustrāšivo sred rūševina, koje su se nāgomīlale oko tebe, pa prete, da te pokōpaju.

Budi svoj i vrši nadā sve svoju dužnost. Vršī dužnost makar i tēgotna bila. Vršī svoju dužnost prema bližnjemu, prema dōmovini i nārodu, prema vlasti i džžavi. Vršēci svoje dužnosti ne traži i ne očekuj pōhvale ni nāgrade; nājlepšom i nājvećom nāgradom neka ti bude živa svest, da si svoju dužnost ispunio.

Klaić Vekoslav

9 Na pūtu

Moju stazu	Ruji zrak;
Krivōviju	Ispred mene
Krije mrak,	Već se crne
Dok još malo	Jēle sve,
Nā zapadu	Ā noć spušta

Svoje zamke:	Duga noć je,
Tihe sne.	Duga mi je
Tuđi kraj —	Pūstoš ta,
Dalēko l' je	Od časa mi
Moj prēmili	Stvore mi se
Zāvičaj?	Časa dva. —
Tu nē čujem	Spazim zvijezdu
Ni pastirov	Krāsna li je,
Mili „ōj!“,	K njoj ću ja —
Sve mi strano,	Oj, nad dragom
Sāmo hřlim	Dōmovinom
Ū dom svoj.	Ona sja!

Crnko Mijat

10 Чавка и птице

Kad su птице йзабрале орла за цара, догворе се да се једнога дана сакупе, и да се свака од њих покаже за што је која. Чавка се стидела да се покаже онаква каква је створена, скупи перје од разних шарених птица, накити се њиме, и дође. Али птице упознају њену мајсторију, и свака извуче своје перје, те чавка остане чавка, али сва постиђена.

Нека се нико не йздаје за оно што није!

По Обрадовић Доситеју

11 Vrana i rak

Lētela je vrana nād obalom nekog jēzera i ōpazi pōvelikog raka — zgrabi ga i odlēte s njim.

Lētela je tako nad jezerom; — vide rak svoju propast i zamisli se, kako da prēvari vranu u razgovōru, pa da ova ōtvori kljun i da ga ispusti ū vodu. I on počē:

— Eh, vrano, vrano: Znao sam tvoje rōditelje — dobre su to bile ptice!

— Hm, hm! odgovori vrana, ne otvārajući kljun.

— I sestre i braću sam ti znao — divne su to bile ptice!

— Hm, hm! gundā vrana i dalje.

— Ali ipak svi oni nisu ni blizu kao što si ti!

— Umhu! Umhu; — kao rāduje se vrana, ali kljuna ne ōtvāra.

Vide rak zlo se sprema, pa će u očajanju:

— Znao sam, vrano, i tvoga dedu. Došao on jednom jezeru da pije vodu i ja sam hteo da mu glavu otkinem . . .

— Ah, ti nevaljalče! viknu vrana iz svega glasa i ispusti raka u jezero.

12 Циц!*

Ал' се небо осмехива!
 Ал' се река плави!
 А рибарче ў чун снива
 Јасно к'о на јави.

Руди риба, јоште мало,
 Сад му је печена!
 Срце му је заиграло:
 „Амо сад, милона!

Он хитнуо ўдичицу,
 Рйбицу је стёко,
 Мётнуо на жёравицу,
 Па је тако пеко.

Доле ћемо сада сести,
 Ал' ће да се слади!
 Моро бих те, рибо, јести
 И да није глади!“

„Жёравице, де се трўди,
 Нёмој тако споро!“ . . .
 Рйбица му веће рўди,
 Гётова је скоро.

Па је узе, па њом брже
 Да прймакне к усти,
 Чун се љуљну, он се трже,
 Оде санак пусти!

Радичевић Бранко

ў чун = у чуну; трўди се = пожури! рўди = румёни; к ўсти = ўстима.

* Каже се у шали, кад нешто желиш, а не добијеш, као овде рйбицу.

13 Ћ cara Tröjana kozje ũši

Bio jedan car koji se zvao Trojan. U toga cara bile su ũši kozje, pa je redom zvao brijače, da ga briju; ali kako je koji išao, nije se natrag vraćao, jer kako bi ga koji obrijao, car Trojan bi ga zapitao, šta je video na njemu, a brijač bi odgovorio, da je video kozje ũši; onda bi ga car Trojan odmah posekao. Tako dođe red na jédnoga brijača, ali se taj učini bolestan pa pošlje svoga momka. Kad taj iziđe prěd cara, zapita ga car, što nije majstor došao, a on odgovori, da je bolestan. Onda car Trojan sedne, te ga momak obrije. Momak brijući

cara ōpazi, da su u njega kozje uši, ā kad ga Trojan zapita, šta je u njega video, on odgovori, da nije video ništa. Onda mu car dā dvānaest dukata i reče mu, da ōtsad uvek dōlazi on da ga obrije. Kad momak ōtide kući, zāpita ga majstor kako je ū cara, a on mu odgovori, da je dobro, i da mu je car kazao, da ga svagda on obrije, i pōkaže mu dvanaest dukata, što je ōd cara dobio, ali mu nē kaže, da je u cara video kozje uši. Ōd to doba taj je momak jēdnako išao i Trojana briĵao, a zā svako briĵanje dōbio po dvanaest dukata, i nije nikome kazivao, dā car ima kozje uši. Ali ga nājposle stane mučiti i gristi, gde nē sme nikome da kaže, te se počne gūbiti i vēnuti. Majstor to ōpazi pa ga stane pītati, šta mu je; a on nā mnogo zapitkivanje najposle odgovori, da ima nešto nā srcu, ali ne sme nikome kazati, „a da mi je“, vēli, „da komegōd ka-
 žem, odmah bi mi odlāhnulo“. Onda mu majstor reče: „Kaži meni, ja neću nikome kazati; ako li se bojiš meni kazati, ā ti idi dūhovniku pa kaži njemu: ako li nečeš ni njemu, a ti izidi ū polje iza grada pa iskopaj jamu te zavūci glavu ū nju pa ū tri puta zemlji kaži, šta znaš, pa onda opet jamu zatrpaj“. Momak izbere ovo treće: ōtide iza grada u polje pa iskōpa jamu te ū nju zavūče glavu i u tri puta rekne: „U cara Trōjana kozje uši“. Onda zāgrne zemlju i tako se smiri i ōtide kući. Kad posle toga vreme neko prođe, ali iz one jame nikla zōva i tri pruta narasla lepa i prava kao sveća. Čōbančad kad nađu zovu otsēku jedan prut i od njega načine sviralu, a kad počnu svirati, svirala izdaje glas: „U cara Trojana kozje uši“. Čuvši to car Trojan, odmah dozōve ōnoga briĵačkoga momka, pa ga zāpita: „Mōre, šta si ti oglāsio nārodu za mene?“ Ā on se sirōmah stane pravdati, da nije nikome ništa kazao, ali da je video šta on ima. Onda car istrgne sablju, da ga poseče, a on se prēpadne pa sve po redu iskaže: kako se zemlji ispovēdao, pa kāko je sad na onome mestu narāsila zova, od koje svaka svirala izdaje onaj glas. Onda car sedne s njim nā kola i pođe na ono mesto, dā vidi, je li istina; kad tamo, ali još samo jedan prut nađu. Car Trojan zapōvedi, da se načini svirala od onoga pruta, da vidi, kako će svirati. Kad oni načine sviralu i počnu svirati, a svirka izdaje glas: „U cara Trojana kozje uši“. Onda se car Trojan ūveri, da se na zemlji ništa nē može sākriti, pa onome briĵāču ōprosti život i posle dōpusti, dā svaki može dōlaziti dā ga brije.

14 Глуви

У неком селу живео је бачвар Вук. Он је био глув. Једног дана дође Вук у шуму, да насече прућа за обруче, који су му требали за чабар, који се био расушио.

У том најиђе његов пријатељ па му рече: „Добро јутро, Вуче!“ „Сечем обруче!“ „Јеси ли здраво?“ „Мислим да је право.“ „А шта ради стари пријатељ?“ „Расушио се, па хоћу да га притегне,“ одговори Вук.

Народна прича

15 Пакосник

У води је доста хладно,
Бива каткад и досадно,
Па и жаба водоземка,
Кад је дуго доле била,
Зажели се дана бела,
Зажели се сунца мила,
Па и седи на камѣну,
Ено, седи мирно,
Ко би сада злѡпак био, —
Ко би је сад дирн'о!

Али дете, нека злица,
Накупило камѣница,
Па са моста, са висине,
Жељно видет туђе крви,
Жабу циља, жабу гађа,
Да је смрви.

Бежи, жабо, скачи доле,
Гледај па се спаси,

Да ти живот богѡдани
Пакост не ўгаси!
Скачи, жабо, скачи брже,
Нико ти не преѡи!
А ти, брацо, стани да ти
Рекнем две три речи:

„Та зар твоја млада душа
Нема друге сласти,
Него гледат где ће наћи
Ког да упрѡпасти?
Зар с тим срцем мислиш живет
На ѡвome свету?
Зар у себи мислиш хрѡнит
Ту пакост прѡклету?
Зар пакосник може смело
Међу људе поћи?
Зар се може у невољи
Надати пѡмоћи?“

Јовановић Змај Јован

16 Патак и жаба

Дошао патак до баре, у којој је било више жаба, па им стао говорити, како треба сви на свету да живе у љубави, миру и слози. Слатким је речима доказивао, да свако има право да живи слободно, и да нико не сме нападати друге.

И још је говорио, да на овом свету не може бити добро док међу свима живим створовима не буде мира, слогe и љубави. Жабе су слүшале радосно, па кад је патак свој говор свршио, скочи повёрљиво једна мала жаба до патка, да га пољуби, али је патак зграби и прөгута.

Тако чине и многи људи. Лепо и слатко говоре, али ружно раде.

17 Малим ђацима

Похрлите, браћо мала,
Похрлите амо,
Да вас с нова загрлимо,
Кад се давно знамо.

Сложно зато напред сада
Просвјетом слободи,
Да се Србин, Хрват, Словен
С вама препороди.

Одмора је било доста,
Треба опет рада;
Нашој милој отаџбини
Најљепша сте нада.

Ви сте нада, ви сте срећа
Наших љепших дана;
Ви сте наша мајска зора
Давно жёлкована.

До три виле посестрима
Жељно ў вас гледе;
На вама је, браћо мала,
Да се срца срѣде.

Похрлите, браћо мала,
Похрлите амо,
Да вас с нова загрлимо
Кад се давно знамо!

Чаврак Александар

18 Najbolji savet

Е, deco moja, golubici moji, raspust prođe i vi se vrätiste opet ў školu.

U školi će opet biti i radosti i tegobe.

Rådovaćete se kad se nešto naućite; biće vam mило kad počnete pevati lepe pesme; veselićete se kad ižađete na igru; a najveća milina biće vam, kad se ўredite i певajući budete pravili izlete u okolicu, kroz divne šume i zelene livade, kroz lepa seља, gde će vaše majke i sestrice izlētati na ulicu, da vas vide, da se obraduju, kako njihovo dete ide našmeјano u redu kao vojnik.

Ali će biti i brige u školi. Ili nešto nećete razümeti, ili zāpamtiti, ili će vas pakostan drug ucveliti ili naružiti, ili ćete

nešto pogrēšiti. Zato zāpamtite ovaj savet. Kad sam ja bio malen kao vi i pošao u školu, mene je moja majka, sēljanka, ovāko svētovala:

„Sine moj! dobro pazi, šta učitelj govori, pa pamti i onako čini, kako on kaže. Znam, da nećeš nikad slagati i ūkrasti, da nećeš slabijeg druga cveljati, nit ćeš ružno psovati, ali te molim dobro zāpamti ovaj savet:

Ti ćeš imati i dobrih i rđavih drugova. Druži se uvek s nājboljima. Kako se oni vladaju, tako i ti, kako oni uče, gledaj, pa i ti uči tako, pa ćeš biti uvek dobar i srečan.“

Ā ja sam pošlušao majku. Őtišao sam čak u varoš u školu, jer je u mome selu nije onda bilo. Družio sam se uvek s nājboljim đacima pa nikad nismo urādili nešto ružno, od čega bi se stideli. Ako nešto nisam razūmeo ili zāpamtio, oni su mi pokazali. Ako oni nisu nešto znali, ja sam im pokazao. Zato sam i ja postao najbolji đak i svršio školu kao prvi ū mome razredu. I nikad se nisam pōkajao, što sam pošlušao svoju majku . . .

IZ Jovićeve čitanke

19 Škola

Da, dragi Ljubomire, teško ti je ūčenje; još nē vidim da ideš u školu onāko ođlučno i onako vēselo, kako bih ja želeo. Ne možeš još da se prelomiš; nē možeš još da ūvidiš značaj škole.

Svi danas cene školu, moj Ljubomire. Pōmisli na rādnike, koji ū nju idu ūveče, pošto se umārali ceo dan; na žene, na dēvojke sa sela, koje ū školu idu nēdeljom, posle punih šest radnih dana; na vojnike, što se prihvataju knjige i pisanke, kad se, mrtvi i ūmorni, vrata sa vēžbanja; pōmisli na dečāke neme i slepe, koji ipak uče; i nājzad pōmisli na osuđenike, koji isto tako i sami uče čitati i pisati.

Pomisli, kad ūjutro pođeš iz kuće, da ū taj isti čas, ū tom tvome gradu, još deset hiljada dečāka polaze kao i ti, da se zā tri časa zātvore u sobu, pa da uče. Āli šta će ti drugo! Pomisli na bēzbrojne dečāke, koji, kao i ti, idu u školu u svima zemljama; zāmisli ih kako idu: idu kroz ūličice mirnih sela, kroz ulice šumnih grādova, duž obala mora i jezēra, negde pod suncem koje pali, negde kroz maglu, u čunu u pōdvodnim kra-

jevima, na konju preko velikih ravnica, na saonicama po snegu, preko dolina i bregova, preko šuma i reka, pustim stazama planinskim, sami, po dva, u gomili, u dugu redu, govoreći hiljadu jezika, od poslednjih škola u Rusiji, u ledu, do poslednjih škola u Arabiji, u palminu hladu, idu milioni i milioni, da svi nauče iste stvari u sto raznih oblika; zamisli ovaj grdno veliki mravinjak od dečaka stotinu naroda, ovaj beskrajani pokret u kome si i ti, pa pomisli: kad bi taj pokret prestao, čovečanstvo bi ponovo palo u varvarstvo; taj pokret je napredak, nada, slava ovoga sveta.

Samo hrabro, mali vojnici u neizmernoj vojsci! Tvoje knjige tvoje su oružje, tvoj razred tvoja je četa, bojno polje to je cela zemlja, a pobjeda je — ljudsko obrazovanje. Nemoj da budeš nemaran vojnik, dragi moj Ljubomire!

Tvoj otac

Po E. Amicisu

20 Пијаница

Марко бѣјаше најлепши момак у селу. Био је син њмућнога газде Илије, којему је задавао стотину брига. Није слушао опомене свога доброга оца. Био је својеглав већ од најраније младости. Док је полазио школу, љутио је старога учитеља, који се много трудио, да Марка упути у све, што је лепо и добро. Док је био у школи, причинио се да слуша, но чим би био на слободи — еј, није му било господара.

Као момак бѣјаше шаљивџија, добар певач и тамбураш, те га завлело цело село уз све његове поroke . . . Замѣрали му једино то, што се често опијао. Сто пута чуо је очеву опомену: „Синко, вино и ракија је отров!“ — А он се само смејао.

— Џ други људи пију и вино и ракију, па зашто баш је да не пијем! — бранио се често Марко.

— Да, ал' паметни људи пију умерено и за ђкрепу, док ти пијеш до бѣсвести, па онда пијан дођеш на ругло целоме селу, — опомнио га Илија. Но све љзалуд. Марко је постао пијаница, прави правцати пијаница. Где год је само могао до вина или ракије, страствено је посизао за тим „слатким пићем“ — док није најзад и настрадао.

Село га је волело. Није било ни крститки ни свадби у селу, а да није био узван и весели Марко, који би забављао цело друштво лепим шалама, тамбурањем и пјевањем. А кад би га вино „премаило,“ није био раздрљив ни свадљив, већ би се пијан стровао и заспао — па било то и на цести.

Једном су у газде Нике пјеровали. Било је к’о на пиру . . . С јутра, кад су млађенци одлазили у свој нови дом, имао је и Марко да их прати. Али да, опио се јадан тако, да је пао пред кућу и заспао брзо. Није ни чуо, како му се сватови ругају, а није се ни бринуо за оца и газду Нику, који су се на углу куће озбиљно разговарали о великој несрећи за свакога ко се пода пијанству.

— Гле, гле, нашега Марка! ругао се момак Иво. Хајде, краљевићу Марко, устај! Виле те зову. — Марко није никога ни чуо ни видео. Дйгоше га и понеше у комору, да проспава свој мамурлук. —

А други дан била му глава тешка и болело га око слепочица. Руке су му биле дрхтаве и није био ни за какав посао. Само је жеђао и жеђао . . . Испео би каблицу воде, па ипак није могао да угаси жеђе. Овако мамуран и мрзовољаст тражио је селом ракије, клипаре или шпире, — да се „излечи“. Кад му то сељаци нису дали, пошао би до трговца Жида, који му је радо давао јаке „шпире“ — патворене ракије, јер је знао, да је Марко јединац у богата оца — газде Илије.

И није се поправио. Прешло му у страст. Марко се опјао дан за дневом. Изостајао ноћи и ноћи, убијао се . . . То је његова оца спремиле од тешке жалости у прерани гроб.

Сад је било Марку слободно да троши намрту имовину. И трошио је. — Брзо и пребрзо прџдао му Жид кућу и земљиште — све је то Марко запио.

Остао потуцало на ругло и срамџту целоме селу . . . Деца викала за њим: пијаица, пијаница!

Дани прџлазили и Марко рано џстарио и џслабио. Пре су га људи волели, а сад су га жалили. А Марко? — Живео је џд милости добрих људи! Вино и ракија йспили му и уништили снагу. Стао је поболџвати и тражио лека опет у вину, док га најзад јџднога дана не нађоше крај цесте — мртва.

Ўбило га вино... Нико није тужио за њим. Само су родитељи упућивали своју децу: „Јесте л' видели, како сврши пијаница Марко? — Убило га вино!“

— Да, да, причали су старци: „Више се људи утопило у вину, него у води!“

З. Ј.

„Mānimo se čaše, te zāvodnice, stare guje naše, il' nema spasa nam ni do vijek vijeka.“

Marković Franjo

21 Kurjak i pas

Došuljao se kurjak do kōlibice, za koju je bio šarov lancem vezan. Ū taj čas bilo je pred šarovom u stružnjaku kōstiju i raznih kühinjskih ōtpadaka, što mu doneo gospōdar na obrok.

Šarov gostoljubiv, pōnudi kūrjaku:

„Dě, gorski striče, zalōži i ti!“

No, kurjaku se ta hrana nije dōpala, pak ūpita psa: „Šarove, koliko takvih ōbroka imādeš nā dan?“

„Jedan jēdini.“

„Zar uvek kosti bez mesa i pusto zēljenje?“

„To i jest slasna hrana“, — prōduži pas.

„Teško li ga tebi! — počē kurjak — tūdijer šāpetu, dan i noć na straži, pak ti još uvek lājati; a ja slōbodan ūsred planine ūhvatim jēlena, nāvratim se među stoku, ščepam ūgojena ovna, zāvratim stoku, zāplenim tova vola, — i eto gōšćenja!“

Na to će šarov hvālisavomu kurjaku: 2299

„Blago meni, jer što pōjedem, ono i zāslužim; ali teško ōnomu, koga sila hrani.“

Lepušić Ivan

22 Poštenje

Dika su čoveku lepi vōlovi, lepi konji, lepe njive i senōkoše, lepi vinogradi i vōćnjaci; lepe su i dične i druge drāgosti gospodāreve, ali je najveća dika i slava čoveka: poštenje. Poštenje vredi više, nego sve blago ōvoga sveta. Naši su stari rekli: Poštenje je življenje. Bolji je dobar glās, nego zlatan pās. Poštenjak-vekovnjak. Bolje je časno i pošteno ūmreti, nego nepošteno i srāmotno živeti. Sve za obraz, a obraz ni za što.

Što koristi čoveku silan imetak, kičeno i bogato odelo i sve drugo, ako nije pošten. Takav je čovek kukavac, zadnji stvor na svetu, svoja sramota i rugoba. Najveći siromah, gladan, gô i bos, ali pošten, časniji je čovek od svih nepoštenih bogatuna. — A istina je i to, da krivo stечeno nije blagosloveno.

Ne dajte se vārati, budite mudri i oprezni, ali budite poštени. Što vam nā srcu, to i na jēziku. Kako mislite, tako i govōrite. Što rēčete, to neka je tvrdo i kao željezom prikovano. Držite veru, i što ste obećali, to ispunite, makar i štetovali.

По Trstenjak Davorinu

Сине, благо теби, ако на питање: шта си у свету учинио? можеш одговōрити: поштење је мој зāнат!

23 Мој отац

(Отац пйшчев био је свештеник у Српској Црњи, у Дунавској бановини, и за време маџарске буне, 1848—1849 гōдине, био је од Маџара осуђен нā смрт.)

Још се сећам „злочйнствā“ са кога ми је добри отац нā смрт осуђен, па често у пōноћи кад се мисао ўдуби у сиву маглу далēке прошлости, ништа више не бих пожелео но да ми нико у роду са другог злочина нē буде осуђен . . .

Беше Велики четвртак 1849 године.

Народ се скупио на бдѣније, и с пōбожним срцем ишчекйваше да се молитва са свештеникових ўсана зāхори . . . Двери се отвōрише, а йз њих лāганим и озбиљним кōраком ступи мој отац. Још му у оно доба беше црна брада, црна као она одежда, коју је као православни свештеник Страсне нѣдеље облачио.

У руци је држао златан крст.

У црним очима светлео му је огањ, чело му бејаше бледо, ѓбрази румѣни, — свети пламен пōбожности и одушевљѣња преѓбразио је све што ѓбично беше у створу његову; задрхташе му усне, у сувој руци затрѣпта светлост златнога крста.

Глас му је стрепио:

„Сйнови прāвославне цркве! Сйнови народа! Сйнови слобѓде! . . . Вашу браћу пѓтиснуше дўшмани народа нашега: обале Бегеја, Мориша и Тисе црвѣне се од крви њихове. Книћанин је пѓбећен! . . . Ах, Страсна је недеља, йзгибе цвет народа нашега! . . .“

На те је речи клонуо народ, сузе му се ледише по глатком мермеру, а од груди се мермер ствара. Жене су дрхтале од страха. Само младџи стискиваху песнице, нестрпљиво чекајући свршетак злокобне беседе.

„Христос спаситељ људи, народа и векова, ове је Страсне седмице йспио горку чашу, да својом крвљу ў крв свију народа и свију векова ўлије аманет: једнакости, братства и слободе! Йдите, гините за слободу! Гоните угњетача њенога! . . . Идите, помешајте своју племениту крв са крвљу пострадавашега за вас и за род човџији!“

На Вџлики петак џсвануло је пет стотина косача мрка погледа, чврсте деснице. Ма који спажија у земљи Мацарској џбрадовао би се овој мџби, али сад стрепљаше, јер то не беше гџмила жџтелаца, него чета дивљих џсветника, која не тражаше њиве да их покоси, него да их својом и душманском крвљу џроси . . .

Ето, драги пријатељу, са тога ми дџброга оца осудише на смрт.

Јакшић Ђура

Речи: Страсна недеља: Велика недеља (пред Ускрс).

Книћанин Стеван, српски вџјвода, који је за време мацарске буне са добровџцима из Србије џтишао Србима ў помоћ; сузе му се ледише по глатком мермеру: сузе су му падале на мрамор и онде се слеђивале; пострадавашега: онога, који је пострадао (овде Христа); мџба: скџпина сељака, који гаждама раде неко време без плате, само за јело и пиће.

24 Majka

I

Ja ně znam što je majka mila,
 Ni majčin što je srca plām;
 Ja ně znam što je sve mi bila,
 Tā da je bila jedva znām!
 Kō sǎn mi lebdī slika pusta,
 Kad zadnji put me k sebi zvä,
 Kad zadnji cjĕlov s milih usta,
 I blāgoslov mi zadnji dā.

A ja sam plako, Bože sveti,
 I prošplako sam cijelu noć:
 „O, majko slatka, nemoj mrijeti,
 Ti ne smiješ, nećeš od nas poć!“
 O ludo li sam bio čedo,
 Zar mari smrt za srca jād?
 Drugāčije sam svijet taj gledao,
 Neg što ga gledam bōlan sad.

II

Ah, svuda bjesni smrti sjena,
 Od dragih drage dijeli nās,
 I sāmo slatka ūspomena
 Sačūvat nam je kadra glas.
 Oj ūspomeno, dīvna meni,
 O majci što mi znadeš reć?
 Ti šutiš — jao! bar spomēni,
 Što dāvno mene bōli već.

Ja ne znam što je majka mila,
 Ni majčin što je srca plām;
 Ja ne znam što je sve mi bila,
 Tā da je bila jedva znām.
 Pa ipak srce moje sluša
 Utjēšljiv neki s nēba jēk:
 „U tebi žive majke duša,
 I živjeće s tobom vijek.“

Badalić Hugo

25 Братска љубав

Била два поделењена брата, један ожењен, а други неожењен. Иза матере им оста велика њива, коју су заједнички обрађивали и братски дѣлили што би родило. Никада међу њима није било свађе. Једне године засеју њиву пшеницом и кад је ужутила, пожању у снопове и поделе на два једнака дела.

Обноћ дође оном неожењеном нешто на памет. Пробуди се и гвораше сам у себи: „Мој брат има жену и децу. Није право да мој део буде раван његову. Устаћу па ћу неколико мојих снопова метнути на његову камару.“

Али исте ноћи мислио је тако и други брат, коме је било жао брата, јер нема жене ни деце, да под старе дане неће имати ко да га храни, те оде и однесе неколико снопова на његову гомилу.

Други дан чудила су се обочица, да су им камаре једнаке, а сваки је знао, да је однео снопља на другу гомилу. Тако је било сваку ноћ и свако јутро. Најпосле смисле, да ноћу припазе откуда је то чудо. И гле! сусретоше се натоварени снопљем, које су један другому понели. Уставе се, загрле се, љубе се и онда рекоше: „Сад видимо, да смо погрешили, што смо се делили! Не можемо један без другог!“ И онда се опет саставише у једну кућу. А народ из тога села сазида школу на ономе месту, где се братска љубав показала, да вечито опомине ђаке на то: како треба да се браћа љубе.

По народној причи

26 Iz „Küginge kuće“

Ko ste, božji ljudi,
Kāzano vam būdi:
Ne želi něvolju
Sūsjedovu polju;
Njeg'vo pōharano,
Tvoje rāzrovano;
Brata ko zagrēbe,
Zakōpao sebe!

Šenoa August

27 Sāvjeti

Nājgore

Rūžna je i vajna
Nēsloga i svađa,
Gādniја je jošte
Ōtmica i krađa.

Al nājgora jeste
Klěveta i zloba,
S nje něvini pate
Dō i překo groba.

Pravi život

Živi, brate, ali tako,
Da kraj tebe i brat živi,
Da sa ružne sěbičnosti
Niko tebe ne ōkrivi.

Lōzinkom ti neka bude:
„Tuđe muke dirat něću!“
U vlāstitoј mucі, znoјu,
Pōnajljepšu nać ćeš sreću!

Nājljepše

Ljēpo je prōstit bratu
 Kad ūvrijedi sŕce tvoje,
 Jer ūvrijede oprāštati
 Pōnājljepša krēpost to je.

Ljēpo je prostīt svakom
 Nek i teška je krivīna
 Oprāštati bližnjem svomu
 I krēpost je i vrlīna.

Ali ljēpšu ne pōkaza
 Nikad krēpost i vrlīnu,
 Kō kad prāštaš, a mogo si
 Svom se svētīt dūšmaninu.

Milaković Josip

28 Мрави

Радини, мārљиви, ѓкретни, журе се, брзају за послом. Сусрећу се по стāзицама, стану малко, ко да се питају где имāде посла, пōздраве се, па крећу даље журно и хитро. Никад не мирују, и нїкакова их зāпрека не сјставља. Све надвлāдају. Сїћушни вуку горку мрвицу круха, йструхнуле кукце, ѓстанке хране: све нēкаковом стрпљивошћу, ūверени да мбрају доћи до циља.

Й ја кад их гледам тако стрпљиве, рāдине, јјначке, братски сложне, сетим се деце мог нāрода, сетим се свих његових зала, пōрока и мана, њихове борбе ѓ кост, њихових инāта, братоўбојних свāђа, па их видим, где долазе к мени, да им нешто упишем у спōменар жївотне књиге... И ја не знам упїсати у ту књигу него две речи: „Будите мрави.“

Каталинин Јеретов Р.

29 Јаче од смрти

Jedne večeri zāmolim deda, da mi opet šta priča. Ded se malo zāmisli pa reče: „Ne mōgu baš ništa da se setim, što ti još nisam pričaо.“ Nato se malo snevēselim pa pōgledam kroz prozor u dvōrište, kamo je kočijaš ūterao puna kola kāmenja. To je ѓpazio i ded pa reče: „Baš su jaki vaši konji.“

„Zāista jaki“, odgovorim ja.

„A što je jače od konja?“ ūpita ded.

„Vuk“, odgovorim ja smešēći se; jer mi se učinilo, da je ded voljan da se šali.

- „A šta je jače od vuka? Kazuj brzo!“
 „Lav“, rekoh, da se pokažem, kako umem brzo odgovārati.
 „A šta je jače od lava?“
 „Mreža“, priskočim ja, šetivši se neke dēdove priče.
 „Šta je jače od mreže?“
 „Miš“, rekoh ja krōz smeh.
 „A šta je jače od miša?“
 „Mačka.“
 „A od mačke?“
 „Pas.“
 „A šta je jače od psa?“
 „Zima.“
 „A šta je jače od zime?“
 „Bunda.“
 „A šta je jače od bunde?“
 „Mōljac“, rekoh, da ne ostanem dužan odgovor.
 „A šta je jače od moljca?“
 „Bātina, kojom se izbatina.“
 „A šta je jače od batine?“
 „Čovek, jer može da je prelomi.“
 „A šta je jače od čoveka?“
 „Starost.“
 „A šta je jače od starosti?“
 „Smrt.“
 „A od smrti?“

S tim me je pītanjem zāterao ded u tesnac. Nisam znao šta da odgovorim.

Ali ded me ōzbiljno pōgladi po čelu pa reče: „Od smrti je jače lepo i pošteno ime. Lepo ime oštaje i posle smrti. Čoveka sāhrane, ali njegova dobra dela još se dugo spōminju. Sve radi, sinko, kako te uči Bog i dobri ljudi! Što lepši spomen, to duže traje. Eto ti, šta je jače od smrti.“

Iz Nazorove čitanke

30 Pjesma o Žigici žigavoj i Gredi gredūrini

Greda: Ōj, Žīgo žigava, ōtkud tebi slava?

Žigica: Na meni je nešto, što ti nemaš: glāva!

Greda: Baš golēma glava! Kao da je nije!

Žigica: Ū njoj zmaj se krije, te svijetli i grije.

Greda: Ja sam greda gredūrina;
 Majka mi je kladūrina;
 A djed mi je hrastov dīrek,
 Da sam živa dūg je vijek.
 Budūčnost me slavna čeka:
 Na lađi ću jambor biti
 I plōviti put dalēka;
 Ja ću pōstat dva dīreka,
 Bālvan zā pod i duvāre,
 Břv dugāčka preko bāre;
 Na plugu ću grēdelj biti,
 Ili stījeg pōnositi.
 Ili, ili . . . ded ti kaži
 Mudra žigo mala!

Žigica: Oj bālvane i břvino,
 Stīježe, moste i dīreče,
 Znāmen jesi tuđe sreće,
 Svejēdno ti ūvijek,
 Što od tebe grade:
 Vjēšala il' ōltar,
 Kōlijevku il' klade,
 Jāmbor ili dīrek,
 Stījeg ili trūp:
 Ti si ūvijek glūp!

— Dosta! — Greda rūknu
 Pa se dolje svali,
 Žigica se smrvi, sumpor se ūpali,
 Plāmeni se jēzik ū visinu vinu,
 I — prōguta plāmen
 Suhu gredūrinu!

Nazor Vladimir

31 Gāvanu

Čemu blāgo bez broja i mjere?
 Čemu časti — čemu bijeli dvōri?
 Kad u grudim' nemaš prave vjere —
 Kad ti srce zlōduh pākla dvōri.

Ōteo bi sjājnom suncu zraku,
 Ōpaso bi njōme bijele dvōre,
 Da se sjaju u crnome mraku,
 Dā svijet vidi, što bogātaš mōre.

Ūzalud se hvataš rajske grane;
 Vēlika je nēbeska dobrōta —
 Nije sunce samo za gāvane —
 Nit' bi sjālo — da nēma sirōta.

Šta bi dao zā tu zraku sunca?
 Svoje dvore, zlāto, lōvor — slavu,
 Čāsti svoje ōd dna do vrhūnca —
 Tek vrh tvoje da se sjaje glave.

Šta je jedna sitna zraka ona,
 Što je sunce iz svog žara prosu —
 Prema zrakam' bēzbroj miliōna,
 Štono piju biser — sjajnu rosu? — —

Šta je sunce? — Tekar praška mala
 Prema sili — prema svijetlu raja,
 Što je nā svod iz nebēsa pala,
 Dā nam svemir zracima ōsvaja.

Nemaš čime kupit sitne zrake —
 Cijeli svijet je možan kupit nije;
 Svakom sjaje do lēdene rake,
 Dōklen žije — dōtlen ga i grije.

Čim ćeš doći — kad ti klone glava —
 Pred nebeska vjēčno sjājna vrāta?
 Tāmo gine zlāto, čast i slava,
 Ključ su: djela plēmenita — zlāta.

Lepušić Ivan

32 Sūza sirōtinje

Gōrka li je suza ona,
 Što sa oka mūtna pada
 Što je lije sirōtinja
 S crne bijēde, teška jāda.

Dīvno li je srce ono,
 Što ōtire suze take,
 Što bar časak usrećuje
 Nēvoljnike, sirōmake.

Toni Bogumil

33 Бурa нa мору

Бурно море побeснило,
Нагрдило сиње лице,
Све се живо с њега скрило,
Све утeкло, све oтплови,
До jедине бурне птице:
Гaлeбови . . .

И страшно је послушати
Љуте буре хук и бес,
И страшно је погледати
Бурног мора скок, потрес:
Џзбуњено,
Џзмућено,

Заљуљује силним током
Горостасне мутне вале
Преко стена и обале.
Хуји,
Бруји,
Распиње се,
Пeнуши се,
Раздире се
Од силне
И потреса
Па подиже у висине
Од помаме и од беса
Вал на вале до небеса . . .

Каћански Стеван

34 Vatra na brodu

Dva dana gonila ih oluja. Valovi ko gore; izmoreni se brod jedva držao. Svuda naokolo tutnjilo uzburkano more, a nebom se valjahu crni oblaci.

Uvece drugoga dana, kad je oluja nešto popustila, približi se kapetanu krmilar Tomo, pa će mu: „Kapetane, brod gori!“

Kapetan prohlēdi. Jedrenjača je bila krcata ugljenom, a more ođnelo sve čamce za spasavanje. Zapovedi, da se donesu štrcaljke. No čim se otvorila utroba broda, sunu iz nje stup plamena i dima. Što je više u brod dolazilo vode, to je oganj bio jači.

Uto se u velikoj daljini na levo ukaza kula svetilja. Videći da neće biti moguće utrnuti vatre, kapetan ođredi, da se upravi prema oñome svetlu. Onda pohiti na pramac, da ođbodi momčad i putnike. Na krmilu ođtao Tomo i ravnao brodom po zapovedi kapetanovoj. Vetar nije bio povoljan, pa se brod polako micao napred. Međuto je već krma bila sva u ognju. Plamen je već ližao tlo pod Tominim nogama, a vetar je nanošio na nj ođlake crna i zagušljiva dima. Uto zatutnji ispod Tominih nogu silan prašak. Brod se užasno pođrma, a u zraku se razlije gusta kiša svetlih iskara. S pramca zaori u noć strašan krik. „Pogibosmo!“ zastenjali putnici misleći da je Tomo nastradao, a brod ostao

bez krmilāra. Ali Tomo se držao čvrsto nā svome mestu. Već je dobio nekoliko ōpeklina na licu i rŭkama. Ljuto ga pale te ōpeklina. A ima i drugo što ga mući. On zna, da nē može više niko k njemu, jer je oganj zāhvatio svu krmu. Zna da mu svaki čas preti opāsnost, da polēti ū zrak. A spas je ipak blizu — na dohvātu. Eno tu nedalēko pružio se komad ōtkinute daske. Nā njoj bi se mogao spasti. Ali na pramcu imāde ljudi, koje tākoder treba spasti. — I Tomo stoji čvrsto na křmilu.

Kātarka se na krmi prevālila, tek što ga nije poklōpila. Ostala je još ona na pramcu. Gornja jedra dobro nose. Brod se bliža svētioniku. Ali gle nēsreće! Plamen zāhvatio Tomine noge. No on još ne pōpušta. Zā sreću vetar dunuo jače i brod krenu u ūvalu, gde će se nasŭkati. Sada nije mogao ni Tomo da više izdřži. U času, kada ga već vatra svega zāhvatala, skoći nēvoljnik ū more. Teškom mukom dōpliva dō obale, a još se i teže izvŭče nā suho. Nā telu je od ōpeklina ōsećao strašne bōlove. Nije mogao ni ūstati ni zvati ū pomoć. Ujedared ga ōstavila svest.

U isti mah grnula lađa ō žal. Svi se spāsoše. Malo su zatim brodolōmci našli svoga spāsitelja — jŭnačkoga krmilāra Tomu. Kad je sřčani mornar otvorio ōči, svi su prōplakali ōd radosti. Tomo je mnogo pretřpio ōd bola. Nije više bio spōsoban zā rad. Ali su se ti putnici pōbrinuli zā nj i svome spāsitelju obezbedili život.

Iz Nazorove čitanke

35 Пō мору

Једна од најлепших благодати, којом је Бог хтео обдārити југослāвенски народ, то је наше прēкрасно Јадранско Море, које залева и плаче нашу дōмовину са зāпадне стране. Јадранско је Море наша највећа срећа, наш најлепши урес, највеће бōгатство, наше трговиште ōтворено с тисућу лŭка. По Јадранском Морy ми смо на једном од најзгоднијих пōложaja свега света, и зато није чудо, што се многи други нāроди лāкоме зā њим, као што се и у давњини збивало. А што је главно, и зашто морамо лŭбити Јадранско Море, то је, да је оно најјачи бедем наше слобōде, без које би нас у тужним дāнашњим приликама нēsтало с пōвршине света, да се разнāродимо и ūтопимо у вāловљу тŭђинства, које нас сā свих

страна бије. Из његових валова, с његових ђтока, из његова приморја као да се уздиже понос југославенски. На Јадранском је Мору сва наша сила, на њему је сва наша будућност, можда славна, као што је била прошлост за времена краља Тѓмислава, када је по њем плѓвило двеста хрватских ратних брѓдова.

Тресић Павичић Анте

Питања: Која је најлепша благѓдат нашега народа?

Због чега нам је Јадранско Море највећа срећа?

Оно је наше, а лакоми ли се ко за њим?

Је ли Јадранско Море гроб или бедем наше слободе?

Када је била на њему славна наша прошлост?

Какова ће нам бити будућност, кад на Јадранском Мору одбијемо валове туђинства?

„Море дивно, море свето,
Прѓд нама се шириш ето
Као тајна коб.
Лђљачка си кому мила,
Кому хлѓдан гроб.“

Прерадоић Петар

36 Mornāri

Vrāćaju se izmoreni,
žarkim suncem ōpaljeni,
vrāćaju se išibani i olūjom i nēverom,
plŃvili su svakim smjērom,
al' prѓd okom vijek im stāla
mila slika rŃdnog žala.
Kad je oluj šibo more,
gledali su lŃmne gore,
mala sela
mirna, bijela,
i gradiće na visini,
skromne crkve u nizini — —
Kući, kući,
bio im je ųzdah vrūći . . .
. . . I eto ih gle na žālu,
pāle lūlu, prostu, malu,

i rēdaju sve orkāne,
 svaku slotu, gorke dane:
 — Sjećaš li se, kume Ivo,
 plēsalo se divlje, živo
 baš na Manši*?! — — — Majka stara,
 a ono od Gibraltara? —
 Ā ti ljudi
 divske ćudi,
 ĩ te ruke
 iza muke
 vrātiše se izmučene
 u rōđene tihe dvōre,
 da im čuju ũspomene
 i slūšaju rāzgovore.

Katalinić Jeretov Rikard

* Manša = kanal le Manche.

37 Српкиња

Није давно било, кад је нашом лепом земљом завладао
 нѣпријатељ. То је било наше робовање. Горко смо се мучили и
 патили, а многе, многе нѣвине жртве падале су на дому, као
 и на бојном пољу.

Светли су то прѣмери, децо моја, којима се Југославенство
 дичи и поноси, па треба да их се љ ми каткад сетимо, да би
 их сачували од заборава.

На жѣлезничкој станици, у селу Б., била је љстакнута
 црна застава. Чуди се свет љ пун страха погледа љ заставу,
 али нико нѣ сме ништа да пита. Прође туда и дѣвојка Смиља,
 која је била позната у целој околини као љдважна Српкиња.
 Она застаде, погледа у заставу па онда љпита војнике, који
 су се ту дѣсили: „Је л' море, а што ће Вам тај црни барјак?“
 Рѣкоше јој да је умро љустријски цар.

Девојче се рѣзјари: „Бог с Вама, а што се тиче нас
 швапски цар! Вешајте ви црнило код ваших кућа, јер наш
 је краљ, хвала Богу, жив љ здрав!“

Тек што је довршила ове речи, један је војник љдари
 кундаком тако снажно, да је посрнула.

Проглāсише је за кōмиту, и бāцише је у влажну и мрачну апсāну. Три дана не дāдоше јој ни мрве хлеба. Чѣвртога дана донѣсоше јој неку прљаву чѣрбу, коју она није хтела ни ѳкусити. Извѣдоше је на сāслушање, и тада јој нарѣдише да у пратњи три војника са бајонѣтама, сама, лично, ѳстакне црну заставу и на својој кући.

Девојка стеже пѣснице, шкрину зубима, па мрко пѳгледа у црну крпу коју су јој пружали и рикну као рањена лавица: „Никад! Никад ја то не бих учинила, па да знам, да ћете ми сад одмах обе руке пѣсећи. Ама људи шта ви мислите, кога су ѳставила наша браћа овде! Зар ѳздајице? Не богме, па нек буде што хоће! Ја то не смем учинити, јер би ме прѳклео Бог и крв моје браће, коју ви убијате. Ја . . .“

Не дāдоше јој да дѣврши. Бацише је пѳново у подрум и мучише као нāјопснијег комиту.

После два три дана нāђоше је ѳбешену; својим шарѣним ткāницама, које је некада ткала, сада је ѳдузела себи живот.

Њена српска душа није ни хтела ни ѳмела да сакрије, колико силно мрзи крвнике своје браће, дѣшмане нāрода свог.

Госићка Дар.

Boj se ѳnoga ko je viko
Bez golema mrijet јаda.

Mažuranić Ivan

38 Duša srpskog borca

Niz st̄rmeni Kajmakčalāna drumom lāgano idu dva vojnika: jedan Srbin i jedan Būgarin. Jedan јаše, други ide пеške i vodi коња. Bugarin je заробљеник, а Srbin je његов прātilac i спрѳvodnik.

Komāndant ima лепу нāвiku да често обилazi своје војнике, да види шта раде и како живе. Šѣући lаgano drumom, после рада, он још из далјине ѳгледа ову двѳјицу војника. Али га призор веѳма изнѣнади: није заробљеник бугарски онај који пѣсачи и води коња, него његов спроводник иде пешке, а Bugarin, заробљеник, јаše на коњу. Kad су заробљеник и спроводник стигли пред коман-данта, обѳјика стāдоше и прѳписно пѳздравише старѣшину.

Vѳјvoda ѳslovi војника:

— Kѳ ti je овaj на коњу?

— To je bugarski zarobljenik, gospodine — vöjvodo, —
odgövari vojnik.

— Pa zar ti da mu vodiš konja i da ideš peške, a on se
posādio kao āga na konja?

Vojnik se malo zbuni, ali se odmah pribra:

— Ama, znam, ja sam jahao, a on je pešācio i konja mi
vödio. Ali usput videh da je mālaksao i jedva se vuče, samo
što ne izdahne . . . Dvaputa me molio, da ga ubijem, a ja kō
premišljam: što da se muči, dosta se nāmučio, i on je božje
stvorēnje . . . dođe mi ga žao, te tako ja sjašem, a njemu dām
da pojaše, da se malo ökrepi.

Vojvoda mahnu rukom. Oči mu zasvjetleše čudnim sjajem:
— Hajde, prölazite!

A dubok pogled ispod visöka čela pođe nekuda u daljinu
prema planinama, gde se vode ögorčene borbe.

M.

39 Kösovka djëvojka

Ūranila Kösovka djëvojka,
Ūranila rāno u nēdjelju,
U nēdjelju prije jarka sunca.
Zasukala bijele rukāve,
Zasukala do bijelih lakāta,
Na plēcima nosi hljeba bijela,
U rükama dva kondira zlātna,
U jēdnome lāđane vödice,
Ū drugome rümenoga vina;
Ona ide nā Kosovo ravno
Pa se šeće po rāzboju mlada,
Po rāzboju čëstitoga kneza,
Te prävrće po krvi junāke;
Kog junāka u živötu nađe,
Ūmiva ga hlāđanom vödicom,
Pričešćuje vinom crvenijem
I zālaže hljebom bijelijem.
Nāmjera je nāmjerila bila
Na junāka Ōrlovića Pavla,
Na knēževa mlada barjaktāra.
I njega je našla u živötu:

Desna mu je ruka ōtsjeĉena,
 I lijeva noga do kōljena,
 Vita su mu rebra ōzlomljena,
 Vide mu se dŹigerice bijele;
 Ūzmiĉe ga ōz te mnoge krvce,
 Ūmiva ga hlāđanom vōdicom,
 Priĉēšĉuje vinom crvenijem
 I zālaŹe hljebom bijelijem.
 Kad junāku srce zāigralo
 Progōvara Ōrloviĉu Pavle:
 „Sestro draga, Kōsovko dŹevojko!
 „Koja ti je golēma nēvolja,
 „Te prēvrĉeš po krvi junāke?
 „Koga traŹiš po rāzboju mlada?
 „Ili brata ili brātuĉeda?
 „I' po grijehu stara rōditelja?“
 Progōvara Kōsovka dŹevojka:
 „Dragi brate, dēlijo nēznana!
 „Ja ōd roda nĭkoga nē traŹim:
 „Niti brata, niti brātuĉeda,
 „Ni po grijehu stara rōditelja;
 „MōŹ'li znati, dēlijo nēznana,
 „Kad knez Lāza priĉēšĉiva vojsku
 „Kod prēkrasne SamōdreŹe crkve
 „Tri nēdjelje trīdes't kāludera?
 „Sva se srpska priĉēstila vojska,
 „Nājposlije tri vōjvode bojne:
 „Jedno jeste Milošu vōjvoda,
 „A drugo je Kōsanĉĭc Ūvane,
 „A treĉe je Tōplica Mĭlane;
 „Ja se ondje desih na vrātima,
 „Kad se Źeta vōjvoda Milošu:
 „Krasan jūnak na ōvome svijetu,
 „Sablja mu se pō kaldrmi vuĉe,
 „Svilen kālpak, ōkovano perje,
 „Na junāku kōlasta āzdija,
 „Ōko vrata svĭlena mārāma,
 „Ōbazre se i pōgleda nā me,
 „S' sebe skide kōlastu āzdiju,
 „S' sebe skide, pa je meni dade:

„Nā, djěvojko, kōlastu āzdiju
 „Po čěmu čěš mene spomēnuti,
 „Po āzdiji pō imenu mōme:
 „Evo t' idem pōginuti, dušo,
 „Ū taboru čěstitoga kneza;
 „Moli Bōga, draga dušo moja,
 „Da ti s' zdravo iz tabora vratim,
 „A i tebe dobra sreća nađe,
 „Ūzeću te za Mīlana moga,
 „Za Mīlana Bogom pōbratima,
 „Koj' je mene Bogom pōbratio,
 „Višnjim Bogom i svetim Jōvanom,
 „Ja ću tebi kum vjēčani biti.““

*

„Zā njim ide Kōsančić Īvane,
 „Krāsan jūnak na ōvome svijetu,
 „Sablja mu se pō kaldrmi vuče,
 „Svīlen kālpak, ōkovano perje,
 „Na junāku kōlasta āzdija,
 „Ōko vrata svīlena mārāma,
 „Na rūci mu burma pōzlaćena,
 „Ōbazre se i pōgleda nā me,
 „S ruke skide burmu pozlaćenu,
 „S ruke skide, pa je meni dāde:
 „Nā, djěvojko, būrmu pōzlaćenu,
 „Po čěmu čěš mene spomēnuti,
 „A po burmi pō imenu mome;
 „Evo t' idem pōginuti, dušo,
 „Ū taboru čěstitoga kneza;
 „Moli Boga, draga dušo moja,
 „Dā ti s' zdravo iz tabora vratim,
 „A i tebe dobra sreća nađe,
 „Ūzeću te za Mīlana moga,
 „Za Mīlana moga pōbratima,
 „Koj' je mene Bogom pōbratio,
 „Višnjim Bogom i svetim Jōvanom,
 „Ja ću tebi rūčni djever biti.““
 „Zā njim ide Tōplica Mīlane,
 „Krāsan jūnak na ōvome svijetu,

„Sablja mu se pō kaldrmi vuče,
 „Svilen kălpak, ōkovano perje,
 „Na junāku kōlasta āzdiĵa,
 „Ōko vrata svīlena mārāma,
 „Na ruci mu kōprenā ōd zlata,
 „Ōbazre se i pōgleda nā me,
 „S ruke skide kōprenu ōd zlata,
 „S ruke skide, pa je meni dāde:
 „Nā, djevojko, kōprenu ōd zlata,
 „„Po čemu ćeš mene spomēnuti,
 „„Po kōpreni pō imenu mome:
 „„Evo t' idem pōginuti, dušo,
 „„Ū taboru čestitoga kneza:
 „„Moli Boga, moja dušo draga,
 „„Dā ti s' zdravo iz tabora vratim,
 „„Tebe, dušo, dobra sreća nađe,
 „„Ūzeću te za vjernu ljūbovcu.““
 „I ōdoše tri vōjvode bojne.
 „Njih ja danas po rāzboju tražim.“
 Al' bēsĵedi Ōrloviću Pavle:
 „Sestro draga, Kōsovko djēvojko!
 „Vidiš, dušo, ona koplja bojna
 „Pōnajviša a i pōnajgušća,
 „Ōndje j' pala krvca od junāka
 „Tā dōbrome konju dō stremena,
 „Dō stremena i do uzēndĵije,
 „A junāku do svīlena pāsa,
 „Ōndje su ti sva tri pōginula;
 „Već ti idi dvoru bijelome,
 „Ne krvāvi skuta i rukāva.“
 Kad djēvojka sāslušala riječi,
 Proli suze nĵz bijelo lice,
 Ona ode svom bijelom dvoru
 Kūkajući iz bijela grla:
 „Jao jedna! hūde ti sam sreće!
 „Da se, jedna, za zelen bor hvatim,
 „Ī on bi se zelen osūšio!“

40 Ruski čovek

Godine 1912 slāvila je Rusija stogodišnjicu bitke kod Borodina, gde je odbila vĕlikoga Napōleona s nājvećom svojom sāvaznicom zimom. Bilo je tu svĕta kao i mravi. Jednoj gōsposdi iz Moskve ukradoše ũ stisci novac, pa nije ĩmala ĉim da se vrati kući. Ŭ brizi i neprilici lūtala je ōvamo i ōnamo, nĕ bi li našla koga pōznata, ali sve ũzalud. Ŭmorna i gladna zaŭstavi se na rāskršću i stane gorko plakati. „Što se dōgodi, moja gōlubice?“ začu se dŭboki glas. Ŭplašena ōkrene se i opazi staroga seljāka, koji je prijazno nagōvori i kome ona suznih ōĉiju ōtkrije svoju nepriliku. Seljak se zāmisli i svojim suhim, kvrgavim prstima pōgladi bradu, koja mu je sĕzala dō pasa; onda izvadi kožnu kesu, sakrivĕnu na prsima i nābroji joj svojim tvrdim i izrađenim prstima jedan rubalj u samom bakru, sve kopejku po kopejku. „Ōtkale ste?“ pita gospođa seljāka, a seljak pokaže rukom u daljĭnu. Izdalĕka, iz južne Rŭsije dōđe peške u Borodino, ōtkale ĉe se opet peške vratiti. „Gde ĉu vas opet naći?“ zāpita gōsposda. „Ah što, moja golubice,“ reĉe seljak kao u neprilici, „mi se zaista nĕćemo više videti, moja golubice,“ i nĕstane ga meĊu svetom.

Kōd kuće je stari seljak mnogo pripovĕdao o velikoj slavi kod Borodina, a nĭkome nije kazao, kako ĩzbavi gospođu iz neprilike; ali ō tom je mnogo pripovĕdala gospođa, pa sam ĩ ja to doĉuo, i milo mi je, što se to priĉa. Trstenjak Davorin

41 Poĉast ženama

Crnōgorske žene i dĕvojke u ratu za osloboĊenje g. 1913 donōsile su na ratište vojsci hranu i mŭnicipiju. Kad je ũstrebalo, one su pomāgale i mužu i bratu i ocu, a hvatale su se puške i pucale. Pō pet stotina bilo ih je u isti ĉas na bōjištu. Turci su ōsobito nā njih nišanili, pa ih je mnogo palo. Da žene nĕ ginu, nāredi kralj, da nijĕdna žena nĕ sme preblĭzu na ratište. Žene su opet išle ũ vatru, hvatale se ōružja, pomāgale rānjenicima i odnōsile mrtve in rānjene.

MeĊu silnim crnōgorskim stĕnama sŭsretne kralj dugu pōvorku žĕna, gde nose rānjenike: mŭževe i braću. Sve šute, nĕkima su ōborene glave, ali nĕ plaću.

Kralj stane, gleda, kanuše mu suze i skine ženama kapu. Ōdonda su žene opet slōbodno dōlazile na bōjište.

Trstenjak Davorin

42 Смрт мајке Југовића

Мили Боже, чуда вѣликога,
 Кад се слѣже нă Косову војска!
 Ў тој војсци девет Југовића
 И дѣсети стар — Јўже Бѡгдане.
 Бога моли Јўговића мајка,
 Да јој Бог дă очи соколове
 Ѐ бијела крила лăбудова,
 Да одлѣти нă Косово равно,
 И дă види дѣвет Југовића
 И дѣсетог стар — Јўга Богдăна,
 Што мѡлила, Бога домѡлила:
 Бог јој дао очи соколове
 И бијела крила лăбудова,
 Она лети нă Косово равно:
 Мртвих нађе девет Јўговића
 И дѣсетог стар — Јўга Богдăна,
 И више њих девет бѡјних кѡпља,
 На кѡпљима девет соколова,
 Око копља девет добрих кѡња,
 А порѣд њих девет љутих лава.
 Тад зăвришта девет добрих коња,
 И зăлаја девет љутих лава,
 А зăкликта девет соколова;
 Ѐ ту мајка тврда срца била,
 Да ѡд срца сузу не пўстила,
 Већ ўзима девет соколова,
 Пак се врати двору бйјеломе.

*

Далѣко је снахе ўгледале,
 Мало ближе прѣд њу ишетале.
 Зăкукало девет удѡвица,
 Зăплакало девет сирѡтица,
 Заврйштало девет добрих коња,
 Зăлајало девет љутих лава,
 Зăкликтало девет соколова;
 Ѐ ту мајка тврда срца била,
 Да ѡд срца сузе не пўстила,
 Него тјѣши девет удѡвица:

„Не тўгујте моје нёвјестице!
Хвāла Богу на њёгову дāру,
Ја их млада ни рōдила нијесам,
Да ми леже нā меку душеку,
Већ да бране земљу од душмāна.
Нё плачите, моје кћерце драге,
Ак' и јесу одлётјели ждрали,
Остали су птићи ждрāловићи,
Хранићемо птиће ждраловиће,
Наше племе пōгинути неће,
Наши двори пусти остат неће!“
Кад је било ноћи у пōноћи,
Ал' зāвришта Дāmјанов зёленко.
Пита мајка Дāmјанову љубу:
„Снāхо моја, љубо Дāmјанова!
Што нам врйшти Дāmјанов зёленко?
Ил' је гладан пшёнице бјёлице,
Или жедан воде са Звёчана?“¹
Прогōвара љуба Дāmјанова!
„Свёкрвице, мајко Дāmјанова:
Нит' је гладан пшёнице бјёлице,
Нити жедан воде са Звечана,
Већ је њега Дамјан научио
Дō пō ноћи ситну зоб зобати
Од пō ноћи нā друм путōвати
Пак он жали свōга господāра
Што га није на сёби дōнио.“
И ту мајка тврда срца била,
Да од срца сузу не пўстила.

*

Кад ўјутру дāнак освāнуо,
Али лете два врāна гāврана,
Крвава им крила до рамена,
На кљўнове бијела пјена тргла;
Они носе руку од јунāка
И на руци бурма пōзлаћена,
Бāцају је у криōце мајци;
Узе руку Југовића мајка,

¹ Звечан — српски средовечни град на Косову пољу, данас развалине.

Окретала, прѣвртала њѡме,
 Па дѡзивље љубу Дѡмјанову:
 „Снѡхо моја, љубо Дѡмјанова!
 Би л' пѡзнала, чија ј' ово рѹка?“
 Прогѡвара љуба Дѡмјанова:
 „Свѣкрвице, мајко Дѡмјанова!
 Ово ј' рука нашега Дѡмјана,
 Јера бурму ја пѡзнајем, мајко,
 Бурма сѡ мном на вјѣнчању била.“
 Ћзе мајка руку Дѡмјанову,
 Окретала, прѣвртала њѡме,
 Пак је руци тихо бѣсједила:
 „Моја руко, зѣлена јѡбуко!
 Гдје си расла, гдје си истргнута?
 Ти си рѡсла на криѡцу моме,
 Истргнута нѡ Косову рѡвном.“
 Ал' ту мајка одѡљет не могла.
 Кѡлико се ражалила мајка,
 Од туге јој живо срце пуче
 За својижех девет Јѹговиѡа
 И дѣсетим старим Југ — Богдѡном.

Народна пјесма

43 Kŏzački konj

Niko se nije tako i toliko sprijateljio s konjem kao Kŏzak. On nѡuči konja takvim rѡdnjama, da mu se ѡvek mora diviti. Konj na dani znak леже i ѡstaje, pada i ѡdlazi, диже se na zadnje noge i ѡчини se mrtav — samo што ne ѹme govŏriti. Kozak voli konja kao пријателја, нѣгује ga kao dete, пѡstupa s njim kao s bratom. A i konj razѹme i voli svoga gospodѡra.

Jedne noći pređe grѡnicu nѣkakav nѣmački kriѡmѡar u nѡmeri da neшто prokriѡmѡari. Bio je blizu grѡnice. ѐpazi ga Kozak, straѡar. On ѡštine konja zѡ desno uho i za nѣkoliko minѹta kriѡmѡar je bio u kŏzačkim rѹkama. Razorѹѡa ga i пѡtera u пѡgraničnu straѡarnicu. Išli su nekih ѡtvrt sata preko grѡnice: nѣmački kriѡmѡar napred, спѡтичући se, a zѡ njim Kozak na konju. Kriѡmѡar je mislio samo jedno: kako da se izvѹče iz ove bede, jer zna šta ga ѡeka, kad ga Kozak dovѣde pred zapovednika. Tetѹra se kriѡmѡar preko granice. Najedѡnput ga

Kozak zaustavi i reče mu: „Znaš šta, ti si umoran. Põjaši malo moga konja, a ja ću pešaćiti.“

Kriomčar jedva dočeka i užjaha kozačkog konja. I u času mu sinu misao da se spase: da pøbegne. Pa kako pøjaha konja, pøtera ga iz sve snage. Konj polēte kao strela.

Kozak se začudi drškosti kriomčara; ali se nē zbuni niti dõhvati rukom za pušku. Zãdovoljno i s õsmehom pøsmatra begũnca kako brzo izmiče. — Ah, nesrećo jedna, tõ li ti hoćeš! Čekaj sãmo!

Kad je kriomčar podalēko izmakao, Kozak izvũče pištaljku i tri puta snažno zazviždi. Konj, koji je dotle napred jurio, čuvši pisak gospodareve pištaljke, pøznati glas, — u trenũtku se okrete i u nãjbržem galõpu dõjuri natrag svom gospodãru, nõ-seći na grbini svojoj zaprēpašćenoga kriomčara, koji nije mogao doći sebi õd straha.

Čim konj dojuri, stade pred gospodara zãdovoljno řžući.
— Dole! viknu Kozak kriomčaru.

Ovaj siđe s konja i mõljaše za -oproštēnje.

Kozak pønova uzjaha svoga konja i rãzdera se na kriomčara:
— Napred u strãžarnicu (karãulu)! M.

44 Lijepa naša dõmovino!

Lijepa naša domovino,
Oj jũnačka zemljo mila,
Stare slave djēdovino,
Da bi vazda srećna bila!
Mila kaño si nam slavna,
Mila si nam ti jēdina!
Mila, kuda si nam ravna,
Mila, kuda si planina.

Vedro nebo, vedro čelo,
Blaga prsa, blage noći,
Toplo ljetu, toplo djelo,
Bistre vode, bistre oči,
Velje gore, velji ljudi,
Rujna lica, rujna vina,
Silni gromi, silni udi:
To je naša dõmovina!

Žanju srpi, mãšu kose,
Djed se žuri, snõplje broji;
Škriplju vozi, brašno nose,
Snaša prēduć čedo doji;
Pase marva, rog se čuje,
Oj, oj, zveći, oj u tmine,
K ognju star i mlad šetuje,
Evo naše domovine!

Teci Savo, Dravo teci,
Nit' ti Dunav silu gubi,
Kud li šumiš, svijetu reci,
Da svoj narod Hrvat ljubi:
Dok mu njive sunce grije,
Dok mu hrãšće bura vije,
Dok mu mrtve grobak krije,
Dok mu živo srce bije.

Mihanović Antun

45 Сѧва

Ријѣко свѣтих чѣства наших!
 По зѣлену тѣци сѧгу,
 Те дѣвотно срѣбром пѧши
 Пѣстојбину браће драгу!
 Тѣци, плѣни низ полоје
 Те ѡтплини наше јѧде;
 Рѣду кѧзуј пѣсме моје
 Да за Дѣмовину знаде!

Трнски Иван

Дивна ли је земља суседна нам Крањска, а пѣнајдѣвнија северна, јој страна, коју Словенци зову „Горењско“. У тој братској земљи, која није толика, колико наша Слѧвонија, има безбројних природних красѣта. Ту је никнула пѣзната песма, која слави лепѣту „Бледскога језера“; ту је „Бѣхињско језеро“, ту „Пѣричник“, један од најкраснијих слапова што их познамо, па је у [REDACTED] и ѣзвор Саве, те најзнаменитије хрватске рѣке. Ако си пѣсетио красно „Бледско језеро“, тад не пропѣсти, да не би походио и Бохињску дѣлину, што лежи међу висѣким ѧлпинским бреговима, међу којима се разлило и „Бохињско језеро“ на уру далѣко, ѡкружено шумом црногѣрице, у којој расту вите јеле и ѡѣрике. Бродар ће те повѣсти на чамцу, а вѣзећи се чујеш тајни шум и све то јачу бѣку, док међу шумским зелѣнилом не зѧгледаш срѣбрни трак — слап Сѧвице. Ѧкомита, 75 метѧра висѣка стѣна заѣстави путника, низ коју се руши Сѧвица сѧ два слапа, брујећи и грмећи, да ти се земља под нѣгама тресе.

На сунцу се вода прѣлева попут драгуља и бѣсерја, дрше у зраку као нѣбеска дѣга, те пѣкрива цео крај тѧнахном кѣшицом. Дигнеш ли двадесет корѧка далѣко ѡд слапа чашу ѣвис, напуниће се досѣра вѣдом, а који су је пили, веле, да је то душа од воде, да је то бисер-вода. Висѣко иза ѣзвора Сѧвице прѣтеже се гѣло, шест сѧти дѣго, камѣнито, пѣсто и мртво поље, које нас пуно сећа на Хрватско Приморје. Изнад тога поља удѣвљује путника величѧнствени Трѣглав, што се диже на три главице 2865 метара висѣко. На том пољу ѣма седам језѣра, која су међу собом спѣјена; пѣследње језеро руши се у дубѣну те провѧљује на два ждрела као Сѧвица, прѣтичући Бохињско језеро.

Сава има два извора: Бохињску Савицу и Пёткоренску Савицу, које се састају недалёко градића Радовљице, отварајући сребрџину Саву.

Сава тече самим славенским земљама, она је река славенска.

Тече Сава од Триглава
Из славенског завичаја;
Од Триглава до Дунава,
Три племена к једну спаја.

(Трнски Иван)

Хирц Драгутин

46 Soča

Krāsna si, bistra kći planina;
Prirode žar u tebi sja,
Prōzirnih kad ti sred dubina
Olūje gnjev nē muti dna.
Krāsna si gōra kći!

Tvoj brzi tok kō hod je lak
Plāninskih djēvojaka,
I jāsna si kō gorski zrak,
A glāsna si kō i pjev jak
Plāninskih zor — momaka.
Krāsna si gōra kći!

Rād gledam tvoje žive vode,
Vālove tvoje zēlenmodre:
Sva tāma trāvā na planini,
Sva vēdrost rūjnoj u visini
Lijepo se ū njim' slila;
U rosi vīsa plāvetnih,
U rosi gōra zēlenih
Ljepōtu ti si pila.
Krāsna si gōra kći!

Ti znānica si meni draga!
Kad šumiš gōrskih iz dūbrava,
Nosiš mi s milog rodnog praga
Cjēlova brēme i pōzdrava.

— Po rāvni ovoj tužno strūjiš . . .
 Oj kako glāsno, ljupko brūjiš,
 I čvrsto, krepko poskājuješ,
 Dok gōram' hitaš i pūtuješ!

Kad put svoj ūtreš na ravnine,
 Zašto te živa radost mine?
 Što plaziš kano izmorena?
 Što plačeš, bolna, rāstužena?
 Oj teško, teško ti ōstavljaš
 Kōlijevku gorsku vāla svoga!

Zar znadeš, da šad vodu vāljaš
 Ūz groblje roda slōvenskoga?
 I dvōjak bol nam tŕpjjet znaš,
 Ti tužna, ali časna!
 Őgromna kāno suza sjaš,
 Al i ko suza — krāsna!

Krāsna si, bīstra kći planīna;
 Prīrode čar u tebi sja,
 Prozirnih kād ti sred dubīna
 Olūje gnjev ne muti dna.

Po slovenačkom od Gregorčiča Simona

47 Probūdiće se lāv

Pusto īstarsko selo bēz crkve i škole. Ūokolo sama beda. Sirōmašni se narod muči i kinji, da štogod zāvredi. Onda dođe bēzdušni lihvar, pa mu sve otme. A kad nē može dā plati, onda ga prīveže ūza se, da za nj tegli, da se za njega troši i mŕcvari.

Ī krv mu pije, tuče ga ū dušu, grdi mu jezik, blati mu ōbičaje, goni ga i do živōtinje ponīzuje. I tako u našem čōveku trne svest i trne — i dođe dan kad i on sam ižgubi svaku nadu u bolji život, kad ga ōbuzme tužan ōsečaj, da je on na svetu samo zato, da tūđinu služi, da ga sluša, da ga se boji, da pred njime strepi.

Onda dođe dan — i u njegovu selu ōdjekne lōpata: eto, došli ljudi i pōlažu ūgaoni kamen, a na njemu dižu zīdove visoke i bele. I meću krov, a nāda nj tornjić sa zvoncem, koje će

jednog jutra ōdbiti u drago, rođeno nebo svoje tanke, srēbrne zvuke — i na njegov će glas dolēteti jato vēsele, male dece, da se ōkupi oko učitelja ili učiteljice i da guta novu do tada nikada nečuvēnu reč . . .

Ā naš će ūbogi čovek glēdati i slūšaće, kako se iz bele, suncem blagoslovene Družbine kuće rāzležu tanki glāsovi detinje pesme:

Gde ptīčice milōglasnim glasom pevaju: Tu je moja dōmovina — tu moj mili stan . . .

A čuće se i drugi glāsovi: o slobodi, dostojānstvu čoveka, o časti nārodnoga imena . . . I on će prisluškivati i stati ko skāmenjen. Onda će se i u njemu krenuti nešto. Zadřhtaće davno ōbamrle žile, zaigraće u njemu duša, žilama prostrujiti snaga, probudiće se u njemu čovek, naš čovek, Jugoslāven — i kad vidi, kad se seti, što je sirōta sve prošao i što je sve prēpatio, stisnuće zube, zgrčiti pesti — i jednim će mahom stresti sa sebe srāmotan jaram, koji ga tišti.

Car Emin Viktor

48 Istra zove Marka

Huji vetar i kipi magla u Puljskome zātonu. Nove āveti niču iz zemlje, hrle sa dalēkih gora i poljana, stižu u pōvorke i jata k mrtvome junāku. To su dusi starih istarskih kmētova. Nā njima je sto trāgova ūporna rada, teške rābote, plēmickoga biča, gladi, žeđe i golōtinje.

— Krāljeviću Marko, gle što učini ōd nas sila i nēpravda. Iskrčismo sve gore te naše zemlje, izōrasmo sva polja, natōpismo je našom krvi i našim znojem, ali gvōzdeni su ljudi gāzili pō nama, ubijali nam nadu, pōganili nam veru i ponizivali ponos naš . . .

Čēznuli smo zā danom u koji ćeš dā prodeš preko naših poljana kao zvezda prēko neba. Ōčekivali smo te kao sunce, što će da nas ōgreje i ojūnači. Nādali smo se, da ćeš nam dōneti zvezdu na vrhu svoga koplja, zvezdu sjajnu i plānteću, što rāzgoni tame i bodri klōnula srca. Bējasmo kao mrtvo more, što čeka da ga ōšine krilo olūje, pa da onda ūskipi i đipne, da se propne i ustalāsa, i pōruši nāsipe, i progūta ōbale, i rāzlije se preko brēgova. Čēkali smo te mučāljivi i tužni u tmurnim praskōzorjima nā vrhōvima hūmaca i gōra, ali ti nam nē dođe,

— junački tvoj duh ne prohūji kroz naša srca: ne dođe, junače, da ūsadiš mač u gredelj našega pluga za znak i znamen, da smo i trūdbenici i gospodāri rodne nam grude . . . Klōnusmo bez borbe i mrōsmo s gospodārevom petom za vratom . . . Kraljeviću Marko, što done, kaži, našim sinōvima i ūnučadi? Tūzniji su i jādnniji od svojih otāca i pradedōva. Iščupaše im srce iz nedara, oteše im dušu iz grudiju, pomrāčiše im i iskōpaše oba oka iz glave, pa lūtaju po tami i slede kao stado ovāca tuđe stope i pōzive.

Ūstani, junače, i pomōzi našim ūnucima! Još je vila po našim gōrama, a po brdimā i dōcima trave svākojake, ā najviše smilja i kōvilja. Daj, nek nam deca pōgledaju opet oćima po svetu, jer su jādna i nēsretna! — — Junače, ōstani s nama, a kad dogōri do nokāta, ustaćemo mi mrtvi da vōjujemo uz tebe pōslednju oćajnu borbu, da spāsimo — da ōsvetimo! . . .

— Ostani s nama! kliću vile nāokolo.

— Ustaj i progovōri! stoji vapaj rōbova, galeōta i kmētova, trūdbenika nēvernoga mora i tvrde istarske grude.

Žestok srh prolēti telom mrtvoga junāka; pomāko je ruku, pōdupro se laktom o stenu i đipnuo nā noge. Strši ko ōrijaš na onom kamenu, širi ruke i gleda u āveti.

— Primāknite se, tužni i zabōravljeni, da vas zağrlim sve skupa! . . . Grādite mi grōbnicu na ōvome žalu, ali neka bude kao kula, iz koje ću da bdejem nad vašom ūnučadi — neka bude kao ūtvrđen grad, iz kōjega ću da nāhrupim s druźbom svojom, kad kućne ćasak ūstanka i ōdmazde! — — —

Nazor Vladimir

49 Pjesma o Istri

Sliku milu Istre naše
Ja ū srcu nosim svom . . .
Leži ravna i vřletna
Nā tom Moru Jādranskom.

Sela su joj biser sitni
Na hāljinu zēlenoj,
Grādovi joj tōke sjajne
Na dōlami šarenoj.

Glava joj je Ućka gora,
Buk vālova njen je glas,
Kitne šume i pašnjaci
Oku struka zēlen pas.

Raša, Mirna i Drāgonja
Teku žilam' njēzinim . . .
Gle ōtoke, djecu lijepu,
Na skūtima mājćinim!

Istro naša, majko naša,
 Ū srcu te nosim svom.
 Najljepša si zā me zemlja
 Nā tom Moru Jādранском!

Iz Nazorove Čitanke

50 Хајдук Вељко ослобађа Црну Реку од Турака

У почётку 1807 год., пошто Срби завладају Београдом, хајдук Вељко стане се молити Правителъствујущем Сенату да му даду допуштѣње да пређе на Криви Вир, да побуни Црну Реку или мали Тимок, и да отме од Турака. За тај посао он није йскао никакве друге помоћи до један барјак и отворено писмо да сваки човек од бегунаца или дошљака из оног краја, који хоће, може слободно с њим поћи на тај посао.

Понајвише ондашњих саветника српских нити су знали шта је Криви Вир ни Црна Река, нити су тих имѣна пре чули од њега; зато су йзнајпре све разбијали, а кад им он досади мळेћи се сваки дан, онда рече Младен, који је најстарији био у Савету:

„Хајде, море, кад је тако навалио, да га пошљемо: па ако да Бог те отме што, добро, — распространићемо земљу нашу, ако ли погине и прѣпадне, ми му нисмо криви, видиш да неће да мирује, него ће отићи и без допуштѣња.“

И тако му даду барјак и отворено писмо, у коме га наменују бљубашом, и допусте му да може сваки од дошљака из онога краја који хоће, поћи с њим слободно; и даду му још неколике стѣтине грѣша новца и мало џебане.

Вељко сад с тим барјаком и писмом скупи гѣтово стѣтину којекаквих бегунаца и бећара из онога краја, па удари с њима управо преко Кривога Вира, и дође у село Пѣдгорац, те онде ѡпколи некаквог бега у кули. Истина да с бегом није било више од десѣтак до пѣтнаест душа, али је кула била тврда; зато му дању нису могли ништа учинити. А кад буде увече, Вељко нађе у селу неколико бјради и каца, па их напуни сламом и сеном, и приваљавши под кулу, запали, те тако упали кулу. Кад кула стане гѣрети, бег се преда, а Вељко га сјтрадан са свима Турцима йспрати у Турску.

Кад чују остале сѹбаше и бѣгови по Црној Реци шта је било од овога бега у Подгорцу, одмах сви побегну у Видин и у остале околне градове и вѣроши, а Црну Реку оставе Вељку. Ма он нѣ хтеде народ сав дизати нѣ војску, као што је био обичај, него пѣкупи још нешто бећара и самовољаца, а народу каже да сваки ради свој посао, а он ће их чувати од Турака, само да му војсци храну дѣносе; па се пѣтом намести у нѣкаквом селу да зѣмује, јер је било још рано и био је снег ѱдарио.

Кад Турци ѱ том чују шта се ради по Црној Реци, и разбѣру да Вељко нема много војске, онда се из Видина пѣдигне неколико стотина Турака, и пођу на њега; а кад дођу на пѣследњи конак, па ће као сутра ѱдарити, онда он скупи све своје момке, па им рече:

„Браћо! Ми Турке овде нѣ можемо чекати, јер је њих много више него нас; већ хѣдемо, у име Бога, да ми ударимо ноћас нѣ њих, па ако их како збунимо и рѣзбијемо, добро; ако ли им нѣ могнемо ништа учинити, а ми ћемо ноћ нѣ главу, па ѱ планину!“

И тада, пѣдигнувши све своје момке, ѱтиде, те се пѣлако привѣку и уђу ѱсред Турака, па уједѣнпут сви ѱборе ватру ѱз пушака, и стану вѣкати турски:

„Бѣжите! Разби нас Хајдук Вељко!“ Турци се од пуцѣаве и од вике онако изѣ сна смету, а коњи им се изоткѣдају, па ударе преко логора и прекѣ њих, и тако Турци побегну, који пешице, који бос, који голѣглав, а сав логор оставе Србима.

И од тада Вељко остане код Турака у свему ономе крају страшни нѣпријатељ.

Караѣић Стефановић Вук

Напомена: Правитѣљствујушчи Сѣнат = ѱправна скѣпштина.

51 Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan na stratištu

(Bečko Novo Mesto, 30 aprila 1671)

— — — Na trgu i okolo njega svuda muk. Pövetarce ispod sunca tihano je lovörilo i nanösilo mïomiris pröletnoga cveća i mlade trave s ökolnih livada. Sunce je već osvëtlilo polövicu stratišta; krvnik je mirno odmötao svoj mač, koji sevnu,

dug i širok. Ljudi pōgledaju sat na tornju, vrata od ōružnice i onaj mač — pak svi pōgledi panu na onaj shod na pročelju ōružnice, na prvom spratu. Nā shod su izāšli gradski sudac, njegovi prīsednici i bēležnik kažnenoga suda Hanugel. Na bedemu sve se pripelo jedno nā drugo.

Još jedan hip, i škipnu teška vrata od ōružnice, trgne se mlado i staro, sve pridigne glavu, brūj polēti zrakom, pa opet grobni mūk . . .

Vrata su se otvorila, nā trg su stūpila dva seda kapucina, pōgnute glave, svaki nosi malo propelo; zā njima ide kapetan von Ehr, pak deset kōpljanika, onda opet dva kapucina, jedan levo, drugi desno Petru Zrinskomu, koji lāgano stupa s propelom u rūkama. Sunce mu kruni otkrivēnu glavu, onu valōvitu crnu kosu, na modroj dōlami blīstaju se krupne tōke. Korak iza njega ide sluga Tardić, pa opet deset kōpljanika.

Na kapetanovu zāpoved svi stanu pred oružnicom, netom su izāšli iz nje.

Beležnik kažnenoga suda pročita ōsudu sa shoda jakim glasom, pak javi, da je stiglo pomilovānje od prēmilostivoga cēsara i kralja Lēopolda I, da se osuđeniku nēće ōtseći dēsnica.

Petar pōmisli na Frana, zāhvalno pōgleda put neba.

Gradski sudac slomi sada jedan štapić i baci ga sa shoda nā trg.

Na kapetanovu zāpoved krenu prema stratištu.

Sve su oči ōprte u Zrinskoga, svi se čude njegovu spōkojnom licu, koje prōseva neizmernom dobrōtom i milōtom, onāko blede, onako sveto, jer njegova bledōća zānosi na onu vėlških mūčenika. Iz dubōkih ōčiju provīruje mu neka svetla nādzemna snaga, jer dok idu lāgano trgom, on nē vidi nego malo propelo, on nē čuje reći svōjega ispovednika, koji ga teši, da će dōmala stūpiti među blāzene nā drugom svetu.

Već su kod stratišta. Zrinski pōgleda krvnika i njegov mač, pritisne srce rukom i izusti tužno:

— Časni i dobri moj oče, mōlite se Bogu za moju ōtadžbinu. Oh, da znate kako je pōgažena! Mōlite se za nju!

— Jā se zā sve patnike! . . . ōduši se starcu reč od vėlškog tronuća.

— Molite se Bogu za moju ženu, za moju decu!

— Moliću se . . . — zajēca tiho ispovednik.

— Molite se za moju dušu! — ūzdahne Petar, pa ūzađe stalnim kōrakom na stratište, a odmah zā njim ispovednik i sluga. Krvnik stoji nepōmično, drži mač na golom rāmenu.

Zrinski svrne očima po trgu, pōgleda poverenike, i reče svojemu ispovedniku:

— Više se ovi sirōmasi boje moje strašne smrti nego li ja.

— Oprōstite svima . . .

— Őpraštam . . . — drhtne Zrinski, preda propelo ispovedniku, svuče dōlamu, dōbaci je slugi, izvadi iz džepa svilen rubac prēkrasno izvēzen zlatom, ōgleda ga, pōljubi ga, pa ūzdahne s nājvećom boli:

— Oh, Katarīna moja! . . .

Na kapucīnskom tornju ōdbije devet sati.

Zrinski klekne, pōgleda sunce, poljubi onaj svileni rubac, dade ga slugi i ūmoli:

— Jure, sveži mi ovim rupcem oči. S Bogom, dobri moj Jure. Taj rubac dala mi je moja Katarina na Pētrovo prēd tri gōdine. Njezine su ga ruke tako lepo . . .

— Dobri moj kneže! . . . zāplače sluga.

— Pridigni mi kosu sa zātiljka nā teme i dobro je sveži. Sāstaneš li se gde s mojom Katarinom, s mojom decom — daj im taj rubac. Jure, ne reci im, koliko sam trpio . . . Sastaćeš se možda s mojim sinom . . . Tvrdo sveži . . . Njega možda nēće pogūbiti . . .

Sluga sākuplja valovitu crnu kosu, u kojoj nisu već retke srebrne niti, i pridīže je na teme, a njegove se suze toče nā nju i na onaj jaki i lepi vrat . . . Kad zāveže oči i kosu istim rupcem, ōdmakne se od gospodāra i pōkrije lice rūkama.

Zrinski se sad prēkriži, sklopi ruke, prigne glavu i glasno izusti:

— Bože, primi dušu moju!

Svud grobni muk. Brdom struji prōletni mīomiris, s vedra neba sije sunce na onu pōgnutu glavu i ćeliva onaj otkriveni vrat . . . Srca nē kucaju: krvnik pōdigne svoj vėliki mač, silno zāmahne, mač sevne, zāzuj i zāhvati Zrinskoga niže zātiljka po jakoj kosti. Petar pane na kōlena, a krvnik, sav smeten, naglo zāmahne, ali i pō drugi put udari krivo, zaseče tek do pola vrata. Zrinski se sruši nā prsa, protegne se, krv poprška crno sukno, zāpuši se nā suncu, mrzli trnci prōlete one ljude nāokolo, mnogi proklinju krvnika, koji tako muči křštenu dušu. Zrinski se trza

na onom suknu, pridžiže se, glava mu visi, niže se na sve strane, krv šiklja iz grozne rane, kosa mu se razvježala, i ona visi, okrvavljena vuče se po suknu, a krvnik, sav izvan sebe, besan, hvata kosu, lovi glavu da je odreže. Ljudi se zgražaju, neki ũrliću, mnogi beže s bédema. Krvnik napokon odreže, otpili křvavu glavu, pa otkoči, našloni se na kladu, zadřhta, grčevito se zguri, prězavo prěvrati očima. Sad pōhiti k stratištu ono deset okrinkanih ljudi, svi rāstegnu crno sukno, veliko poput najveće pōnjave, ōmotaju i truplo i glavu, sve ōstave onde i pōvrate se na svoje mesto. Sluga Juraj, prěstravljen, zākloni se u kapucinsku crkvu.

Ne prode ni četvrt sata, vrata oružnice opet zāškripnu i zācvile. Na trg dovedu kneza Frana sve onako kao i Petra.

Malo pred podne sahrāniše Zrinskoga i Frankopāna u isti grob. Na humak položiše ploču, koja je već više dana bila gotova . . . Na njoj je isklesan krvnički mač, a nād njim dve mrtvačke glave. Lātinski natpis kaže, da u grobu počivaju knez Petar Zrinski, ban hrvatski, i markiz Fran Frankopan, zadnji od svoga roda.

Kumičić Evgenij

Kō svōju zēmlju ljūbi,
 Ā ko nēće biti rōb,
 Tomu křvnik glāvu rūbi,
 Tāj u hlādan pāda grōb!

Harambašić August

52 Mūčenicī

Stārica nas ũči knjiga mudra,
 Mūčenicī da su vijek prvāci
 Bōlujućeg čovječānskog roda:
 Oni svojim mūkama ga jāče,
 Oni svojom vīdaju ga krvlju.

Vežić Vladislav

53 Госпосветско Поље

На Госпосветском Пољу засео је Отон престо корушке покрајине. Устољичење корушких војвода вршило се овако:

Два сата од Цѣловца под гором Крн стајао је камен, на којем је седео припрост кмет. Једном руком држаше бика, а другом шāрену кобилу. Недалеко од њега, окружен племћина

и вїтезовима, стајао је у сивом капуту и кметским ципелама војвода с покрајинском заставом.

Кад би се војвода стао приближавати кмету, упитао би овај: „Ко се тамо приближава?“

Нато одговоре сви: „То је кнез.“

Кмет пита даље: „Хоће ли бити праведан судач и чувар праве вере?“

Људи одговоре: „Јест, и увек ће бити!“

„Којим правом“, пита кмет, „може он мене скинути са овога престоља?“

„Добићеш шездесет сребрњака, шаренога бика, кобилу, одело, које има кнез сада на себи, и твоја ће кућа бити опрштена пореза.“

Кмет лагано удари кнеза по лицу, те га опомене да буде праведан судач и, сишавши с камена, оджене дароване му животиње. Кнез ступи на камен, извуче мач, замачне њиме на све четири стране и завери се, да ће бити свима судач по дужности и правди.

Затим би пошли у господетску цркву да присуствују свечаној миси и црквеном благослову.

Истом иза црквених свечаности војвода се преобучао и сео да обедује. По обеду вратили би се на Господетско Поље, где би кнез сео на каменити престо, делио феуде и кројио правду.

54 Борац борцу

„Где ја стадох — ти ћеш поћи!

„Што не могах — ти ћеш моћи!“

„Куд ја нисам — ти ћеш доћи!“

„Што ја почех — ти продужи!

„Још смо дужни — ти одужи!

Из песме „Светли гробови“ Јовановића З. Ј.

55 Pjesma o Vidovdanu

Kad je palo na Kosovu carstvo,

Sakrilo se sunce za oblake,

Da ne gleda sve mrtve junake.

Svi se lūzi zavili u tuzi,

Sva su sela proplakala bijela,

Sve se majke zävile u crno,
 U skrövište ödbjegle su vile.
 Űmukle su i gusle i pjesme
 Pjesme vedre, al' i pjesme sreće.
 Nă Kosovu, na kōbnome polju,
 Nikad više ne pročvalo cvijeće!
 — — — Al' guslāri östadoše stari,
 Svaki öd njih lüćcem röblje jări,
 Da se digne i da lance skine,
 Zoru kliče i pröganja tmine!
 Zëman gradi po kotāru kule,
 Zeman gradi, zeman razgrāđuje;
 Ima neko koji lance kuje,
 Drugi opet koji ih raskiva.
 U nārodu vjera ti je živa! —
 Što se ono öd istoka rūdi,
 Što se pjesma űspavana būdi?
 Što se sela nāsmijala bijela,
 Što su majke zbācile crñinu,
 Dok još djeca po rāzboju gñinu?
 A što j' opet, da čudne li sreće,
 Nă Kosovu pročvjetalo cvijeće?
 Zora planu o nōvome danu,
 A za zorom staro sunce grānu,
 Ī dan vidje konja i konjika,
 Krāljevića našem rodu dika!
 Dan ga vidje . . . rod mu tōpot čuo,
 Marko usto . . . narod uskřsnuo!
 Dolëtješe ptići ždrālovići . . .
 Složno kolo vode Jügovići . . .
 Eto dana, eto Vidovdana,
 Jer je palo nă Dunavu carstvo!

Katalinić-Jeretov Rikard

56 Пёле-кўла

[Написано 1833 године]

За чётири дана лăгана хода, час кроз лако прїступачне
 планине, час кроз ванредно плодне али пусте дöлине и равни,
 ја стигох у равницу око Ниша, пöследње турске вāроши
 гöтово на самој грāници Србије; био сам измакао на коњу за

једно по сага испред каравана. Сунце је жегло; од прилике на једну миљу од вароши, ја угледах једну широку белу кулу где се уздиже усред равнице, блистајући се као пароски мрамор; стаза ме је к њој водила; ја јој приђем ближе, и давши једном турском дѣтету што је ишло са мном, мога коња да га придржи, седох у хлад од куле да мало отпочинем. | Тек што сам сео, кад, подигавши очи на споменик у чијем сам хладу био, видех да су његови зидови начињени од правилних слѣјева људских лубања. | Те лубање и та човечја лица, огуљена и побелела од кише и сунца, облепљена с мало малтера, образовала су потпуно славоук, који ме је заклањао од сунца; на неким је још била заостала коса и лепршала се на ветру као лишај или маховина; јак и свеж поветарац дувао је с планина, и продирући у многобројне шупљине глава, лица и лубања, изазивао је у њима жалостивно и тужно звјздање. | Никог није било ту да ми објасни тај дивљачки споменик; дете које је држало за узду мога коња, играло се ситним отпацима лубања што су се распадале у прах испод куле; ја сам био тако посустао од умора, врућине и дремежа, да сам заспао наслонивши главу на тај зид од отсечених глава. Кад сам се пробудио, ја видех око себе караван и више турских коњаника, који су дошли из Ниша да ме допрате у варош; они ми рекоше да су то главе оних Срба, које је паша поубијао у последњем српском устанку. Ова равница била је поприште смрти тих храбрих устаника, а овај споменик њихова гробница. Ја поздравих оком и срцем остатке тих јуначких људи, чије су отсечене главе постале камен темљац независности њихове отаџбине. Србија, у коју ћемо да ступимо, сада је слободна, и песма слободе и славе одјекивала је у кули Срба, који су умрли за своју земљу. Ускоро ће и сам Ниш бити њихов: нека сачувају овај споменик! Он ће научити њихову децу шта вреди независност једног народа, показујући им по коју су је цену њихови оци откупили.

Алфонз де Ламартин

57 Crni dani našega nāroda u vĕlikom svetskom ratu (1914—1918)

Viđovdanski atĕntat je poslūžio Cĕntralnim Silama za povod ratu. Prve granate padaju na Beograd, na žižu Jugoslavenstva i to je prvi jugoslāvenski dokaz ovoga rata: ono nĕkoliko pobijĕnih

žena i dece u samoj vāroši i ono nekoliko žrtava kod Savskog Mosta. Prestolonāslednik Aleksandar 4 avgusta (1914) u Krāgujevcu izdaje ovu jugoslavensku nāredbu vojsci:

„Jūnaci! Najveći i zākleti nēpriatelj naše države i našega naroda iznenada i bez ikakvog rāzloga nasrnuo je besōmučno na našu čast i nā naš život. Austrija, taj nenāsiti naš severni sused, već je nagomilala vojsku i učinila više pokušaja, da pređe našu severnu granicu, i da pōrobi našu divnu Ōtadžbinu. Njoj kao da je bilo mālō što smo mi mōrali gōdinama da slušamo jauke miliōna naše braće, koji su dō nas dōpirali iz Bosne i Hērcegovine, iz Banāta i Bāčke, iz Hrvatske, Slāvonije, Srēma i sa nāšeg mōra — kršne Dālmacije. Sada je zatražila nājviše, traži našu glavu, našu nezāvisnost i čast Srbije.

Jūnaci! Posle sjajnoga ūspeha našega oružja 1912 i 1913 godine i državnih tēkovina, koje nam je priznala cela Evropa zāključenim mirom u Bukareštu, Jā sam nājiskrenije želeo, da se Srbija i moji dragi rātnici u miru ōdmore i ōkrepe od silnih ratnih nāpora uživajući u tēkovinama svojih pōboda. I zato je bila Srbija gōtova, da se na miran nāčin ōbjasni i sporazume s Austro-Ūgarskom o svima spornim pītanjima. Ali se nā žalost odmah ūvidelo, da Austrija nē ide nā to da s nama pregōvara, čak i da smo ispunili sve njene zāhteve. Ona je bila rēšena, da nas nāpadne, da nas pōnizi i da nas ūbije. Zato su ti sramni zāhtevi Austrije morali dōbiti dōstojan ōdgovor. Ja sam ih sa prezrenjem odbio, ūveren, da ćete svi vi tu srāmotu, koja je imala pasti nā nas, baciti u lice onome, koji je pokušao da njome umrlja sjaj i slavu vašega ōružja. Stoga sam vas pōzvao u ovo radno dōba, da pod vašim pobedonōsnim zāstavama, iako još ūmorni od skōrašnjih naših pōboda, stānete opet na branik Ōtadžbine. Saopštēnje, koje vam sada činim, jeste ōbjava rata Srbiji. Na ōružje, moji dični sōkolovi! Ū boj za slobodu i nezāvisnost Srpskoga Nārōda i Jugoslavenstva.“

Srbija, izazvana mnogo pre nō što je mislila, krvlju svoje nājbolje dece, piše, posle bālkanskih rātova i drugu stranu vėlikog dela, koje će se, kad se jednom zāvrsi, zvati Jugoslavija. Jednōvremeno, pō svoj Jugoslaviji pod Austro-Ugarskom, nāstaje: ubijanje, vėšanje, veleizdajnički prōcesi, prōgoni . . .

Masa ih je pō Bosni i Hercegovini, po Banātu, Bačkoj, Dālmaciji, Hrvatskoj i Slōvenačkoj, pōvešano, bačeno u tāmnicu i prōgonjeno. Odmah u počėtku rata stādoše austro-ugarske vlasti

zatvārati sve naše prve i najviđenije ljude. Madžari oteraše naše seljake iz vlastitih njihovih kuća i naseliše madžarske porodice te im pokloniše sve zemlje i kuće. Vlada vešanja, progona, otmica i zāplena prodūžuje se. Jugoslāven je kriv već samim tim što je Jugoslāven. Narodna ošecanja krste se rečju „veleizdaje“ a to vodi na vešala i u tāmnicu. Kod izvesnih austro-ugarskih zarobljenika nađene su fotografije, koje prikāzju vešanja Hērcegovaca iz Gackog i okoline izvršena u Āvtovcu u martu, aprilu i maju 1916. Jedan podnārednik bōlničarski u Avtovcu imao je mnogo fotografija, koje prikāzju sprōvode na gūbilište, vešala i lēseve. Trēbinjski ratni sud, u prvoj polōvini iste godine osūdio je nā smrt, bez ikakovih dōkaza da su oni pomagali crnōgorskoj vojsci, oko 400 Hercegovaca.

Ūmirući, kidajući se od bola, okāmenjena srca, i kad su ūmirali, i kad su škrģūtalī zūbima, i kad su nāuznako viseli na vešalima, i kad su trūnuli u zarobljēničkim lōgorima, i kad su goli i bosī izbacivani na cīču zimu, i kad su im pālili kućna slēmena, — oni su znali zašto i za koga ginu, ūmiru, trpe bol i patnju. Ceo naš Devētnaesti Vek pun ūstanaka, pōbuna i rātova, stvorio je našega čōveka čōvekom, razvio mu najviše i nājsvetije ošecanje, osećanje slobōde, i, kad su došli teški dani rōbovanja i ugnjetāvanja slobode, on je urādio samo ono što je morao da ūradi: digao se za slobodu.

(1918) Jedna vojska prēkaljenih vitezōva iz bajki, puna ožnaka iz rānijih krvavih dana, ūmorna ali još ne ubijēna; jedna vojska „jaka kao smrt“, tvrda kao granit, — baca se na neprijatelja, krha se i lomi po svetim pōljima i krvavim ūrvinama maćedonskim, pōnovo krvlju stvara jednu veliku junačku pesmu i, kao oćarana, prēleće od Bitolja do Beljāka, vezujućī se sa srpskim zarobljenicima, koji hītajū iz zarobljēničkih lōgora, i jugoslavenskim vojnicima i kōmitama, koji napūštaju front pa slaze iz planīna, nosećī u svojim starim svetim zāstavama, prorešetanim u strašnim okršajima, nova sunca, nove slobode i nove nade.

Lazarević Branko

58 Svētao prīmer

Bilo je to slavne 1815 godine . . . Ōbesni Čaja paša po nāredbi vezīra Sūlejmana Skōpljaka, pljāčkaše plodna i bōgata šumādijska sela. Ne nāišavši ni na kākav jaćī otpor na putu,

stigne on u Čačak. Miloš se reši da ga napadne s Ljubičkog Brda, na kome se beše ušančio.

Započe se ljut i strahovit boj. Turska je vojska i mnogo-bröjnija i bolje naöružana i odevëna nego srpska. Turci imađahu dosta i töpova i könjanika. Topot od konja njihovih konjanika, koji jürahu na krasnim ärapskim konjima po ravnici oko Čačka, zadävaö je neöpisani sträh. Pa ipak se Srbi držahu junački sve dok im ne poče nëstajati džebäne. Turci jurišahu sve više i više i najzad zäuzeše prvi šanac, koji bëjaše na pödnožju Ljubičkog Brda. Kada se staše pñmicati drugom šancu, Srbi počeše üzmicati. I hrabri Tānasko Rājić pade opöminjući Srbe da ne klönu i da në puste töpove, koje su s teškom mukom stekli. Ali ga već niko në slušaše. Strah beše ovlādao svima. Pa i sam Miloš beše pökoleban. Nije znao šta da radi, kako da stane nā put tome nëredu.

Ű taj mah pöjavi se jedna junačna žena s pögledom punim bola i očājanja.

— Kuda ćete, nësretnici? vikaše ona begūncima, kojima beše zaslēpio razum. Komu östavlјate srpsku nejač i širočad? Zar se tako brani ötadžbina? Zašto ne pñpašete pñžine i ne üzmete pñšlice ű ruke? Pūstite barem nas žene da zadënemo kübure i da s Turcima megdan dēlimo! . . .

Ta pöjava beše strašna i veličānstvena. Ova žena izglēdaše kao neka božānska pñlika, kao anđeo spasitelj, koji je došao da pövrati izgublјenu hrabrost pñplašenim Srbima. Űz to i glas döboša, u koji űdaraše sām arhimāndrit Vūjanski Mēlentije, vodeći jednu gömilicu seljāka sā sobom. Tako pövrati iznēmoglu snagu i odāгна strah u srpske vojske, da smesta pñrestaše bëžati i bez ikakva pögovora odlūčiše ili tu svi izginuti ili Turke pobēditi. Svakom nā mah posta jasno, da nema zašta više živeti i svaki s novom snagom jurnu napred.

Űrnebesni üzvici počeše se razlēgati. Na licu svakog junāka mögaše se čitati takva ödlučnost, da se na život nikako i ne pomišljaše! „Sloböda ili smrt“ — tako se sad zaöri sa sviju strāna.

Taj trenütak ödluči sudbinu öružja. Turci se uzbezëknuše. Počeše izmicati a Srbi zā njima — ko brže! Mūka je bilo dok povrātiše izgublјene šānceve, a posle je sve lakše išlo.

Na Möravi pögibe i sam zapovēdник turski Čaja paša, a sūtradan već je bio i Čačak u Miloševim rükama.

A znate li koja je bila ta junačka žena, koja se javi u tom srećnom času, te reši ne samo sudbinu srpskog oružja toga dana, nego i sudbinu cele zemlje, jer je od toga boja zavisio i uspeh celog ustanka srpskog? — To beše junačka kneginja Ljubica, žena kneza Miloša.

Svetao primer!

Stanojević M. Mih.

59 Oslobođena Jugoslavija

I krvlju smo morali natopiti Drinu i Soču, Vardar i Piavu, prepatiti muke Răspetoga, da jednoga dana zaori krik: oslobođeni smo!

Vekovima su nas tlačili, vekovima su ispijali krv našu, na naša jaka pleća sūrvaše breme bezakonja, sve u opakoj nadi, da će nas uništiti. A mi smo trpeli, snosili i verovali. Verovali smo u pravdu i ta nam je vera dāvala snage. I pravda je došla. Stoletni dušmani leže uništeni; nad nāsiljem i bezakonjem slavu slave pōniženi i ūvređeni, u kolo se hvata Srbin, Hrvat i Slovėnac, da gromkim glasom zāpevaju himnu svoga dāvnoga pesnika:*

„O lijepa, o draga, o slatka slōbodo,
Dār, u kom' sva blāga višnji nam Bog je dō.**
Sva srebra, sva zlata, svi ljudski živōti
Nē mogu bit plāta tvoj čistoj ljepōti.“

* Gūndulić Ivan (1588—1638); ** dō = dao.

„Glasnik“

60 Naša zemlja

Zemljo naša, zemljo mila,
Slavna majko roda slavna,
Ti kōlijevko starōdavna,
Gdje se rađa hrabra sila,
Od vjėkova koja svede
Krstu brani svete međe.

Gizdava si, pōnosita,
Zātočnika svojih dikom,
A na ūžas protivnikom
Kao grōblje glasōvita.
Dō dva svijeta, što se kolju,
Mėjdan dijele nā tvom polju!

Po ravnica i po gōra'
Prekō šuma zelėnica,
Izmeđ rijeka srėbrnica,
Pa ōd mora sve dō mora
Ti se stėreš divnim sāgom
Ti se kitiš svakim blāgom!

Žarkim suncem, modrim zrākom
Smije ti se otac s neba,
Imaš vina, imaš hljeba,
Imaš svega srcu svakom,
Kōm si mila ti u svemu,
Te sve tvoje prija njemu!

Őbiluješ svakim miljem,
 Milim zvukom gusloŹica,
 Milom krvi ljepŹotica,
 Cvateš smiljem i kŹviljem,
 I na Źzor s pjesa ma se
 Divnih Źriš Ź sve glase!

Oj sve tvoje krasno li je
 I premlilo svakom sinu,
 Koj' ne ljubi majku Źnu,
 Koj' paŹtorkom tebi nije,
 Već uz hranu tvojim kruhom
 I tvŹjijem diše duhom!

Zato sinci zemlje ove,
 PriŹnimo k njojzi bolje!
 To je naŹe sveto polje,
 Na koje nas Źivot zove,
 Da radimo, da tvorimo,
 Da se na njem proslavimo!

Stojmo ćvrsto na tlu tome,
 Stojmo svi u jednom kolu,
 Svoju zemlju makar голу
 Saćuvajmo rodu svŹme,
 Na njoj Źivot da mu pra vi,
 Tuđi kŹrov ne Źadavi!

Prah pŹd naŹim kŹracima,
 Prah nam slavnih pređa to je,
 Prah ZriŹnskoga i Hrvoje*
 I mnŹgijeh slićnih njima,
 BŹd'mo Ź mi vrijedni dosti
 Ź njem shrānit svoje kosti.

Preradović Petar

Napomena: proťivnikom mesto proťivnicima; dŹ dva svijeta, to jest kaťolićki i pravŹslavni; po ravnicah i po gŹrah mesto po ravnicama i po gŹrama; Źd mora... dŹ mora, misli se Źd mora Jadranskoga do Crnoga; kŹm mesto kŹmu; * Vukćić Hrvoje Hrvatinić, veliki vojvoda bosanski († 1416).

Őstajte ovdje!

Őstajte ovdje! . . . Sunce tuđeg neba
 Neće vas grijat' kŹ što ovo grije;
 Grki su ta mo Źaloga i hleba,
 Gdje svoga nema i gdje brata nije.

Od svoje majke, ko će na i bo lju?!
 A majka vaŹa zemlja va m je ova;
 Baćite pogled po krŹu i po lju,
 Svuda su groblja vaŹih pradjedŹva.

Za ovu zemlju oni bjehu divi,
 Źzori svijetli Źto je brani t znaŹe.
 U ovoj zemlji Źstanite Ź vi,
 I Źa nju da tje vrelo k rvi vaŹe!

Кô пуста грана, кад јесења крила
Тргну јој лишће и покосе лѣдом,
Бѣз вас би мајка дѣмовина била,
А мајка плаче за својијем чедом.

Не дајте сузи, да јој с ока лети,
Вратите се њојзи у нѣручја света;
Живите зѣто, да мѣжете мријети
На њѣном пѣљу, гдје вас слава срета!

Овдје вас свако пѣзнаје и воли,
А тамо њико пѣзнати вас неће;
Бољи су своји и кршеви голи
Но цвѣтна поља, куд се тѣђин креће.

Овдје вам свѣко братски руку стеже, —
У туђем свијету зѣ вас пѣлин цвѣта;
За ове крше све вас, све вас веже:
Име и језик, брѣтство и крв света.

Ќстајте овдје! . . . Сунце туђег нѣба
Неће вас гријат' ко што ово грије, —
Грки су тамо зѣлогоји хљеба,
Гдје свога нема и гдје брата није.

Шантић Алекса

Svaka ptica svomu jatu leti.

62 Настрадаин-хоѣа и два ѣака

Ишли ѣаци из мејтефа и из школе. Тако се сусрѣтоше једном млад Муслиман и једно младо Српче, па се спорѣчкаше. Побѣцали своје књиге на земљу, те се ўхвате у коштац.

Види их Настрадаин-хоѣа, те их рѣстави. Још их запита: „Какве су вам књиге, што леже ту на земљи једна поред друге?“

— Ово је моја динама — одгѣвори први.

— А ово је мој катихизис — одгѣвори други.

А Настрадаин-хоѣа им рече:

— Не дѣжите те књиге са земље; нека леже једна поред друге. Баш да видим, хоће ли се потуђи турска књига са српском!

Читав сат морала су оба ђака са Настрадаин-хоцом ту стајати и у књиге гледати, — а књиге мирно леже једна поред друге.

Онда Настрадаин-хоца рече:

— О, о, о! Да мудрих књига у луде деце!

Јовановић Змај Јован

63 Ђлија

Ђлија, Алија, ти у зурну свираш,
А свирком и пјесмом ў срце ме дираш;
Спусти сада зурну, да еглѣнишемо,
Та то ваљда смијемо?

Нећемо о крсту, ни о млађ мјесѣцу,
Нећемо о Христу, Мухамеду свѣцу,
Ни о Светом писму, нити о Корану,
Све штогод нас дијели, мѣтнимо на страну.

Нећ питам те, шта се у џамији учи,
Нити како живиш ти у својој кући,
Нећу да те питам, то ме брига није,
Ни шта ти се једе ни шта ти се пије.
Не питам те, чија ј' стаза ў рај краћа,
Већ те питам само: знаш ли, да смо браћа?

А ти ћутиш, ћутиш, па мислиш дубоко,
А ўсто ти сўза навире на око.
Та је суза чиста са извора стара,
И та суза мени јасно одговара.

Глѣдаш ѣ ти моју? Јѣдна им је мати.
Хај, наша ће суза ѡпет да нас збрати!
Она ће да грли синке једног рѣда,
Ми већ ѡсјећамо, да крв није вода.

Што су стари јади ѣштетили тешко,
Све ће то пребљѣт срце нам вѣтешко.
Па кад сѣне слога, звијезда наша нова,
Смириће се кѡсти наших прадјѣдѡва.

Биће опет среће, поноса и славе
И снаге и сјаја и врлине праве.
Пјесме наше неће нагињати плачу,
Благослов ће стигнут загрљену браћу.

Учи дакле, брате, учи дјецу своју,
Ја ћу учит моју, да се брџтски грле,
Прадједова својих сложним духом кријепе
Аманете лијепе. Јовановић Змај Јован

Народне пословице.

Брат је мио, које вере био, ако братски чини и поступа.
Ко не држи брата за брата, тај ће туђина за господара.
Сложна браћа нове дворе граде, а несложна и старе
разграђују.

Слогом расту мале ствари, а неслога све поквари.

64 Путници и пси

Касно увече иђаху два пријатеља кроз село разговарајући се међу собом о својим невољама. Наједанпут иза плота заљаја на њих псето, за њим друго, — и скупи их се много. Један од путника беше узео камен, да се брани; но онај ће други рећи: „Остави га, молим те; ти псе не можеш ућуткати, да не лају. Ја њихову нарав добро познајем, и само ћеш их горе раздражити, те ће више лајати.“

И заиста, нису отишли петнаест до двадесет корака, пси се почеше утишавати па најзад сасвим престаше лајати.

Завидљивци, на штогод погледају, на све лају; а ти иди својим путем, они ће полајати па и престати.

Крилов А. Иван

Pitali psa: Zašto mnogo laješ?

— Zato što nemam drugog zanata.

65 Орао и лисица

Здруже се орао и лисица, и да би пријатељство остало трајно, они се договоре да живе у суседству, да би у потреби један другом могли помоћи. Они изаберу један храст, на чијим гранама орао себи начини гнездо, у коме снесе јаја и илзеже

орлиће. Лисица, опет, начинила је себи лежиште при корену, у шупљини овога храста, и ту окоти своје лисичиће.

Једном лисица, по обичају, йзиће ў лов, а орао, нѣмајући тога дана шта да једе и чиме да нахрани своје мале, и видећи лисичиће подѣбеле, слети доле, узме их, и однѣсе у гнездо.

Мало после тога врати се лисица и спази ўжасан призор: још врѹћа крв тече из гнезда, бедни лисичићи плачно кевѹу, а орао им нѣктима дере ўтробу и кљуном им вади очи. Гледајући на то одоздо, лисици је било врло тешко ў срцу. Да је од кога дрѹгога страдала, али од пријатеља и суседа свога! Нѣмогући ништа друго, чинила је оно што раде сви слаби, кад им јачи ўчине нѣправду: прѣклињала је и звала небо на ђсвету.

После неколико дана пастѣри ў пољу пекли су месо, а орао ўграби од тога један комад, на коме се задржало и прилепило мало жари. Слѹчајно тада нѣкако дуваше ветар, те се ѓрлово гнездо ўпали, орлићи йспадну из гнезда, пола йспржени.

Како их је лисица вѣсело дѣчекала, како је њима пред орловим очима ѓ хрст ўдарала и срце йз њих још живих чѹпала и прѣждирала, — свак то може лако погѣдити.

Обрадовић Доситеј

66 Ћурак и врабац

По двѣришту ћурак шѣће,
Вазда пућка и блѣбеће;
Главом вије, шири реп,
Мисли: Боже, ал' сам леп!
Све се шири, све се мери,
Кинђури се, кочѣпери!
Али једно
Зло га јѣди,
Што га нико
Ал' баш нико
И не глѣди;
Пси прѣлазе
Ал' нѣ хају;

Неће да га
Ни залају!

Само један врабац клѣти
Са тѣрабе доле слѣти
Поред ћурка надувена
Да му на̀тре пѣд нос хрѣна!
Поче пѣд њим скакѹтати
Па му поче цвркѹтати:
„Зѣлуд, стриче, дѹваш, дѣваш!
„Не йздува чега нѣмаш!
„Лепши ј' соко него врана,
„Лепши ј' паун од ћура̀на!“

Разљути се ћурак луди,
 Па још више шири груди;
 Поче крестом климатати,
 Крил'ма бити — запарати!
 А врабац се само смије,
 Па му вели ко и прије:
 „Лепши ј' соко него врана,
 „Лепши ј' паун од ћурана!“
 А наш ћурак шта да ради?
 Све се већма горопади;
 П' онда оде, да не гледи

Тога врапца, што га једи...
 Опет пућка и блебеће,
 Дигне главу, па се шеће;
 Све се шири, све се мери,
 Кинђури се, кочопери;
 Ал' бадњава,
 Јер га свако исмејава;
 А што ј' рече врабац чили,
 Већ су њи пси научили,
 Па сад лају са свих страна:
 „Лепши ј' паун од ћурана.“

Чика Јова Змај

67 Lisica i rak

Љишао rak iz pōtoka da se malo sunča. Dođe lisica, pa mu reče:

— Hajde, rāko, da se utrkujemo: ko će pre stići na čistinu iza one šūmice.

A rak će joj na to:

— E, baš dā vidimo, teta lijo! — Struži!

Lisica ōpruži rēpinu i stane trčati, a rak joj se u tome trenūtku čvrsto ūhvati klēštima zā rep.

Sad nāstade jedna lūda ūtrka, ili, bolje reći, lisičje trčanje, jer naš rak, koji se pokāzao u ovom slučāju prepredēniji od lisice, visio je mirno o lisičinom repu, da to ova nije ni slūtila.

Lisica, napōsletku, sva zāduvana, stiže na čistinu i ōdmahnu repom, a rak se neōpaženo ōtpusti sa repa i reče:

— Zar ti tek sad? A ja se ovde baš nāčekao, sve izgledajući kada ćeš stići!

68 Човек и змија

Зā кућом некаква човека, који је имао једнога сина, дете ōд неколико гōдина, била пōд каменом ū рупи змија, која је често љзлазила те се прēд рупом својом сунчала. Једāнпут син онога чōвека узме сēкиру, те змији, која се била као удомаћила и није се од њега ни бōјала, прēд рупом отсече реп; а змија се рāсрди те њега љједе и зада му смрт, па утече у своју рупу и прēстане више љзазити нā сунце.

Пошто човек сина свога с највећом жалости више куће закопа, и пошто му време жалост мало ўтиша, онда дође једном змији прѣд рупом и дѳзавши је стане јој говѳрити, да се помире, и да излази опет пред своју рупу, и да живе у пријатѳлству као ѳ пре, дѳдајући, да се оно већ нѳ може повравити, што је учињѳно. А змија му одгѳвори ѳз рупе: „Мѳжемо се помирити, али док ја гледам мој реп, а ти твога сина гроб, дотле прѳвога пријатѳлства међу нама бити нѳ може!“

Караѳић Ст. Вук

69 Ūranak

Sunce grānjiva i baca nāokolo svoje sjajne trake, da prѳbudi sve spavāče na širokoj zemlji.

Sunčani trak ųdario o gnezdo ševino. Ševa leti ų visinu i peva: — Liri, liri, lan, biće krasan dan! —

Drugi sunčani trak prodr'o u kokošinjak. Kokoši su skočile s motke; traže po dvѳrištu zrnje i nesu jaja. Petao lupnuo krilima i zāpevao:

Sve se ѳz sna bųdi:
Nā rad, nā rad, ljųdi!
Ko zѳrom ųstaje,
Dve sreće pѳznaje!
Plām je na zreniku:
Ljųdi, kukuriku!

Treći je sunčani trāk pao u pčelinjak. Pčela je izmilela iz košnice i polѳtela na ružin grm. Zuji ѳkolo cveća i nosi meд u košnicu.

Četvrti je sunčani trak šmignuo kroz rųpicu na prѳzoru i pao na pѳstelju lenčini Gaši, da ga trgne odā sna. Ali Gašo ne ųstaje, nego se ѳkreće nā drugu stranu i hrče. Gašo spava, dok svi drugi rade. U sobu je ušla Gašina majka. Budi sina i виће му: „Ustaj, Gašo! Ko dugo hrče, taj čorbe нѳ srče!“

Iz Nazorove čitanke

70 Сунча се

Прѳстала је зима,
Лед и ветар клет,
Свуд се трава прима
И шарени цвијет.

Под ѳбавом гором
У долини тој
Вѳчером и зором
Бруји славља пѳј.

Љепши свићу дани,
С неба бјежи мрак,
Већ сунцу не брани
Да развија зрак.

Блиста сунце мило,
Диван ли му сјај.
Свето своје крило
Пружа на наш крај.

Таму гони цијелу,
Отима јој власт;
Листом кити јелу
И високи храст.

Ох, како се тјеше
Сиротани сад,
На сунцу се смијеше,
Топи им се јад.

Ето један сједи
У крпама вас . . .
У тузи и биједи
Нашао је спас.

Весело се смије
Сунце њему сја!
Згријева га и грије
Љубав божија.

У слабачких груди',
Гдје га тишти јад,
Тада му се буди
Спокојство и над.

Не прати га више
Вјетар студен, клет,
Слободније дише
Милији му свијет.

Већ изможден није,
Снагу добија, —
Њега сунце грије —
Љубав божија.

Ој хвала ти, слава!
Божја љубави,
Ти с' љтјеха права
Сиротана сви'!

Та нико не знаде
Милосно ко ти,
Сиротану јаде
Горке тјешити.

Ој хвала ти, слава!
Божја љубави,
Ти с' љтјеха права
Сиротана сви'!

Шантић Алекса

71 Синан-паша

(Народно предање о потурчивању Срба на Косову)

После Косова, причају, да је на Шар-Планини живео некакав ћаја. Он се родио у селу Топољане, у срезу горском, а звао се Синандин. Кућу је имао на Шари, а уза своје велико стадо оваца водио је тридесет паса, који су били веома зли али паметни и послушни. Једном је под Шаром пролазио турски цар. Пси га нападну и стану лајати. Чује то ћаја Синандин па стрча на пут и само што оштро покара једнога пса

а остали разумеше то па се стидљиво уклонише. Синадин приђе цару и поклони му се до земље. А цар рече: „Море, хаја, ти имаш љуте псе, умало не удавише мене, султана и твога цара . . .“ Синадин му пољуби скут и одговори: „Опрости, светли царе! Пси као пси. Нё знају они ни за цара, нити за кога другога. Они врше своју дужност. И кад би се сваки у твој царству на њих угледао, па чинио оно што му је дужност — мед и млеко текло би по свој царевини.“

Цару се јако допадне овај млади човек, те помисли: „Море, кад овога човека пси толико слўшају и разумију, неће бит да је он некакав обичан човек. А видим како и паметно говори.“ И заповеди, те хаји запишу име и презиме, па са свитом оде даље.

Кад се доцније вратио у Цариград, сети се хаје Синадина, те га позва себи и понуди му пашалук на Косову. Синадин се уплаши толиког господства, па ће рећи цару: „Немој, светли царе! Где је још од хаје постао паша? Ко ће мене проста и неписмена овчара слўшати?“ Али се султан намршти и оштро подвикну: „Немој ти мени врдати, него или да примиш пашинство или гајтан (казна да се одмах мора сам обесити). А ја ћу наредити већ што имаш да радиш и да те сваки у царству мора и слўшати и поштовати.“

Хаја Синадин немадне куд, него се одмах потурчи и добије име Синан-паша. Пошто га цар богато обдари, он се врати у свој завичај и негде око Призрена подигне себи конак. И тако почне пашовати.

После неког времена цар му напише ферман (писмо) и каже: да од њега не тражи ништа друго, него да што пре потурчи све Србе на Косову. Иако је био потурчњак, Синан-паша је знао да је Србин, и ова царска наредба беше му врло тешка. Па опет није смео не слўшати цара, него пошаље телале на све стране, те стану викати: „Турчи се, бре рајо, а ко неће, тај већ сутра да није више на пашиној и царској земљи!“ Народ се уплаши и стане турчити по свему Косову, а нарочито се много потурчи у срезу горском близу Призрена. Отуда тамо и данас има врло много Турака, али ниједан не зна турског језика, већ сви говоре српски.

Синан-паша тада обори Душанову цркву „Св. Аранђео“ и од њеног камења подигне џамију, која и данас још постоји

у Призрену. Још приповедају да је доцније сасвим заборавио да је српске крви, па је био велики душманин и крвопија.

Кад је умро, Турци га сачуване покрај његове цамије, па ту подигну и лепу чесму. Али кад једном надође Бистрица, она раскопа Синан-пашин гроб и однесе му тело у некакву рупу, где су људи просипали помије и другу људску и сточну нечистоћу. Турци га ноћу џиваде оданде и опет сахране; али у народу остане прича и веровање: да га је Бог мртвог казнио, што је окаљао своју прадедовску веру, те је морао неко време одлежати онде, где честити људи ни своје псе не закопавају.

Милосављевић М. С.

72 Дед и љнук

Љзо дѣда свог љнука,
Метно га на крило,
Па љз гусле певао му,
Што је негда било.

Певао му српску славу,
И српске јунаке,
Певао му љуте битке,
Муке свакојаке.

Дѣди око забљистало,
Па сузу прѣлива,
И љнуку своме рече,
Да гусле цѣлива.

Дете гусле пољубило
П' онда пита живо:
„Је ли, дѣда, зашто сам ја
Те гусле целиво?“

„Ти не схваташ, Српче мало,
Ми старји знамо!
Кад дорастеш, кад размислиш,
Кашће ти се само!“

Чика Јова Змај

Речи: кашће = казаће.

73 Iz „Sěljačke būne“

Sred mesta Stūbice stoji stara crkva, a ũ njoj pod svodom na levoj strani vĕlika kĀmena ploĀa. To je nĕĉiji grob. DĀ! Na kĀmenu stoji pod tvrdim ōklopom krupan Āovek. Duga mu brada, bŕkovi dugi, Āudna rŭdasta kosa, dĕbele usne, debeo nos. Nagni glavu i Āitaj! Tu pŕĀiva Ferdo Tahi, tu Jĕlena gospa! Slavna li Āŕveka! Kamen bar veli. Prŕoslavio se pod tri kralja za MĀdŕarsku, veli kamen — ali gnjavio hŕvatski narod. Bĕjaše vreden, pošten, sretan, veli kamen. Oh, ne dao Bog nikomu tĀkove sreĀe! Ali kad gorsku dŕlinu prĕkrili noĀ, potrĕsu se kosti sred groba, a iz kamena skoĉi prŕkleta sena ōklopnika i beŕi iz crkve. Ta dosta stĕnje celi dan pod teŕkim kamenim jarmom, a u kuĀi boŕjoj, koja njĕgova nije, dosta da po njegovim kostima gazi seljaĀka noga, da kroz ŕidine grme ōrgulje poput trublje pŕslednjega suda. Da bar zbrisati moŕe s kamena svoje ime, da ga bar nĕstane iz pameti ljudske. Ne! Nek seva to prŕketo ime do sudnjega dana, nek se smeje taj kamen pĀklenim rugom o slavi, vrlini, poŕtĕnju. I beŕi iz crkve ũ noĀ. Ali jao! NĀ svakoj grudi pŕsrĕu mu noge, na svakoj se stopi lepi seljaĀka suza. NĀ kamenu prĕd crkvom sĕdeĀi plaĀe i on, plaĀe kroz celu crnu noĀ. Eto na istoku beli se dan, po vrhovima drŕĀe zora. Joŕ jednom diŕe oklopnik hlavu, da pŕgleda brdo nad mestom, da pogleda svoj pŕnositi grad. Groza ga strese. Nema veĀ kĀmenoga grada. Po vrhu, gde je nekad viŕorio pŕnositi steg gospŕdina Taha, ide seljak za plugom i peva veseo jutarnju pesmu. Senka boljĀra se trzne i ũmine u grobnicu, pod prŕkleti kamen, a slŕobodna pesma pliva dalĕko, dalĕko zelenom gorom, gde se rĀzleva sjajna rumen prŕbuĀene zore, gde niĀu nĀ nebu ruŕe iz mŭĀeniĀke krvi hŕvatskoga i slŕven-skoga puka, ŕto ga pogazi oholi bes u prosnŭtku zlatne slŕbŕde. Cvati, ruŕo rumena, cvati pŕsveĀeni cvete, vij se nad grobom nĕvoljnih ljudi, koji dĕgoŕe maĀ na zakon varke i laŕi, koji dĕgoŕe maĀ na zakon prirode svete, cvati, jer se mladi rodio dan i Āista rosa pada ũ srce puka, rosa blagŕĀe i ljŭbavi bratske. A ti, hŕvatski mladi sokole moj, ubĕri taj cvetak, za klobuk ga deni i pŕnosi se njime pred vekom i svetom!

Ŗĕnoa Avgust

74 Гусле моје

Гусле моје, овамо 'те мало
 Амо њ ти танано гудало!
 Да превучем, да мало загудим,
 Да ми срцу одлане у грудим':
 Та пуно је и прѣпуно среће,
 Чудо дивно што не пукне веће!

Зоро бела, сунце ђрејано,
 Лисна горо, поље ђбасјано,
 Цвеће мило, росо, бистро врело,
 Па ти јоште, моје чедо бело!
 Ко да гледне чарне ђчи твоје,
 Па љ срцу да му не запђе?

Ао свете, мио и прѣмио,
 Красно ли те Вишњи удѣсио!
 Само, само, да још мрети није!
 Ал' већ нека, кад љнако није!
 Данас, сутра, час ће љдарити,
 Јарко сунце мени заклонити,
 Из руку ми јасне гусле тргнут,
 Моје тело под зѣмљицу вргнути;
 Ал' што певах неће прѣпанути,
 Након мене хоће ђстанути,
 Док се пђе, док се винце пије,
 Док се коло око свирца вије,
 ДѢкле срце за срцем љздише —
 Е, па дѢгле, а куда ћу више!

Радичевић Бранко

75 Први снег

У освитку зоре, кроз сумрачак тавни,
 Покривѣне снегом почивају равни.

А стѢдени лахор кроз дѢлине мирне
 Преко пустих поља кадјкада пирне,

И с вихором лаким себца се хвата,
Па засипље снегом и стрехе и врата.

А у селу јоште у прѓзорје мило,
Ноћ, ведре и хладна, не подиже крило.

Из даљине само лисица се краде,
Па кокоши вреба и пилиће младе,

И од њених шапа и тѓна и тамо,
У првоме снегу, траг се види само . . .

Илић Ј. Војислав

76 Лисица и јарац

Лисица и јарац сиђу у један бунар да се напију хладне воде. Кад су се напили, јарац се стане обазирати куда ће изићи, а лисица му рекне:

„Нě брини се! Само ти слушај мене, па се нě бој! Ћсправи се, подигни предње ноге на зид, погни главу и рогове напред!“

На све готов, јарац учини што му је лисица рекла. Тада се лисица попне на његова леђа и рогове, йскочи напоље, и скачући око бунара, почне се ругати јарцу. Што се јарац више љутио због њеног вероломства, она му се више смјјала, гворећи му:

„Мој јарче! Да имаш толико мозга колико браде, ти нипошто не би у бунар сйлазио пре него што би добро размислио како ћеш изаћи.“

Не почињи ништа пре него што рзмислиш какав ће бити свршетак.

Обрадовић Доситеј

77 Глухак и слепец

Слепец и глухак зађу на туђу нјиву, да наберу граха. Глухак реће слепцу: „Ти слушај, па ми кажи; а ја ћу гледати и теби казивати.“ Задоше ѓ грах и сдоше. Слепец напипа грах и рече: „Лепа граха!“ А глухак ће на то: „Зашто страха?“ Слепец се спотакне на brazду и падне. Глухак га упита: „Шта ти је?“ Слепец одговори: „Brazda!“ Глухак vikну: „Gazda?“ i nagne bežati, a slepac ză njim.

Tolstoj Lav

78 Змијина глава ѿ реп

Змијин се реп стаде прѣпирати са главом о томе, ко ће ѿд њих хѳдити напред. Глава рече: „Ти нѣ можеш ићи напред, јер у тебе нема ѳчију ни ўшију.“ Реп ће нѣто: „А зато је у мене снага, којом те дижем, те ако се ѳмотам око дрвета, ти се нећеш ни маћи с места.“ Глава рече: „Разиђимо се дакле!“ Реп се ѳтргне од главе и ѳтпузи напред. Истом што се ѳдмаче од главе, набѳса нѣ јаму и свали се у њу.

Толстој Лав

79 Psi kod požara (Događaj iz živŃta)

Mного puta se dŃgađa, da u gradŃvima za poŃzara Ństanu deca Ń kućama i нѣ могу се избавити због тога, што се ѿ страха сакрију и ште, те се нѣ виде од дима. Ради тога су у Лондѳну извѣзбали pse. Ove pse држе поŃжарници, и кад се зѳпали кућа, онда спреме pse да траже и износе decu. Jedan takav pas spasao је у Londonu двѣнаestero dece. Njega су звали Bob. Jedанпут се зѳпали кућа и кад су прispели поŃжарници, dŃтрчи к њима жена која је плакала и рече: „Ńстала ми је у кући двѳгодишња дѣвојчица“. PoŃжарници поŃшалу Boba. Bob ўстрчи уз ба-сѣмаке и изгуби се у диму. Мало зѣтим истрчи из куће, а у зѳбима је носио девојчицу, коју је чврсто дрѳао за коŃулјицу. Mati је пала покрај кѣри и плакала ѳд радости, што јој је остала жива. PoŃжарници су миловали psa и pregledѣвали га, да се није ѳпрѳио, но Bob се трѳе и опет ў кућу. PoŃжарници пѳмислише, да није још ко жив у кући и пустише га. Pas utrчи у кућу и брзо истрчи носѣћи нешто у зубима. Sav svet прsне ў smeh видећи где pas носи — вѣлику lutku.

Tolstoј Lav

80 Мајмун

Један човек пође ў шуму, усѣче дрво, пѳдигне један крај дрвета нѣ пањ, опкѳрачи га и почне га пѳлити. Затим зѣбије клин у рѣспиљено место и нѣстави пѳлити. Овѣко је пилио и пѳмицао клин све дубље. То је све проматрао мајмун, који је седео нѣ дрвету. Кад је човек легао да се ѳдмори, мајмун опкѳрачи дрво и хтеде да то исто ради. Он ѳзвади клин, дрво се склони и причепи му реп. Мајмун се стаде дѣрати и трѳзати репом. Човек се прѳбуди, ѳзмлати мајмуна и свеже га на кѳнопац.

Толстој Лав

81 Ђурђев-дан

Ђурђев данак — хјдучки састанак! Пољане, које су недавно биле застрте белим покривачем од снега као мртвачким покровом, покрила мајка природа зеленим поњавцем цветних ливада. Гајеви и шуме узлјстали, воћњаци блјстају у цветном пролетном ўресу. Птице певачице опет пјевају миле песме своје у домаћим дубравама. Мирисни цветак ђурђиц цвета по међама и шири свој слатки воњ по ливадама и гајевима испод грмља и шйкарја. Пчеле зује, живад се леже, теоци и јагњићи трчкају по пашницима, ђурђевско благо сунашце благо греје. Уздух је чист као дечје око, кад се зак्रेसи у невиној радости при милој игри. Поветарце тихо и благо њише цветним гранама стабала, као кад љубазна мајка њише у наручјају мило чедо, да га ўљуља у слатки санак. Мирисне гљиве ђурђевске расту. Врт је засејан, станарица бере траву свакојаку за краве мўзаре; бабе траварице беру биље и траве за свакојаке лекове људске и мървене. Ђурђевске благе кише натапају и оплођују њиве и вртове. Чобани се радују и с обилне паше за своју марву и с мйлога годишњег доба, у које се почиње вјесели пастирски живот ў пољу. Дјевјојке вију венце пољскога цвећа, у које ўплећу мили ђурђиц. Оре се по пољима и луговима, по ливадама и вртовима, по гајевима и дубравама веселе песме младежи, игра се коло на лјдини; умивају се лица ђурђевском росом с цвећа дј сунца особито на Ђурђев дан. Свако се живо радује тому дану као озебао јаркому сунцу.

Стојановић Мијат

82 Отето — проклето!

На обронку Романије¹ — на самотном пландишту чуваше момче Станиша за йвањске ѓмаре крдо белих оваца.

Под брснатим дубом седи Станиша. Узе свйралу те стаде чаробним звүцима — штоно кажу — дйзати и дрвље и камење, травку и горски цветак, — ўставиће пѓд облаком орла и на скоку вука, само неће гѓрскога хајдүка.

Наједанпут трже га из слатке дѓколице крупан глас Костел-харамије:

Романија, гора источно од Сарајева.

„Чобанче! Бирај ми најтѳвније јагње; — бирај, или ћу сасећи крдо и чобана!“

„Немој, добри чѳвече!“ стана Станиша дршћући мѳлити. „Ено . . . тамо је моје јагње! Од уста сам својих откїдао и њему подавао, — а оно ми од миља лизаше руке и колена. У мога господара, у кога се најмих, и нема ништа доли овог крда, пак да дадем само једну главу, он би ме проклео, ў свет би ме прогнао! Али оно је јагње моје, мени најмилије; а дадне ли драги Бог, биће старој мојој нени хранитељица . . .“

„Нећ питам те за твоју нену, ни чије јагње гојиш!“ рикну хајдук.

„Узми, што ми је најмилије — у Божје ти име!“ рече Станиша пак му сузним очима пѳткучи јагње.

Хајдук тури руку ў недра, извади кесу и рече:

„Ево ти, синко, жути дукат, пак ти купи нени овцу хранитељицу, да не чека годину й две. — А сада реци: није ли тако поштено?“

„Јуначе, носи јагње моје и злато своје! Ти си злато не-коме отео, сирѳтицу неку уцвїлио и у црно завио, а отето, знајде, да је проклето! Ўчила ме тако нена. Ја ћу додўше тешко прегѳрети јагње своје, но судбїну ћу своју мирно снѳсити, јер без Божје воље ни прамен с главе не опузне!“

Хајдук се замисли. Дїрнуше га речи Станишине. Тргне нож й две мале пушке иза припашаја, с рамена скине дугу шару, па све баци у густе шибљак и ѳдлучно рече:

„Сретно момче, ти си и мене усрећило; Бог те мїловао на ѳбадва света! . . . Отето — проклето! Заклињем се јединим Богом, да више нећу хајдукѳвати нити туђу сирѳтињу ѳтимати!“

Нато се спусти горски хајдук низ продол срѳтнији неголи је икада био. Оде ў род, да му прибаве опроштѳње, како би могао слѳбодан у поштѳњу и о својој муци живети до суда Божјега.

Лепушић Иван

Народне пѳсловице

Што је с врагом стечено, враг и однѳсе.

Живот о туђим жуљевима није прав ни поштен.

Без поштѳња нема среће.

Чини право па се не бој никога.

83 Прөлеће

Настало је пролеће. С неба пригрева топлије сүнашце и бұди нарав на нови живот.

Пролиставе горе, а зелена трава покрила долине. Свежим зраком лете лакокриле птичице и цвркутом својим навешћују ново, лепше доба године.

Томић Јосип Евген

84 Прөлетна песма

Врба пупи, дрен већ листа,
Сунце тако дивно блиста,
Чисто небо, цео крај!
Све се буди . . . Трава расте . . .
Ено већ и прве ласте!
Гнездо плете ўз зид куће,
Па облеће и цвркуће:
„Ал' је диван сунчев сјај!“

Ко на бојни збор јунака,
Їз свих дўља и сокака,
Где је зймус био снег —
Пуно срёћних малишана
Јуре, трче са свих страна,
И из грла кличу свег':
„Хајд на брег! Хајд' на брег!“

Ноге лаке . . . срца смела . . .
Ўстрчаше на врх села!
О, да среће, пуне жара!
О, да слике, пуне чара!
Лопте . . . жмўрке . . . коло вито
И йграње плаховито,
И пёвање без оданка,
И трчање бёз престанка!

А кад ў шиб дубље зађу,
Кликну, бисер ко да нађу,
И бёскрајне среће дечје
Забри се громки јёк:
„Кўкурек! Кўкурек!“

А гле доле, чича Сјма
 Тад ѓтвара прозор ти'о
 И сећа се златног доба
 Кад је њ сам дете био,
 Па, ряздраган, дуго гледи
 Тамо горе, к деци право:
 „Здрјво, децо, добро моје!
 „Ој прѓлеће, здраво! здраво!“

Илић Ј. Војислав Млађи

85 Птичја молба

Птице певјачице у краљевини Југославији сакуплене ове године на првом свом скупштинском састанку, рѓшиле су да ѓпуте југославенској деци ову молбу.

Врatile смо се из далеких туђих земаља у нашу стару и милу дѓмовину и усѓлили се у своје старе стјанове по шѓмама и лѓговима, градовима и сѓлима, па смо нјмерне да овде опет зјснужемо своје дѓмаће ѓгњиште и да на нјему живимо мирно и вѓсело. Ми стјвљамо себе и своје пѓтомство под моћну зјштиту наших добрих пријатѓља, добре деце, и нјдамо се, да ће она чувати свуда и нј сваком месту наш живот, да нам неће одѓзимати нашу златну слобѓду, то наше вѓлико благо. Нјрочито мѓлимо нјјљубазније: да нам никад нѓ рушите гнезда, која смо ми саградиле с тешком муком, да наша јаја не ѓзимате, наше младѓнце да ѓставите, да их ми саме нѓгујемо и ѓ нјима се стјрамо, и да с нама пѓступате увек као наши добри пријатељи.

У нјкнаду за то ми вам обѓћавамо: да ћемо вам чјинити радост и весѓље својим скакѓтањем, лепршањем, лѓћењем и певањем; да ћемо мјрљиво хватати и уништјавати све дѓсадне и шкѓдљиве бѓбице с дрвѓћа и грмова, ѓсева и пѓврћа, поља и стоке тако, да лепо нјпредују и дј буду од кѓристи вама и вашим стјријима шуме и поља, вртови и лѓгови, те да ми њ ви заједно слјвимо благога Бога, творца и вашег и нашег и свега ѓсталог.

Написано у Зеленграду ѓзмеђу Ускрса и Трѓјице ове године.

У име птичје скупштине пуномоћници:

Славѓјић, Косић, Шѓвић, Ластић, Чворкѓвић

После ове молбе чује се да су се рѣшила сва деца у краљевини Југославији да створе друштво, које ће помагати птицама у грађењу гнезда, чувати их од невјљале деце, која гнезда кваре и птице хвѣтају, зими их хрѣнити, кад немају шта да једу. И дѣиста се ђпазило, да има у неким местима већ по дрвећу вѣштачких птичјих гнезда, виђају се и птичја хрѣнилишта, где добра деца ѣвносе птицама мрва од хлеба и друге хране. Зато се ту и рѣзлеже цвркут и песма птичја и нема шкодљивих и дѣсадних гѣсеница и буба. Кѣлико су добра учѣнила та деца! Из „Четврте Читанке“ Др. Чајковца С.

86 Evo naših lāsta

Evo idu, kao zvani,	Hod'te, hod'te, gosti moji,
Naši lanjski sūkućani,	Vaše staro гнездо стоји,
Evo naših lasta mili',	Pōrušit ga nismo dali,
Vaš smo vas se zažělili!	Mi smo vam ga sačūvali.
Hod'te, hod'te, tice vite,	Ně idite drugoj strani,
Da s' od puta odmōrite!	Hod'te k nama kō i lani.

Pod našim je krovom mirno.
 Niko nije ũ vas dirnō.
 Mi pѣvamo i ѣgramo,
 Al' se nikad nѣ svađamo;
 Źivećemo u radōsti, —
 Dobro došli, naši gosti!

Čika Jova Zmaj

87 На Липѣру

Јесте ли ми рѣд, сирѣчићи мѣли?
 Ил' су ѣ вас можда јади ѓтровали;
 Или вас је, слабе, прогѣнио свет; —
 Па дѣђосте само, да кад људе знамо,
 Да се ѣ ми мало ѣпознамо,
 У двѣпеву тужном пѣвајући сѣт? . . .

Ми смо мале,
 Ал' смо знале,
 Дѣ нас неће
 Нико хтети,

Нико смети
 Так' вѡлети
 Као ти . . .
 — Ћију ћи!

Моје тице лѣпе, јѣдини другари,
 У нѡвоме стану пѡзнаници стари,
 Срце вам је добро, песма вам је мед;
 Али моје срце, али моје груди
 Лѣденом су злѡбом разбијали људи,
 Па се место срца ўхватио лѣд.
 С белом булом,
 Са зўмбулом,
 Шарен рајем,
 Рајским мајем,
 Цвећем, миром,
 Са лепиром,
 Лѣтимо ти ми
 Срца тѡпити . . .
 — Ћију ћи!

Моје тице мале, јадни сиротани,
 Прошли су ме давно моји леѡи дани,
 Ўвело је цвеће, ѡдбего ме мај,
 И на души ѡста, ко скрћхана бѡљка,
 Ил' ко тужан мирис ўвелог бѡсиљка,
 Јѣдна тешка рана, тежак ўздисај.

Јакшић Ђура

Лѡпар се зове липом обрасло брдо близу Сабанте, ма-
 лога села у западном делу Моравске бановине.

88 Старац и јабуке

Садио старац јабуке. Неко му рече:

— А што ће теби те јабуке? На њихов плод треба много
 чѣкати, ѡ ти нећеш сѡ њих пѡјести нијѣдне јабуке.

А старац одгѡвори:

— Ако не пѡјѣдем ја, појешће други, па ће ми рећи: хвала.
 Па нѡстави даље пресаћивати јабуке.

89 Курјак и овца

Прёпирао се једном курјак са овцом. Овца је била у добро затвореном тору, а курјак напољу, па се овца могаше без бојазни прёпирати са својим крвним неприятељем.

„Овцо!“ — рече курјак, — „чуо сам реч: свана овца, а изнутра курјак. То ће рећи толико, кано да си ти блага и кротка — а ја окрутан и дивљи. Пак ми тај презир дођијао. Ајде да се йменимо: ти подивљај, а ја ћу да се упитомим!“

Нато се овца насмеје и рече:

„О, мој крвниче, ја нисам кадра подивљати, и пре би се ти упитомио неголи ја подивљала; али веруј ми, да би ти и онда још кано питом жедан био моје крви.“

Лепушић Иван

Pitali vuka: Zašto ne živiš među poštenim ljudima? — Nema danas življenja poštenim ljudima!

90 Ruži

Ružo mila,	Zar te slomi
Ružo mala,	Višar ljuti,
Što si tako	Te sad moraš
Blijedjet stala?	Pövenuti? . . .

A jučer si,
Ružo mala,
Još mi tako
Mirisala . . .

Pinter Gabrijel

91 После кише

Ох, како сунце сија	Ћмилне птице мале
Кад густе облак прође!	Са росне гране слёћу,
Ох, како зрачак прија	Па росу чисту круне
Кад блага тишма дође!	У недра милом цвећу.

Уз поток жустар, мали,
Што сада јаче струји,
Небројно јато пчела
Попевку своју зуји . . .

Грчић Јован Миленко

92 Ptičja svēčanost

Da načine ptice pēvice k ĩmendanu svoga kralja što lepšu poĉast, dogōvore se, da ĉe mu ime prōslaviti pesmom. Sākupilo se ptica, koje svojim pevanjem sāmoga ĉōveka ushīĉuju. Uveĉe, ūoĉi ĩmendana ōtpevaše svome kralju pesmu, a on im se, kako dōlikuje kralju, zāhvali, ne rēkavši ni reĉi o lepōti njihova pevanja.

Svraka, nājveĉa meĉu pevāĉima, koja se cenila prvom, ōzbiljno upita kralja:

„Slavni gōspodar! Zabōravio si izrēĉi sūd o našem zboru.“

Nato kralj odgovori:

„Krāsno bi pevanje bilo, samo da se nije ĉulo neko ne- ūgodno krēštanje i drēĉanje u pesmi.“

Svraka — kano da je razūmela kralja, pōkunji se i pōsrami.

Ne trāžimo nĳkada nāumice priznānja i pōhvale za naša dela!

Lepušić Ivan

93 Мăгарац

У стаји се запōдeнуо рāзговор. Мазга стала да бēседи с коњем и озлоглāшује добрōћуднога мăгарца. Она је уживала ū том, јер се она тōбоже рачūнала у кōленовиће, у коњску пāсмину . . . Стара прича о ōпанку, кад се погōсподи. И мазга је нāјрадије трāжила рāзговоре, којима је могла понĳзити стрпљивога магарца, што је у тамном кућу стаје грискао нешто сламе.

— Ја се пōносим, што сам ти нешто у роду — прогōвори мазга гōсподском врāнцу. — Ти можеш дōбиста да се дичиш својим прēђима.

— Дā — прихвати вранац. — Моји су пређи нōсили јунāке пō свим рāзбојима, свагда су брали ловōрике, спōмињу их песме свих народа. Пролитај повест, приче, ūспомене вāсионога света, свагде ћеш сўсрести славно име коњ.

— Ūистину прēславно племе — пōтврди мазга, па ће: — Ој, мăгарче, где је твоја слава — где је твоја хисторија?

— Пусти га, нека гриска сламу — прогōвори коњ некуд сажāљиво.

— И пруже — додаде мазга уједљиво — али бих ја ипак хтела чути причу његове славе! Еј, ушоњо, пробуди се, брани се! — Магарац се огласи: — Моји стари нису брали ловорике на крвавим разбојима, на њима нису витези ширили расип и смрт . . . Ја сам сирота забрављена раја. На једноме је од мојих пређа унйшао сам Спас у Јерусолим с гранчицом мира. — — — — —

Мазга и коњ ушутеше засрамљени.

Каталинић Јеретов Рикард

94 Вб и пуж

Смејао се вб пужу: „Имаш рогове, па се не знаш њима бранити и навалити на дшманина, већ их баш у потреби повучеш у кућу.“

„Е, мој воле, док ја моје рогове сакривам пред душманином, дотле сам понешто и сигуран, али кад бих их наперио на њ, веруј, да бп ме онда за рогове хвћтали и вћзали.“

Памти: Кано што се вћлови за рогове хватају, тако се људи за језик!

Лепушић Иван

95 Вће

Кб златне тке крвљу покапане,
Доле пада сунце за гору, за грање.
И све немо ћути, не миче се ништа:
Та најбољи витез паде са бјишта!

У срцу се живот застрашеном таји,
Само ветар хуји, то су ўздисаји . . .
А славуји тихо уз песмицу жале,
Не би ли им хладне стене заплакале.

Немо пток бежи;
Ко зна куда тежи?
Можда грбу своје,
Мору хлаћаноме?

Све у мртвом сану¹ мрка поноћ нађе,
Све је йзумрло; сад месец изађе,
Смртно бледа лица горе к небу лети,
Пћинули витез ено се пћсвети!

¹ У сну.

96 Krēsnice

Gledao sam kresnice u tihoj noći, gde svētle u mraku kao prave zvēzdice u zelenoj travi. Gledao sam kresnice, i ūmiljati lahor u tišini noći priĉao mi o njihovu pōstanku:

Za krāsne lipanjske noći, kad se zvezde ōsule nebom, a nije bilo mēseca, te se tako krao gajem i baštom priliĉan mrak, nekōji ružini pūpoljci ne htedoše ūsnuti.

— Što je, zašto nē spavate? — ūpita ih majĉica ruža.

— Strah nas je — odgovōriše pūpoljci skoro u sūzama.

— Od ĉega se plašite?

— Bōjimo se crviĉa i drugih sitnih, crnih životinjica, koje dōlaze, pa nas grizu noći u pōnoći. Majĉice rūžo, ti spavaš i nē vidiš zlikovce.

— Mogūĉe — ūzdahne rumēna ruža, ali što ĉu ja vama? Ja ne mōgu zaprēĉiti mālenim hajdūcima, da se ū grm pēnju.

— Da imādemo svēĉicu, da nam je svētla! hoĉe pupoljci. Crne se životinjice plaše svetla . . .

— Gde mi je svetlo, jedna deĉice?

— Zamōli ga u Gōspoda! On ĉe ti ō svom milōsrđu zā nas dati svēĉicu malu. Zar te nije on stvorio krālĉicom cveĉa? Zamōli, majko . . .

— Moliĉu . . .

I u mekoj mirisnoj lipanjskoj noći iz nedarca kraljice ruže polēti Gospodu mōlitvica dražesna. I Gospod, sama Krasōta i Dobrōta, užeže na milijūne mālenih telēšca kresnica i gajem i baštom i lugom . . .

I pupoljci rūža ūsnuše slatko i nāsmejano u mekoj i mirisnoj noći.

Kataliniĉ Jeretov Rikard

97 Летно вече у слăвонском селу

Сунце се пōчело нагибати над шўмицу, а у целој при-роди заче неко живāхније гibaње и спрēмање. Пао је већ мрак, а летни пōветарац разблаживао топли зрак, који је све већма йзмицао хладōвитом загрљају плаветне, звēздане ноћи.

Била је липањска вечер, дан ūморан и сустао пао на пōчинок, а од недалеке хрāстове шуме лепршао хладак нōсећи сā собом тешки омāmљиви мирис с бујних ливада успāвљујући с њиме у све то дубљи сан целу природу. Й тај мирис

и вѣчерњи мир и појѣдини гласови, све то је као прѣтајено говорило: дај ми да отпочинем; од ранаго јутра па до мрака палила ме тешка жега, кости ми пуцају по свему телу, дај, Боже, слаткога сна, да ме за сјутра оживи и окрепи новом снагом.

Тако моли и уздише, тако шапће и цвили сва Божја природа, сатрta тешким летним послом чезнући за сном као цвет за росом.

Дугачак ред црних дрвених кућа низао се недогледно једним правцем; у вечерњем полумраку причињају се зграде два пута веће него што јесу, док вѣти, бели звоник цркве као да је под небо отишао, те му златнога крижа и не видим. Тек овде онде засјао гдѣкоји прозор, овде онде пролазе још закашњели радници с посла; тек пред гдѣкојом кућом седи по двоје троје чељади разговарајући се и чекајући, док боље захлади, да се у спарној соби ўзмogne лакше ўснути.

Ќозарац Јосип

98 Олѣја

Noć je vani slijēpa, gluha,
 Nigdje glasa, već što sipi
 Rosa sitna, kō da nebo plāče.
 Mrak se gusti, pōmrčina gūsta
 Zapōdjede ravnicom i gōrom,
 Da ne vidiš pred očima prsta,
 A kāmoli stazu prēd sobome.
 Teško ōnom, koga sāde
 Stiže u pūtu noćca crna,
 A nōčišta jadan ne imāde!
 Pōgnaše se nebom vjetri,
 A ōdanle plāhe munje
 Nēbeskijem ognjem sjēcajući:
 Sad ti smrtne blijēšte ōči,
 Sad još gušću nego prije
 Nāvlače ti nā vid tminu.
 Pak za njima čuj sad gřmljavinu,
 Gdjeno nājprije izdalēka tūtnji,
 Pak sve bliže, krūpnije, strašnije
 Ūrnebes se gromki gōram' ōri!
 Stōji tūtanj nēba i ravnine,

Stoji jěka dráže i planěne:
 Sva je zgodā, biće grāda teška.
 Teško ōnom, koga sāde
 Stiže u pūtu noćca crna,
 A nōčišta jadan ne imāde!

Mažuranić Ivan

99 Slāvonska šuma

Jedva išta u meni može pobūditi toliku pōbožnost, kano kad se sām samcat šećem pō šumi i nigde se u meni tako ne posēstre milinje i slast prirode i pobožnost kano onde u zābitnom, tihom lugu. Kad pōdnevnoga sunca žar i sjaj probije kroz šumsko zelēnilo, i svako drvo, svako stablo pōstane svētnjakom i svaki listak na drvetu svećicom, od kojih prōsunjci prōsiplju se kano veliki dūkati po šumskoj trātini, kako je tad sve zēleno, sve sjajno, sve toplo; sve mīriše! Gde li je nā tom svetu grāđevina tako krasna, kano što je svod grana na visokim stablima, a nad grānama žarko sunce i letno, vedro nebo.

Gde su rezbārije i grāditeljske šare, kano što su lišnate hvoje šumskih stabāla, kad se njišu ūgodno i tištrajući prilaze sa svētlosti na senku, s ove na svetlost! Gde je tamjan i miris kāda, kano što je vōnjajući miris, što se diže iz grmlja, sa cvetnih pōljana i livada tik šume! Gde je glazba, kakvo je tiho dūvanje i pršanje lētnoga, blagog pōvetarca, što šapće po mreži miliōna lišnatih hvōjica, i kano što je romon i šuškanje gorske struge i bistra pōtočića, oko koga raste cveće a pēvaju ptice pevāčice!

U takovu hramu stōjeći ōseti čovek dubōko u svomu srcu, kako je malen, ubog i grešan, gotovo reći nevrēdniji od pōslednjega suha lista, štono ga vetar ōbara i baca na zemlju s drvēta. Onaj listak, što ōtpada s drvēta, nije ōtpao po svojoj volji, nego ga je taknuo Božji prst i obōrio; ali koliko i koliko puta ōtpadne čovek ōd Boga srušen burom svojih strasti, ōtpadne po svojoj volji grehom od Boga.

Ipak u šumi, u tom veličanstvenom hramu majke prirode pōbožna duša skrūšivši se i izmōlivši „Gospōdine pōmiluj!“ uznēse se i zāpeva „Slava Bogu na visini!“, i premda je nedōstojna i nēvredna, rāda je navešćivati slavu Gōspodnju i vesēliti se nad slavom, veličinom i krasōtom Božjom, kano mala mušica, što lēpeće i rāduje se na prōsunju lepoti.

Stojanović Mijat

100 Kopāči

Něskladno i tupo zveče mōtike, udārajući u nějednakim, kratkīm rāzmacima o tvrdu, sāsušenu zemlju. Vreo i spāran miris ūdara ū glavu, kroz zasušena usta hvata za grlo i davi, zagūšuje. Klīze ūglačana držālja iz nāžuljenih, znōjavih šāka. Dug, iskrivūdan nīz pōgurenih težāka, kao mrki karāvan pretōvarenih konja, lāgano se miće, ūgiba, ne zāstajući, ne počīvajuci, a iznad zāmrsenih i nāprašenih griva kao rāstegnut pramen dima trepēri roj mūšica i rāsipa se pō njima.

Nāpred se izdvōjio bŭljubaša, krepko, stāsito mōmče. Polegūtio se malo, pōvio po držālju i, izmāhujuci oštrom mōtikom, koja zasēnjujući oči odblěskuje prema suncu, kao da se ruga ōstalima, draži ih. Ūprljana, znōjava kōšulja priōnula mu za obla ramēna i oko jakih rēbara, na mrkim, jedrim mīšicama svetle se kaplje znoja. On niti se ōtire niti othūkuje. Samo izmiće, grabi napred, svestan svoje snage i sav sretan, što je i drugima može pokāzati . . . Ostali se ūpinju da mnogo ne izōstanu zā njim. Sokōle sami sebe, upinju se.

Rāzleva se sunce pō njima. Peče, prži crne, razgōličene vrātove i ōbnažena prsa. Tvrda zemlja ōdbija im ūgrejane mōtike i zapāhnjuje ih vrelom jārom, koja trepēri pred ōćima. A hitra ševa jedna, plīvajuci iznad njih u beloј višini kao sitna pega, klikće im, javlja se, pōzdravlja. Čorović Svetozar

101 Žuna šarena (detlić)

— Kuc, kuc, kuc! Prijatelj, zar još spāvate? Ustajte! Zora rūdi, dan se beli, ā šuma se bŭdi.

Tako je kūcala u ranu zoru po kori ōgromne bukve dugāčkim, kao dleto šiljastim kljunom, šarēna ptica, tako lepa da bi je mogao mētnuti na bōžićno drvce, kad bi bila iz šēćera. Na glavi i na vratu bila je crna kao ugljen, po lēđima i po krilima šarena, na trbuhu žŭtosiva, a ispod repa crvēna kao trešnja. To je bila žuna šarena.

Kad je žuna pōkucala, čas je prisluškīvala, da li se što pod korom miće. Pod korom nešto zašūška.

— Zar ste već ūstali? Lepo je to ōd vas, da se tako rano bŭdite, a sada, molim vas lepo, otvōrite mi vrata vašega stana

ili izāдите sami nāpolje. Nemam vrēmena, da vas dugo čekam, jer mi se žuri. Gladna sam. Ako mi ne otvorite, ja ću oštrim kljunom prōdreti silom ū vaš stan.

Žuna se odmah pripravi da prōbije tvrdu bukvinu koru, pa da izvadi ličinku, što je izgrizala drvo. Nije joj to bilo teško. Prstima se čvrsto prihvatila za hrāpavu koru. Prsti su joj za takovo hvatanje upravo i ūdešeni, jer su dva ōkrenuta napred, ā dva natrag, te imaju nā kraju oštre pāndže. Telo je pōduprla čvrstim repom, koji je ūtisnula u hrāpavu koru. Kad se tako ūčvrstila, poćela je ūdarati oštrim kljunom u koru tako žestōko, da su komādi kore vrćali nā sve strane kao ūveri od klade. Zā čas je prōbila čvrstu koru.

— Izvōlite izaći, prijatelju! Hoćete li ili nećete? Dobro! Kad nećete, ja ću vas silom izvūći.

Lićinka se pod korom stisla ū kut i nē miće se.

— Više nećete izgrizati drva, štētoćinje! Što bi bilo ōd naših šūma kad bi mi dopūstile, da vi svako drvo prōvrtate tako, da se mora mućiti?

Žuna isplazi dugaćki jezik koji je nā kraju bio čvrst, rožnat i lepiv, pa ga turi ū rupu. Jezikom pretraži sve rūpice pod korom, dok ne nāide na lićinku, a onda je nabōde na rōžnati vršak jezika onāko kako mi nabōdemo kobāsicu na viljuške. Ūzalud se lićinka kopřcala, da se izmākne, jer to nije bilo mogūće: jezik je imao nā kraju kvāćice. Sada žuna uvūće jezik i zā čas se lićinka kopřcala u njezinu želucu.

— Aha! To je bilo slasno! Moždā ima još što. Žuna stane ūznova pretraživati. Našla je još jēdnoga kūkćića. Njega nije trebala nabōsti, jer se on jednostavno prilēpio na lepiv jezik onako, kako se muha prilēpi na lepak.

Žuna je nēumorno tražila dalje. S bukve je odlētela nā hrast, s hrasta na jelu i bor i tako neprēstance s drvēta nā drvo sve dō mraka. Leti dodūše dosta slabo, ali to njoj nije toliko ni pōtrebno kao pūzanje. I na zemlji je nēspretna, ali je zato vešto trćkala oko debla ceo dan, dok se nije nāsitila i potamānila veliku množinu lićinaka i kūkaca, što ćine silnu štetu u našim šūmama. Kad se spūstila noć, ode žuna na pōćinak u svoje gnezdo, koje je bilo dubōko u duplji visoka drvēta. Tu će ona da se otpōćine, pa da sutra zorom ūznova krene na posao.

Špoljar Zlatko

102 Mūha pred sūdom

Čvorak izvēde jēdnoga dana muhu nā sud. Sūdnicā je bila rupa ispod strehe vrtlārove kuće. Sūdila su dva suca: golub i lāstāvica. Bumbar se javi muhi za braniča ili ōdvetnika.

Čvorak:

Slavni sude! Vi ste mene pōstavili za redāra u vrtu, da pazim dobro na gūsenice i pūževe. Iz svoje kućice na šljivi virim kātkada kroz prozor i u vrtlarov stan, da nē bi koji kukac dosađivao našemu dōbromu gospodāru.

Jesēnas se tamo ušūljala ova muha. Malēna je, ali drzōvita i gnusna. Mrlja svojom nečistōćom slike, sāgove, zāvese, oglēdala, židove i stakla. Život je njen ūgodan. Za hranu se nē stara nimalo; zā nju je svagde prōstrto. Zābada svoju gūbicu u juhu pre nego gospōdar sedne zā stō. Kod toga ništa nē bira te zabada nos i tamo, gde ga često i ōprži. Prava je slika skitnice i ūličnjaka, koji se nē brine ni zā stan ni za ūdobnost. Ne pōznaje ljūbavi ptica, pčēla, ōsa i mravi prema svojim pōtomcima; srce je njeno ōd kamena. Muha se drži one lude rečēnice: „Jedi i pij, a posle smrti biće što bude!“ Nekōrisna je i budālasta; nā svakom plāmenu ōpali krila. Evala mājstoru pāuku, koji u svojoj lepoj prēdi hvata ludu muhu!

Ona je kriva svemu zlu ū kući našega vrtlāra. Gospodārica se nā nju ljuti, jer da joj lēže neke crvīće ū sir i meso. Ratar kaže, da mu uznemiruje marvu. Ljudi viču nā nju, jer da ih peca i da im krv pije. — Osūdite zato nā smrt ovu skitnicu, koja se ne drži nikakva zākona i seda našemu gospodāru bezōbrazno nā nos!

Lāstāvica:

Muho, obrāni se, ako možeš! Ti šutiš. Neka onda gōvori tvoj branič, gospodin Bumbar.

Bumbar:

Slavni sude! Svi ljudi prōganjaju muhu, a bez prāvoga rāzloga. One crvīće u siru lēže sirna muha, a ne ova jādnicā. Ona nē meće crva u meso, nego tetka njezina, modra mesārica. Marvu bodu obad i štrk, a komārac i buha pečaju ljude i piju im krv. Eto, kako je jadnu klēveću!... Muha je uvek čista. Ako se skvasi ili zāmaže u mlāćenici, deset puta prede nožicom preko glave i krīlaca, liže se i gladi, dok se opet vidi ūglādena; ni mačka se tako ne čisti svojim šāpama. Ono drugo, što je

- Нег на затку своје тај бърјачић бйјели.
 Не брўндајте дакле и жăлите мене,
 Ви главе дрвене!
- Шибa: Ха, ха, ја се смијем
 Тешким тужбам тйјем.
 Цвйли спужва мека, тврда клупа јѣца.
 Злѳчеста су дјѣца.
 Нека, нека, нека!
 Бйће јачег плача и љўнег лѣлека.
 Једанпут је шибa ў школи владала:
 Зуцала, звйзгала ко змија псикала.
 Били су кѳ јањци мали неваљалци.
 На ѳдјећи њиној вйтлала сам прах,
 Трѣпет, ужас, страх.
 Сад сам ту — а то ме вријѣђа и пече —
 Да мноме нă карти дѣрани пѳкажу
 Кўда Дунав тѣче.
 Краљица сам била, слушкиња сам сад,
 Па гле кăкав јад!
 Сви трпите љуто ѳд тог вељег гријеха
 Ха, ха, ја се топим
 Од пўстога смйјеха.
- Клупе: Дигнућемо буну, нă ноге скѳчити;
 Лупат, дрмат, трести; дйѣцу повăлити.
- Шестило: Ја ћу бит капѣтан, дă вам комăндирам.
- Сто: Ја ћу дугим нѳгам да прѣд вам мърширам.
- Пећ: Ја ћу тѳп да будем; ригат дим и плăмен.
- Шибa: Кад ће рат да букне, ја ћу дати знăмен.
- Крпа: Ја ћу бит зăстава поврх ваших глава.
- Рачўнаљка: Ја ћу кугле бацат нă све четир' стране.
- Врата: Ја ћу крилом лупат те наше душмане.
- Црнионици: Ми ћемо на дјѣцу црнило прѳлити.
- Црталo: Ја кѳпљаник млади...
- Мухa: Ја ћу трубљач бити.

У соби стоји вика и лупа. Клупе клопăрају, црнионици кипе као лонци, шѣстило се љуља на хромој ноzi, црталo скочи ў зрак, ўсправно као копље, шибa се вијўга и псиче, крпа лепрши, рачўнаљка клѳпоће кўглама, врата шкрипљу, а муха зундараца лети по соби и зуји бѳјовну пјесму мăшући папйрнатом зăставицом на црноме затку. Метеж

и вика неће да попусти, али изненада као да је копито коњско лупнуло о под; све се прэстраши и ушўтка.

Плоча: Престаните једном! Оканите се тога.
Ил' ће вас излёмат моја тешка нoга.
Шкoла није крчма!

Једна клупа: Плочо, наша дико,
Прёд тобом се клања мало и велико.

Пећ: Тето, не љути се и тријезно просуди.
Ў тој борби ти нам генералом буди.

Плоча: Ој маторе клупе, ој пёћи чађава,
Ој крпо дрoњава, врата шкрипўтава,
Гараво црнило, шёпаво шёстило,
Рачўнаљко, шибо, цртало и мухо,
Срām вас вељи било!
Да, ѝ ја бих Мију потёгла за ухо,
А Марку и Луцку опипала леђа:
Знам, да су злoчести — то и мене вријеђа.
Ал' то рāзлог није, да се лўдост врши
Ў ред школски крши.

... Шугавих оваца ў сваком је тору,
У гори вўкова, нёмани ў мору;
Па и свака школа нешто свраба йма,
Ал' се, Богу хвала, свакога нё прима.
Има немирњака и објешењака,
Ал' има и добрих и мårљивих ђака,
Срца јўначкога и свијетла oбраза.
Ево вам дoказа:

... Учитељ је јутрос лйјепо приповиједo,
Кāко није Зрински Тўрчину се предo,
Нег се смјело смрти у лице загледo.
А кад рече: „Сигет свлада војска пуста“,
Стāјала су дјецa oтворених уста,
Многима је нешто ў оку зāсјало:
Гoрило им лице й срце кўцало.
Лијепе су им мисли тāда нā ум пале!
Дoмовина неће дā им више плаче,
Кад им брк нарāсте и обуку хлаче.
Кад их гледам младе, гледам наше нāде.
За лоше не марим, нек их вoда нoси!

Ко млад дане гўби, у старѳсти прѳси
 Прѳзрен, тужан, сѳм.
 Ради дјѳце добре праштам дѳранчету;
 Ви буну дјжете, снујѳте ѳсвету:
 Свих вас било срам!

На те плѳчине рјјѳчи клупе се згрѳбиле и покуњиле,
 шиба се сѳкрила за кошѳм, црнионици се заклѳпили, кугле на
 рачунѳљци су поцрвѳнили ѳд стида, пећ се сасвим охладила,
 крпа се млѳхаво ѳбјѳсила, шѳстило се срушило, а муха зун-
 дарача повѳлила се на леђа и укѳчила.

Клупе: Право имаш, тѳто! Ту нам лудост прѳсти.

Стѳ: Ми се пренѳглисмо у слијѳпој јарости.

Рачунѳљка: А што ћѳмо сѳда?

Плоча: Дан се већ смркава;

Нѳстало је доба, да се слѳтко спава:

Ў сну ће вам нѳмир и ѳутјна проћ.

Кријѳпимо се сѳнком до рујне зѳрице.

Ко медном ѳлишту пчеле рѳдилице,

Ў школу ће сјутра наша дјѳца доћ.

Биће мира, рада, ѳубави и склада

Више нег' досѳда . . .

. . . Ѐздала ме сапа, сан ми ѳчи склапа,

Брѳћо — лаку ноћ!

Назор Владимир

104 Směšice

Zavrĕdio nĕgradu

Jurić: Оѳе, враћѳјући се из школе нѳhotice sam stao nĕ nogu
 нѳkome starome gospĕdinu.

Otac: Nespretnĕkoviću jedan! A jesi li ga barem molio
 за оprostĕnje?

Jurić: Jesam, i onaj mi gospĕdin zato dade pet para,
 velĕći da dobro ѳdgojena deca zavrĕđuju nĕgradu.

Otac: Dobrog li i plĕmenitog gospĕdina! A što si ti nato?

Jurić: Ja — ništa. Stao sam mu nĕ drugu nogu i odmah
 га умѳлио за оprostĕnje мислѳћи, да ѳе ми опет dati pet para.

Otac: A on?

Jurić: On je digao ruku i prilĕpio mi ѳušku.

Dobar odgovor

Učitelj: Dakle prěd tobom je sever, nã levo zapad, desno istok, a iza tebe?

Učenik: Iza mene je Vaš sin Ivica.

Ima pravo

Otac: Nu, Mato, pišete li već u školi ćirilicom?

Mato: Ne, mi pišemo još perom.

Погодио

Учитељ: Све нãравне прõизводе делимо ў три прїродна царства. Камо спада шећер? Јурић: у каву.

105 Волшѣбни магарац

Три ђака, Марко, Милош и Јаков догõворе се да једном сељãку украду магарца, да би дошли дõ новаца. Речено учињено. Док је сељак спавао, одвежу магарца, а вежу Јакова за улар и õтиду.

Сељак и Јаков, дõцније Милош и Марко.

Сељак (тарући очи): Баш Бог да прости! Поштѣно се испãвах. Сад ми ваља кући. (Спази ђака). Шта је то? Ко те ту прївеза?

Јаков: Судбїна.

Сељак: Где је мој магарац?

Јаков: Јã сам.

Сељак: (смеје се): Мале су ти уши.

Јаков: Твоје су веће.

Сељак: Дакле, велиш, ти си магарац? То је лепо. Него где је мој магарац?

Јаков: Ја сам твој магарац.

Сељак: Слаб си, прѣбићу ти леђа. Него чу ли, дечко, овде сам ја везао једно магаре овим истим улãром што је теби о врату. Куд се оно дело?

Јаков: О, чйча, теби су вѣчити пўтови нѣпознати. Онај исти магарац кога си ти тõлико мўчио и кйњио, коме ниси сламу на време давао, кога си на киши и снегу остављао, онај исти магарац био сам ти јã.

Сељак: Како то?

Јаков: Пѡдигни висѡке твоје уши и слушај моју повест, па ћеш о свему бити ѡзвештен. Ја сам од благољродне фамилије и издалека. Отац ми је био врло строг, и зато се никакo нисмо могли слѡжити. Истина нисам нѡ ја најмирнији био, али његова строгост увелича мој несташлук стѡструко. Дѡгоди се једном да ја, из дугог времена, све пилиће с квочком заједно једним концем вежем. Дође кобац, и однесе и квочку и пилиће. Тада се мој отац расрди, дозѡве једног човека, који је био познат као волшебник, и плати му скупо да ме у магарца претвори. Осам година определио ми је рок, да у виду магарца оплакујем своју судбѡну. И тако, на нѡсрећу своју, ја и до тебе дођем.

Сељак: Хм, хм! Шта ми наказива! Али како се може човек у магарца претвѡрити?

Јаков: О, чича! Ти си прост! . . . Не у магарца, него у змаја и у аждѡу претвориће те, само ако хоће. Моли се Богу да не паднеш у његове руке, јер можеш по мени закључити кѡлико скот страда.

Сељак: Јест, богме; знаш кад сам ти сломио ребро?

Јаков: И кад ми ниси дао јести, кад си ме тукао бѡѡом. А колико си ме пута ѡпсовао?

Сељак: Те још како! Знаш код оне водѡнице?

Јаков: Знам, знам. Зато, чичо, ја те не мѡгу пѡстити.

Сељак: Него?

Јаков: Него да идемо на суд. Ти, мене, од благородне фамилије да злѡстављаш!

Сељак: Сѡновче, ја нисам знао да си ти човек.

Јаков: Сад знаш, зато хајде на суд!

Сељак: Прођи се суда, чѡвече, шта сам ја крив?

Јаков: Ја и не кажем да си ти крив. То нека суд прѡсуди.

Сељак: Ја, истина, да сам те тукао, али сам те тукао као магарца, а не као човека.

Јаков: Али сам у магарцу био ја. То ће суд ѡвидети.

Сељак: Знаш шта је, дете! Да се ми ѡставимо суда и кавге; него ево да ја теби дам три дѡката, па иди с Богом.

Јаков: За све? То не може бити.

Сељак: Зар ти је то мало?

Јаков: Пѡмисли само, онѡлике муке! Други би ѡдавно изгѡбио главу.

Сељак: То јесте. Али по́мисли њ ти ко́лико сам те пута ђмиловао, колико сам ти пута и куку́руз давао. А да сам хтео, могао сам те пу́стити да цркнеш ђд глади. За све ово ваљда и ја заслужујем благодарност од тебе. Зато прими ова три дуката, па иди с Богом.

Јаков: Чича, ти си ме беседом својом сасвим тронуо. Да видиш да сам њ ја човек, ево њу примити што ми дајеш. (Прими дукате.) Сад збогом.

Сељак: Збогом, и опрђсти што сам те онако злостављао. Ку́кавче, што се ниси казао! Због тебе сам мог магарца изгубио и још три дуката. Није право да и улар њзгубим; зато, дечко, дај ми то натраг. Ја мислим да ти ниси ула́ра имао кад си магарцем по́стао.

Јаков: Нисам, чича; зато ево ти улар!

Сељак: Ја идем да себи по́тражим другога магарца. (Втиде.)

Марко и Милош (воде магарца)

Марко: Купите магарца, купите магарца! Ку́кавац Јаша, сад ваљда ђсећа, што је магарећи зној.

(Долази сељак)

Сељак: (по́знавши магарца): Шта, опет си нешто скривио? Еј, несрећни сине, зар си забђравио моје савете и оне муке које си морао подно́сити? Али нека, кад си такве па́мети, а ти се мучи као враг!

Марко: Купи, чича, магарца!

Сељак: Не прѐвари!

Милош: Зашто? Видиш како је леп!

Сељак: Децо, знате ли шта продајете?

Милош: Магарца.

Сељак: Ви се ва́рате, то није магарац него човек.

Марко: Иди, чича, Бог с тобом. Него купи га, даћемо га јевтино.

Сељак: Богме ни за́ две паре, јер ме је једанпут већ ђпарио.

Милош: Узми, чича, кајаћеш се!

Сељак: Кајаће се онај, који га купи. Ја идем да потражим другога магарца. (Магарцу на́ ухо): Неће бити сваки ме́каног срца као што сам ја. Зато, бедни сине, ако се твој волшебник

још једанпут смилује, узми се ў памет, а сад ўздиши кад видиш како се други печењем чјести, а ти мораш плеву да грискаш. (Отиде.)

Марко: Ха, ха, ха! То му је госа! Ала је опарен!

(Долази Јаков)

Јаков: Пöбеда!

Марко: Јеси ли ўтекао?

Јаков: Још й три дуката дöбио.

Марко: Његов је госа овде био.

Јаков: Па?

Марко: Неће да купи магарца.

Јаков: Ха, ха, ха!

Милош: Кад је тако поштен, трёбало би да му вратимо магаре, а нама је доста сваком по дукат.

Марко: Није него још нешто. Он је свога магарца видео, па неће да га прими. Ми више нисмо криви. Купите магаре!

Јаков: Купите магаре, дајемо јевтино!

(Долази сељак)

Сељак: Море, децо, прöђите се магарета! (Спази Јакова.) Шта је то? (Ухвати га за руку.) Стани мало, дечко! Кажу ти мени, шта си ти?

Јаков: Ја сам јä.

Сељак: А шта је оно?

Јаков: Магарац.

Сељак: Јеси ли тй он?

Јаков: Јесам. Али пошто си ме ти јако кињио, створио ми је волшебник још једног магарца.

Сељак: Баш као што је мој! Стани, ниједна веро!

Марко: Шта ћеш ти с њиме, чича? Он је наш друг!

Сељак: И мога магарца брат! Ниједне вере!

Марко: Магарац је наш. Ти немаш с њиме ништа.

Сељак: Сад ћу ја вама дати!

Милош: Ти отöич ниси хтео да признаш магарца за свога, је л'?

Сељак: На моју душу, децо, мäните се ви тог ђавöлства! Магарац је мој.

Сви: Није, није!

Сељак: Ево му жиг!

Јаков: И ја имам жиг.

Сељак: То је на тај начин зло.

Милош: Купите магарца, купите магарца!

Сељак: Мога магарца? То је много. Децо, што ће га други купити? Дајте га мени!

Сви: За шест дуката, за шест дуката!

Сељак: То је много!

Сви: Није, није!

Сељак: Па ако сте ви бесни, шта сам ја полудео! (Дигне буцу.) Имате три дуката, то вам је доста. Магаре ми оставите!

Сви: Магарац је наш, магарац је наш!

Сељак: Сад ћу ја вама дати! (Пљурџи их.)

Сви (бежећи): Три дуката, три дуката! (Пљобегну.)

Сељак: Три дуката?! Ништа, многи би и више дали за погдјекоју своју будалаштину.

Поповић Ст Јован

106 Milutin u gostima

I Poziv

Трговач је Динко Радовић седио једне суботе поподне у соби крај прозора и читао новине. Узга сто његов син Милутин, ученик шесте школске године, израђиваше задатку за идући понедјелјак.

Наједном неко покуца на вратима. Отач није одмах чуо, па га Милутин опомени: „Оче, неко куца.“ — „Напред!“ рече отач. У собу уде листоноша, поздравџ, преда писмо, поново поздравџ и отиде. Отач прочџта писмо па ќе Милутину: „Сутра у један сат позвани смо нас двојџца у госте господину начџлнику.“ Милутин се томе љвелџке џбрадује, јер му је начџлников син Мирко најмилији друг. Знао је, да ќе се тамо лепо забављјати.

II Doček

Другог дана у три четврти поподне љпуте се отач и син према стану господина начџлника. Отач идаше с десне, син с лево стране. Где нису могли ићи љпоредео, Милутин пусти оца напред.

Točno u jedan sat dođu u stan gospodina načelnika. Gostoljubivi domaćin i njegova gospođa dočekivali su pozvanike veselo i sa svakim se ljubazno razgovarali. Dočekali su radosno i Radovićeve, koji pozdrave i rukuju se najpre s gospođom, pa s gospodinom domaćinom.

Radović reče prema gospodinu načelniku: „Milo mi je, što ste me pozvali. Odazvao sam se Vašem dobrotivom pozivu. Po Vašoj sam želji doveo sa sobom i svoga sina Milutina.“

Gospodin mu načelnik odgovori, da ga to veseli to više, što je njegov jedinac Mirko najvoliji drugovati s Milutinom.

Došlo na gozbu više gospođe. Ubrzo se svi sakupili.

III Za obeda

Kada podvornik javi, da je obed na stolu, reče domaćin: „Izvolite, gospodo, u blagovalište!“

Uđoše. Domaćin odredi svima mesto. Kad su pusedali, reče gazda: „U slast, gospodo!“ Svi odgovore: „Hvala — i Vama!“ Sedne domaćin, sednu tada i gosti. Kraj Milutina sedela je gospođa. Milutin sedne oprezno, da ne bi možda stocem prikvačio skut na haljini dobre gospođe. Razgrne napola ubrusac i pokrije njime koljena, da ne zamrlja svoga odela. Žlicu prihvati palcem, kažiprstom i srednjakom, kako ga je majka naučila. Dok su srkali juhu, bilo je tiho. Izatoga zametnuše razgovor o žetvi i berbi. Oni u razgovoru, a podvornik donese meso s umakom i varivom. Na tanjuru su bile posebne viljuške, a u zdelici s umakom žličica. Najpre su poslužili gospodina župnika, koji je sedio čelo stola, pa ostale redom dalje. Dođe red i na Milutina. Tanjur bejaše okrenut tako, da je pred njim bio najgori komadić mesa. Ništa nije prebiraio, već uze komadić, što bejaše pred njim. Levom rukom držao je viljuške, a desnom nož, kojim je rezao meso na male zalogaje. Mrve jela metne na rub tanjura. Sô je uživao čistim rtom noža. Jelo, što mu se hvatalo noža, tr'o je o kruh, što bi ga pojeo s komadićima mesa. Dok je podvornik nosio razne jestvine, gosti su polagano blagovali i razgovarali o lepoti jugoslavenskih narodnih pesama.

Najjednom Milutin opazi dlaku u jelu, što ga je uzeo na svoj tanjur. Otstrani je, a da toga nije niko opazio. Znao je on, da bi domaćica, premda nedužna, bila u velikoj neprilici. Meso s kosti pojede koliko se dalo nožem obrezati. Zalogaje je

prinôsio u usta vilicama, a gdegdje i kôricom kruha — Jeo, pa mu se nekako uhvatilo prstiju nešto jela. Što će? Da ôtare o rubac? Uto opazi, kako se to isto dogodilo i gospodinu, što je sedio pŕed njim, koji je otr'o prste o ũbrusac. Sada Milutin nije bio više u neprilici.

IV Mala neprilika

Kad Milutin nije imao ništa na tanjuru, pônudi mu njegov prijatelj Mirko, što mu je sedeo s leve strane, zdelu s jelom i reče: „Izvôli!“ Milutin prihvati zdelu nêspretno, zâdene o čašu, koja je bila mal' da ne nâ kraju stola, na sreću prazna. Čaša padne i -- razbije se. Milutinu nâvali krv u lice. Ôkrene se prema domaćici i smerno se ispriča: „Molim lepo, dobra gospođo, oprôstite, što sam tako nêspretan.“ Gospođa mu odgovori: „Ništa zato! Ne treba da se izgôvaraš.“ — Podvornik pökupi komâde razbijene čaše i donêse drugu.

Prema koncu obeda donesu nâ stô palačinke. Milutin ih nije nikada voleo. Što da učini? Da kaže, da mu ne prijaju, to ne bi bilo u redu. Uzme samo malen komâdić. Domaćica to ôpazi pa ga pônovo ponudi. — „Hvala, gospođo,“ reče Milutin, „dosta mi je!“

Ali eto, dođe na stô i jâbučnjača. Ha, to je bilo nešto za njegove zubiće! Nego i sada uzme samo malo. Na koncu donêsu crnu kavu. Kako nije bilo pösebnih klêštica (hvâtaljki), uzme šêćera žličicom. Iza obeda gosti su se jošte malko razgôvârali.

V Ôdlazak

Prvi se digne gospodin župnik, a zâ njim i ostali gosti. Pošto su se lepo zahvâlili na gostoprîmstvu i pözdravili, pöčeše se gosti razilaziti.

I gospodin se Radović spremi na odlazak. Zâhvali dobroj gospođi i vrednom domâćinu na njihovu gostôljublju i vrati se sa sinom kući.

„Sinko,“ reče tada otac Milutinu, „iako si razbio onu čašu, držao si mi se skladno i ũljudno u onome društvu. Neću više kazati, da si još malen, kada te budu i drugi ũ goste zvali.“ — „Samo tako, mladi gospôdine!“ nadôda otac i potâpka ga po ramenu, a Milutin se zacrvêni od pônosa i zadovôljstva.

107 Sve, sve, ali zdravlje!

Draga deco, čuvajte svoje zdravlje! Sve se može vremenom steći, ali nikada ono zdravlje, koje se jednom izgubi. Bolestnom se čoveku ništa ne mili, i vazda je nezadovoljan. Zdrav čovek lako će svašta pōdneti, samo ako je pōstojan. Bolestan je kao ptica kojoj je otkinuto krilo. Ko je zdrav, taj ima svega. On je, dakle, najbogatiji, pa ma živeo i u najhuđoj kōlibici. Da vam pripōvedim samo jednu malu pripōvetku, pa ćete videti da imam pravo, što govorim.

Bio siromah čovek, pa išao peške iz jednoga grada u drugi. Bio je zdrav kao od brega odvaljan, ali je put bio dug, pa ga noge izdadu. No nije imao vremena da se odmori, jer se uveliko smrkāvalo. Išao je dalje, ali su mu noge popūstile i klēcale, — tako je bio ūmoran. Izdalēka ōpazi jedna lepa kola i u njima nekog bogataša. Konji su besno jūrili. Onāko ūmoran, sede ūkraj puta i zāplaka se: „O, Bože, kako sam ja nesrećan! Kako se ja mućim i zlopatim, a gle onoga bogataša, kako lepo sedi u kolima, pa ne zna šta je muka i nevolja.“

Ūto se približi bogati gospōdin na lepim kolima i, videvši ūplakana siromāha, zaustavi se.

— A što plaćeš? — upita ga.

— Kako da ne plaćem? Gle, kako se ti lepo voziš, a ja se mućim i zlopatim kao niko moj. Umōrio sam se, pa ne mogu dalje ni maći. Blago tebi, kad imaš tako lepa kola! Na mene je, jadnog, i Bog zabōravio!

Bogati se gospōdin tužno našmeja, pa mu reče:

— Nemoj srditi Boga, jer si ti mnogo srećniji od mene. Ti si zdrav. Dao ti je Bog snagu i zdrave noge, pa ideš, kuda ti je volja. Nego teško meni, jadnome, koji sam još za živōta ostao bez nogu! —

Tada bogati gospōdin raskōpča svoju dugu hāljinu i pōkaza siromāhu svoje noge. Obe su mu bile drvēne do kōlena, jer je jedānput bio tako obōleo, da su mu ih morali ōtseći.

Kad je to video rāsplakani siromah, skoći na noge, i prekrštivši se, glasno reče: „Hvala ti, Bože, kad su mi samo noge zdrave, ne treba mi ni konja ni kola!“, pa nanovo stade korāćati putem i još za vida stiže u grad.

Eto, vidite, draga deco, kako je bogatstvo i sve ōvoga sveta ništa, kad je čovek bolestan. Čuvajte, dakle, zdravlje, što nam ga je Bog dao, te ćete biti vazda srećni i zādovoljni.

108 Човек и мрави

Сео човек бѣспослица покрај мравињака, па узме пругић и стәне чепркати и мравље станице рўшити. Гледао је мраве, како на све стране бѣже као да су помамни, носећи јаја и чахуре.

Тако рўшећи нѣвиним животињицама мирни стан, поче човек умовати:

„Гле, тако је и народу, када удари на њега непријатељ. Људи се вѣру и бѣже, само да живе главе изнѣсу, а оно имѣтка, што се даде спасити, вуку ў гору ѝ планину, да заклоне. Дѣиста, то је ўжасно!“

„Ужасно!“ викне један од мрава, што су бѣжали. „Да је ўжасно, то ѝ сам ўвиђаш, али ипак немаш смиловања, већ нам рушиш оно, што муком саградисмо и стѣкосмо.“

Лепушић Иван

109 Имање

„Имао сам“ — то није имање.

„Имао бих“ — то су празне рѣчи.

„Рад бих ѝмат“ — то је жељўкање.

„Имати* ћу“ то тек чудно звѣчи.

Али „ѝмам“ — то јѣдино вреди.

Зато, брајко, што ѝмаш то штеди!

---

* Исправно: ѝмаћу.

Јовановић Змај Јован

110 Милион и билион

Алѣ се лако изговарају те речи „милион“ и „билион“, као да су неке обичне свакидање ситнице. Па ипак мало вас има, који сте стекли чист и јасан појам о тим бројевима.

Милион је хиљаду пута ўзета хиљада, а билион милион милиона. Па и то је лакше казати него замислити. Рѣцимо, да за један мнунт можемо избрѣјати стѣтину, па кад бисмо бројали непрѣстано, сваки дан пуних 12 сати, тек бисмо за 13 дана 10 сати и 40 минўта избрѣјали један милион. А шта мислите, кѣлико би врѣмена трѣбало да се ѝзброји билион? Кад би неко могао бројати бѣз прекида дању и ноћу, рѣцимо

да је то бројање почео наш праотац Адам, па да је бројао све до данас, још не би ни близу био готов, још би му ваљало близу 12.000 година да броји, па да добрџи до билиџна.

Секунда је баш врло кратак део времена, минут има 60 секунда, а цео дан има 86.400 секунда, — ал' то је још далџко од једног милиона. Та у чџтавој неџељи дана има тек 604.800 секунда, и тек 11 дана садрџе у себи милион секунда.

Кад видимо старца од 80 година, помислимо: колико ли је тај секунда прежџвео свога века! Јест, много, врло много, прежџвео је од прилике две ѝ по хиљаде милиона. Али шта је то према једном билиону! То је као неки сиромашак, који има свега два ѝ по динара, према каквом богаташу милионџру. Па ипак има у свакидашњем живџту ситних ствари, које иду на билионе. Узмимо да је у једном килограму пшенице 30.000 зрна, онда је у тџвару 3 милиона, а у 333 хиљаде тџвара већ има билион зрна. А толико, можда ѝ више, појело се на пр. у предратној Србији зџ годину дана.

На крају да вам кажем, да се хиљада милиона зове милиџрда.

„Невен“

111 Смрт и њџзине слџжбеници

Смрт, та грозна краљџица из царства сене, хтеде изџбрати себи првог министра и то онога ѝзмеђу својих слџжбеника, који је за њу стекао највећих зџслуга. Позва дакле све своје намештенџке, да кажу заслуге, које за њу стџкоше, како би могла изџбрати најзаслџжнијега.

Скџпило се око краљџице Смрти мноштво слџжбеника, који су се натџзали за министџрску столицу.

Она сеђаше на прџстолу, џкрашеном кџстурима и лџбањама, а слџжбеници стџпаху један зџ другим пред краљџицу и приповџдаху јој о својим заслугама.

Прва се јави Пџшалина хвалећи се, колико је џуди отпрџмила у краљџевство Смрти, те колико је кућа ради ње џстало пустих. Срчана кап пџказа на бројне жртве, које су у напону снаге ѝзненада промџниле светом прџшавши из овог живџта у краљџевство Смрти. Костџбоља се хвалила својом спрџтношћу, којом је животе скраћивала. Сушица, кашљџцава, суха, мршава жена, тако слаба, да није могла ни уста отвџрити, немо пџказа на хџљаде болесника, пџнајвише у

младим годинама, од којих ниједан не ће оздравити. „Ја не тражим своје жртве међу старима, него међу младима“, једино је то могла у своју похвалу изрети. Старост је уверавала, да она, истина, полагано, али успешно убија и њикоме не прашта.

Колера и Рат износили су ужас, што га у редовима човечанства чине својим уништавањем људскога рода. Појави се и Глад с покликом: „Људски род нема страшнијег душманина од мене. Људи умиру од мене у највећим мучкама.“

Приближила се престољу и Неслога. Она рече: „Ја ширим међу људима мржњу и злобу. Усађујем у њихова срца опаке жеље, и они се међу собом кољу и убијају. Мислим, да мени припада место првог министра.“

И сад су се почели службеници претирати. Сваки је по бијао цену дела свога друга, а своју узвисио. Наједном допре до њих бука, певање и поцикивање. Сви умукнуше и погледаше према вратима, на којима се показа богато одевена и накитљурена жена, распуштене косе, румених лица, окружена пратњом пијаних млађих и старијих мушкараца. Она испружи руку према својим другарицама и поругљиво повиче:

„Изгубите се ви јадници, који се ту хвалите! Не знате ли, да сам ја ваша мајка, и оно што јесте, постали сте само по мени. Нисам ли ја она, која вам шаље људске животе? — Погледајте око мене! Младо и старо, радник и господин, богат и сиромаш! Сви мени служе својим пијанчевањем; трују себе и своје потомство; у пијанству убијају себе и свог пријатеља као и непријатеља; у пијанству задобивају све ваше болести, а гледај их, ви убрајате све то у своју заслугу! Опет вам велим, да ја не чиним услуге нашој краљици, вас би давно нестало, јер не бисте имали посла. Ја сам она, која вам жртве шаље, ја — Неумереност — заслужујем министарску столицу.“

И сви признадоше у себи, да је Неумереност најзаслужнија за краљицу Смрти, а мрка краљица показа јој гадним смехом своју милост и рече: „Ступи на моју десну страну! Теби предајем све послове свога првог министра, јер ти својим делима то заслужујеш!“

И Неумереност постаде првим министром краљице Смрти.

Из „Четврте читанке“ Др. С. Чајковца

„послуживање“ = „услуга“

Народне пословице

Пијану се њ воз ўклања.
 Ко много пије, за дуго није.
 Од ракије кућа проплакује.
 Пијанац жива пропалица.

112 Šaljiva pitanja i odgovori

Ja poslah vola u pećinu bez kože, a on mi se vratio sa kožom; a ja pōjeo i vola i kožu. — Šta je to? (Н.) (Ниб.)

Čime se počinje noć, time se svršava dan?

(Мрак; слово н.)

Koja se два брата никад не састану, а међу њима само мали брџуљак стоји? (О) (он и ич.)

Ко наједанпут попије сто литара вина и опет није пијан?

(Бачва.)

Ко без главе и језика све људе разговори? (К) (Книга.)

Ко бџ ватре ожеже? (К) (Коприва; паприка.)

Ко без крила лети? (В) (Ветар.)

Ко бџ ногу утече? (Р) (Риба.)

Ко без очију види куда ће проћи? (Р) (Роток.)

Ко бџ руку тебе и мене држи? (С) (Столац.)

Ко бџ срца и душе сваком право каже? (В) (Вара.)

Што је на овоме свету најбрже? (М) (Мисао.)

Мање од мака, а дигне јунака? (В) (Вућа.)

Наш белоња и мркоња

Јутро вече бџду се;

Јутром надбџде белоња,

Ўвече мркоња,

Те на једно место лежу

А место им се не познаје? (Д) (Дан и ноћ.)

Zubi nema, ruku nema, nogu nema, a opet ujeta?

(З) (Зима.)

Maleno, zeleno, sav svet zaodelo, sebe ne moglo?

(И) (Игла.)

Бело племе, црно семе

Мудра га глава по пољу сеје? (К) (Књига.)

113 Дамон и Финтија

У главном граду једне државице живљаху у давњињи два младиха: Дамон и Финтија.

У тој државици насилно је владао владар Дионисије. Једном приликом покуди Финтија у смелу говору на тргу насиље владарево. Дионисије то чује, разљути се на Финтију те га баци у тамницу и осуди на смрт. Несретни Финтија поручи из тамнице Дионисију: „Владару, услиши моју последњу жељу! У далёку селу живи моја стара и болесна мајка. Допусти ми да пођем к њој и да се пре смрти с њоме опростим. Обећајем да ћу се одмах повратити.“

Дионисије одговори: „Добро је, али нека који Финтијин пријатељ остане место њега у тамници. Ако се у зору четвртога дана не поврати у град, тај ће његов пријатељ изгубити главу место њега.“

Онога истога дана уђе Дамон у тамницу, а Финтија похрли к својој мајци. Мину други и трећи дан, а Финтија се не враћа.

„Јадни Дамоне, изгубићеш лудо главу за невернога пријатеља“, говорили су му знанци.

„Ништа зато“, одговори Дамон. „Ја немам ни оца ни мајке, а мој пријатељ има да храни своју стару мајку.“

У зору четвртога дана био је главни трг пун људи. Дошао је Дионисије да види, како ће крвник отсећи главу Дамону. Сви су жалили несретнога младиха. Ето већ воде Дамона и предају га крвнику.

„Стани!“ зачу се наједанпут повик, и Финтија дотрчи на трг, крвав и прашан, те се баци на колена испред Дионисија.

„Владару, не дај да недужни Дамон погине! Прекјучер стигох к својој старој мајци. Умрла је у мојем наручају од велике туге. Заклопах је и кренух одмах овамо. Ноћас залутах у густој шуми. Зато сам закаснио. Ево ти моје главе, а пусти слободна мога верног пријатеља!“

Дионисије устане и рече: „Дамона пуштам, а теби праштам! Будите слободни и сретни! Примите и мене за свога пријатеља, да будем трећи у томе дичном друштву.“

Народ на тргу удари у радосно клицање. Дамон и Финтија плакаху од среће пред владарем и народом.

114 Цар и дервиш

Играло се царско дете у башчи крај бунара, па случајно паде у бунар. Бјеше лепо, врло лепо дете! Један дервиш, који је био амо дошао да проси, кад виде, где то лепо дете паде у бунар, потрчи и сретно уграби оно дете из воде. Цар све то гледаше с прѣзора од сараја. Сад шта ће? Пошаље брзо по дервиша, а кад овај дође, рече му: „Мој чѣстити дѣрвишу, ти си мога сина спасао од смрти, сад тражи од мене штогод хоћеш, да ти поклоним!“

Дервиш се смерно поклони цару, па му каза: „Мој царе, златно сунце моје, сунце сјаје по свем свету, а ти, царе, по свом царству! Ја сам сирѣмах божји роб, те живим о милостињи. Нѣ тражим друго, осим да се у твојем сарају молим Богу 40 дана. Ти ћеш мени зато давати милостињу, први дан пару, а до 40 дана сваки ћеш ми дан милостињу умножати (тј. први дан пару 1, други 2, трећи 4, 8, 16, 32, 64 итд.).

Цару се то учини врло мало и обећа дервишу како је зајскао. Кад се навршило 40 дана, знате ли, колико је то износило пара? Износило је 306 билиона, 877 милиона, 906 хилјада и 944 паре. Колико је то динара?

Кад дервиш донесе цару овај рачун, цар се нађе у великом чуду, па рече дервишу: „Засад немам све паре да ти уплатим, али пошто се царска реч не пориче, нека ти паре стоје код мене на камате, док си жив. У моме ћеш сарају коначити, јести и пити као и ја, те можемо и цѣревати заједно!“

Ето што уради мудри дервиш, ето што стече оштрѣумљем својим!

Забележила Беловић-Бернадзиковска Јелица

115 Благдан и радни дан

Радни дан: Добрѣ јутро, брате! Како ти?

Благдан: Одмакни! . . . Воњаш земљом, смрдиш на угљен, задаваш трговином, заудараш рибом и луком . . . Пази! Омрљаћеш ми ново одѣло.

Радни дан: Полако, господичићу! . . . Да не воњам земљом, ти нѣ би имао зеља и вина на своме столу. Да не смрдим на угљен, ти се не би возио жѣлезницом и паробродом и носио то лепо одѣло. Задавам трговином, али што би ти

бѣз мога дућана? . . . Моје су руке црне, али ти оне месе беле пѣгаче и слатке колѣче.

Благдан: Ти радиш, али ја плаћам. Ти прѣдаваш, а ја кѣпујем. Штуј ме дакле и — иди!

Радни дан: И ти мене мораш штовати, јер сам радник. Браћа смо, али ја радим и рабѣтам, а ти се само забављаш и ђдмараш. Је ли то право?

Благдан: Тако мора дѣ буде. Ти си зѣ рад, а ја за одмор.

Радни дан: Ал' си лукав, лѣнчино! Скѣпао би ђд глади, да нѣ радим за тебе шест дана у седмици.

Благдан: Не љути се, рабѣтниче: да ја не зѣтварам кадѣкада твоје творнице и дућане и да те нѣ терам из твојих њива, ти би клонуо од труда. Сломио би се и млад ђстарио. Ја те крепим и развесѣљујем блѣгданским ђдмором. Знадеш ли ону песму:

— Кѣлико је у сѣдмици дана,
Сви су дани од сребра кѣвани,
А нѣдеља од сѣхога злата! —

Радни дан: То је све истина. Видим, да је и одмор пѣтребит. Али ја сам ипак више него ти, јер је пре рад, а затим одмор.

Благдан: Не лудуј! Ако се ниси пре поштѣно одмѣрио, нѣ можеш радити.

Радни дан: Што то гѣвориш? Ако ниси пре радио, чему одмор?

Благдан: То су све лѣдости. Рад и одмор морају да се измѣњују као дан ѣ ноћ — друкчије би обадвѣма слабо било. Што би један бѣз другога?

Радни дан: Тако је! Нѣ будимо охоли, јер ко ѣ вис диже нос, тај ће скоро ићи бос . . . Дај руку, јер морам за послом.

Благдан: Пѣчекај, да свучем рукавице.

Радни дан: Ы те сам ти ја направио. Амо дѣсницу!

Благдан: Немој тако чврсто! Боли ме!

Радни дан: Опрости! Руке су ми пуне жуљева и чврсте као клешта! Збогом, сладак ти одмор!

Благдан: Збогом, брате! Сретан ти рад!

116 Медвед, свиња и лисица

Ўдруже се медвед, свиња и лисица па се догворе, да ору земљу и да сеју пшеницу, да се хране. Запитају једно друго, што ће који радити и како ће семе наћи.

Свиња рече: „Ја ћу донети семе и својом ћу сурлом уз-
 ђрати,“ а лисица: „Ја ћу својим репом подрљати.“ Узораше,
 посејаше. Дође жетва. Сташе се договарати, како ће врећи.
 Свиња рече: „Ја ћу гумно начинити,“ медвед: „Ја ћу снопле
 снети и ја ћу врећи,“ свиња опет: „Ја ћу претрџати и ра-
 ставићу сламу од пшенице,“ а лисица: „Ја ћу својим репом
 трњити плеву са пшенице,“ свиња: „Ја ћу ђвејати,“ а медвед
 напoкон: „Ја ћу жито раздџлити.“

Оврхоше. Медвед жито подели, али га не подели право,
 јер га свиња замоли, те јој даде само сламу, а пшеницу сву
 узе сам и лисици не даде ништа.

Расрди се лисица па отиде на тужбу и каже им, да ће
 довести једнога царскога чџвека, који ће жито право раздџ-
 лити. Ўплаши се свиња и медвед, па рече медвед свињи:
 „Закопај се ти, свињo, ў сламу, а ја ћу се попети на ону
 крушку.“ Закопа се свиња у сламу, а медвед се попе на
 крушку.

Лисица ђтиде те нађе мачку, па је позва у друштво, да
 иду на гумно да хватају мише. Знајући мачка, да на гумну
 има доста мйшева, пође радо, па сад изнад пута, сад испод
 пута трчи за птицама.

Опази је медвед с крушке поиздалџка па каже свињи:
 „Зло, свињo; ето лисице, где води страшнога бумбашира,
 огрнуо ћурак од куне, па и крјлате птице хвата око пута.“

Ўтом се мачка украде из ђчију па кроз траву дође на
 гумно и тражећи миша стане шўшкати по слами. Свиња по-
 дигне главу да види шта је, а мачка помисли од њезине
 сурле да је миш па скочи те свињу шапама за нос. Свиња
 се ўплаши те рукне и скочи па нада у поток, а мачка се
 прџпадне од свиње те нада ўз крушку. Медвед помисли, да
 је она већ свињу удџвила, па иде сад на њега, те ђд страха
 падне с крушке на земљу и разбије се, а лисици ђстане све
 жито и слама.

117 Kõmu pripada sláva

Išao putem mudrac, ũmorena tela i põgnute glave. Odjedom se u njeõovoj blizini zaçu nekakva tũtnjava i neõbično hũktanje. Mudrac diõe glavu i vide, kako pored njega brzo minu dug niz v£likih teških kola, ispred kojih se digao gust dim. „Kakva li su to kola?“ põmislili on u sebi, jako zaçuđen. „Konja n£ vidim, a da se toliki teret vuče, mučno da bi ih i ped£set bilo dõvoljno!“

Dokle je tako razmišljajući stojao, pribliõi mu se jedna visõka v£zdušasta prilika. To je bila para. Ona mu reče: „Vidiš li, kakva je moja snaga! Ja vučem sva ona kola. Ja sam n£jjača sila na svetu, meni se ništa n£ moõe odũpreti.“

Za vreme tih n£dmenih reči pribliõi se druga prilika — voda — i upade pari ũ reč: „Hvalisavice! Što se razmećeš? Bez mene bi bila niko i ništa; što radiš, to radiš samo mojom põmoću.“

Još ne beše võda svršila svoj govor, a kao mũnja priškoči treća prilika — vatra — i viknu: „Što si se ti r£sprtila? Da te ja ne z£grevam, ti bi se smrzнула i n£ bi mogla proizvoditi paru.“

Ovaj vatreni govor prekine jedna mala prljava prilika: to beše k£meni ugalj. On reče vatri: „A ko tebe hrani? Ta bez m£ne bi morala ũmreti!“

Svaða se n£stavi. Tada pristupi ljudski duh, da bi tome ućinio kraj, i põvika: „Ćutite! Što se hvalite? Svi ste vi moje sluge. Da vam ja ne põmaõem, ne biste se õivi pokazali.“

Ali se iznenada n£d njima z£hori jedan glas: „Samo je jedan, kome pripada slava! To je stvõrac svih stvari. Bog je sve vas saõdao, njim ste põstali ono što ste!“

Nato se mudrac õsvrte i n£stavi put, gõvoreći u sebi: „Õd Boga su sve stvari; njemu neka je slava u v£kove vekova!“

Reljković Matija Antun

118 З£гонетке и пїталице

Ćetiri sestre uvek se gl£daju, a nikad se ne n£gledaju.

(Stene.)

Црно м£че из куће измаче.

(Пїрлинг за пера.)

Listove ima, a drvo nije; kõrice ima, a noõ nije.

(Knjiõa.)

Три брата једна капа.

(Столап са три ноге.)

Četiri uha, dva trbuha.

(Četiri ugla na ĩastuku, ĩastuĳnica i pŕevlaka.)

Ko je najbrži slikar? (Orđalo.)

Gladno ŕuti, sito kriĳi. (Mlin.)

Свуд сá мном, никуд без мене. (Глава.)

Dva lonĳiĳa, ĳetiri poklŕĳiĳa. (Oĳi i vede.)

Ko želi samo jedno oko imati? (Степан.)

Što se nŕ moŕe vilicama jesti? (Јуна.)

Што је јаче од ĳовека? (Вино.)

Gde ĳizmar poĳne najpre ĳizmu ŕiti? (Na kolenu.)

Камо иде дете кад му је пет година? (У ѳесту.)

Tanko kao ŕica, vitko kao zmiĳa, puca kao puŕka, grize kao pŕs. (Biĳ.)

Зашто има млинар белу капу? (Па се ноче покрѳе.)

Pende viŕi, pende zĳa; pende ĳini ta-na-na, nek se znŕ, kŕ sam jŕ. (Zvonu.)

Пружила се скела преко свега села. (Пут.)

Crno maĳe na sajmu skaĳe, gdegŕd kleĳe, pravo reĳe. (Вага.)

Ko moŕe naĳiniti most bez ĳчега? (Зима.)

Dva brata kolo vode, dve seke ũz njih hode. Jedan nas bratac cveĳem pŕsiplje, drugi ŕitom obŕsiplje. Prva seka vino toĳi, druga vodu leva. (Pŕleĳe, leto, jesen i zima.)

Стани мрка, жŕлосна ти трка, отрђу ти реп. (Зора и нон.)

Ko ũlazi kroz staklo ũ sobu, a ne rŕzbiĳe ga? (Svetlost.)

По чему се зна да је подне? (По жетву.)

Jedna glava voska svemu свету доста. (Sunce.)

У гори сек, сек, а у води мућ, мућ. (Лађа.)

Pola ŕd drveta, pola od krmeta. (Сетка.)

Гураво прасе све поље попасе. (Срп.)

119 Dŕviŕ i kŕluĳer

Bio derviŕ u dvoru kod turskoga cara kao neki pŕrok. Bio je pŕsмен i veŕt ũ svom poslu, ali lŕkav i preprŕden. Caru je bio ŕsobito u milosti, te bi se s njim po cele dane zabavljao. Sad su govŕrili o Korŕnu, sad jeli, sad pili kavu, sad puŕili lulu,

sad šetali po rüžičnjaku. Derviš bi uvek rekao: „Čestiti care, sad prorok ovo ili ono radi u nebu, treba da i mi to radimo,“ i car ga je slušao. Döšlo je năpokon već do toga, da je derviš s carem gospodărio, te mu zapovĕdao.

Jedănput se car dĕmisli pitati svoga derviša: „Kaži ti meni, Hüseine, znadu li i drugi hodže, kăluđeri i pĕpovi, što rade njihovi sveci u nebu?“ — „Jok care, nĕ zna niĕjedan do mene. Kako bi i mogli đauri znati, kad su nĕvernici.“ — „Neka je tăko,“ veli car dervišu, „no ja bih ipak rado govĕriti ō tom čudu s kojim kaluđerom ili popom. Idi ti, Hüseine, pa mi dovedi ōvamo jĕdnoga kaluđera.“

Na carevu zapoved lečne se derviš i ode pĕslušati, bilo mu milo ili mrsko. Dođe u mănastir među kaluđere. Kad jednoga ōd njih pozĕve pĕred cara, svi se pĕplaše, ali careva se mora pĕslušati, măkar oči skĕčile iz glave. Ide jedan kaluđer s dervišem k caru. Na putu mu veli lŭkavi derviš: „Ču li ti, kăluđere, nĕ šali se sa svojom bradom i glavom, ne govĕri mnogo pĕred silnim carem, nego malăksi, osŭpni, nĕmoj u zao čas pĕ se zapĕdeti kakvu bĕsposlicu. Nema šale ũ cara; znaš, da oči gore cara glĕdajući, pak šuti.“ — „Ne sĕli mi pamet,“ odgĕvori kaluđer; „videću, šta car od mene traži, pa ću po duši odgĕvărati što i kăko znam.“ — „Jok, nemoj za živu glavu pĕred carem mudrĕvat! To nije za vaše ljude.“

Dođu pĕred cara. Car zăpita kaluđera: „Kaži mi pĕravo, znaš li, što rade vaši sveci na onom svetu?“ — „Ŭživaju u raju slădosti i slave Boga.“ — „Ali što rade ũpravo u ovaj čas?“ — „To znati može sămo Bog, i oni, koji su kod njega u raj, a niko drugi.“ — Car se răzljuti i reče kaluđeru: „Ėvo vidiš ovog mog derviša; on zna svaki čas što radi naš svetac Muhămed ũ nebu.“ Kaluđer pĕgleda pĕpreko derviša, a car kaže dalje: „Pĕgledaj ga dobro; tăj ti to zna.“ — „Doista znam,“ progĕvori băhato derviš.

Kaluđer ũvidi odmah s kim ima posla i dĕmisli se brzo, kako će uvĕsti u năpast derviša. „Molim, silni care i gĕspodaru,“ veli kaluđer, „dopŭsti mi, da dĕkažem dervišu pĕred tobom, da nĕ zna što gĕvori. Daj āmo donĕsi punu zdelu mlĕka i tri komadića kruha.“ „Neka!“ veli car; „dă vidim đăursku mudrĕliju.“

„Sedimo oko zdele!“ veli kaluđer. „Daj nam svakome po jedan tănjur.“ — „Ma šta će to?“ ũpita derviš. „Šuti ti, Hŭseine!“ zapĕvedi car: „dă vidimo ko je od vas dvĕjice bolji

majstor.“ — „Silni care!“ veli kaluđer, „drobi ti svoj komad kruha ũ svoj tanjur, ja ću svoj ũ svoj, a derviš neka svoj ũpet drobi u svoj.“ — „To je trićarija“, veli derviš. — Car mu ũdvrti: „Šuti Huseine, pak drobi, videćemo đaursku mudroliju!“

Kad su svi drũbljenje svršili, uzme kaluđer jedan tanjur i sāspe u zdelu pak drugi i treći. Zātım uzme žlicu i pũmeša sve u mleku, te reće: „Děrvišu, ako si svěznalica, te znaš, što radi svetac Muhāmed ũ nebu, hajd ovo drobljenje u zdeli razbėri i povrāti carevo na carev, moje nā moj, a svoje nā svoj tanjur. Ako to ũćiniš, vėrujem ti, da znaš što biva u nebu. Nebo je dalėko, a zdela eto pŕed tobom.“

Derviš se nāsmiija i reće: „To nije ništa.“ — „Jest, brė“, veli car: „Daj rāzbiraj drobljenje ili nećeš više drũbiti sā mnom u jednu zdelu.“ — „Vera moja, silni care!“ veli derviš; „to nĩ sam nećastivi, ni ovaj sũludi đaur nė mođe ũćiniti.“ — „Ja se nisam ni hvalio, kao što si se ti. Kratke su nŕoge u lāži,“ odgŕovori kaluđer. „ũistinu pravo vėliš, kāluđere!“ reće car. „Zdela je pŕed nama, pak nė mođe razbirati svaki svoje drobljenje, a gde je nebo, pak da zna derviš, što u njemu radi svetac Muhamed. Sad vidim, da je to lađ.“ Car ũbdari kaluđera, a derviša pŕtera od sebe kao lađu i vāralicu. Narodna pripovetka

120. Īma ljudi

Ima ljudi svākojake boje,
Svi jėdnako ŕpanke ne kroje,
Nekim trnjem ŕbrasli su pũti,
Drugim cvijećem šarnim ŕbasuti,
Jėdan drugog dŕstignuti želi,
Tuđoj smrti drugi se veseli;
Ī ta borba traje od vjekŕva,
Od ũkletog grijeha Kājinova,
I u borbi nėjednake želje
Raznom cilju pũtove im svele.
Jedan teđi da dŕstigne ćasti,
Drugi hoće gospŕdstva i vlasti,
Treći radi za komādić hljeba —
Svaki želi ono, što mu treba!
A ti sinko, ũći sāmo zāto,
Već nāukom dā ti duša blĩsta

Pöput zlāta i ālemlja čista,
 Da uzgōjiš sebe za čövjeka
 Zdrava srca — poštenoga hreka
 Pa ćeš sretan po bēspuču tome
 Cvjetnom stazom döspjet cilju svome!
 Uči, sinko, knjiga kēi je nēba.
 Svakom treba kō komādić hljeba,
 Ko s nāukom mladu dušu grije,
 I budūćnost taj si ljepšu vije.

Jukić Ante

121 Курјак ѝ коњ

Један курјак спази добра коња. Он не смеде да на њега ўдари јавно, јер се бојао да ће му утѣћи или дā га нѣће моћи савладати, па нāмисли да га придōбије прѣваром. Он приђе коњу и пријатѣљски га запита за здравље. Али коњ се дōсети његову лукавству, те нāуми да му врати истом мером. Он одгōвори кўрјаку да је ѝначе добро, али да му се у стражњу ногу забō трн, те га нога љуто боли.

„То је нāјлакше!“ рекне курјак. „Ходи да ти трн ѝзвадим зубима.

Коњ стане и пōдигне ногу, али кад се курјак приближи, он се ритне и лупи га ногом у гўбицу, те му све зубе рāзбије. Затим пōбегне преко поља, а курјак ѓстане јачући.

Превара се сама свети.

Обрадовић Доситеј

122 Сирōмах и Сāва

Неки сиромāшак, ѝмајући у чанку малко млека, хтеде у њега дōсути воде да буде више, па се нагне над реку Саву, прѣтиснувши чанак с млеком над воду, како би ушло мало воде у млеко. Али ўместо да тако буде, јурне вода и ѝспуни сав чанак, а млеко се сасвим изгуби у реци. Тада ће сиромашак рећи тужно и прекорно: „Саво, Саво! Ти себе не забели, а мене зацрни!“

123 Врāчање

Неки домāћин узме на бадње вече, по обичāју, орах са сōфре и врāчајући, стане Бога мōлити овāко: „Као што је овај орах пун, тако да буде кућа пуна свакога добра, амбāри

жита, тор оваца, подрум вина и ракије, да Бог да!“ Пóтом рáзбије орах — а он празан. Тада човек пóвиче лóтито: „Нé слушај, Боже, што пас лаје!“

124 Јéка

Мали Ђуро није још ништа знао о једи. Једноћ је на лйвади викао из свега гласа: „Ој! Ој!“ Умах му се óдазвало из óближње шóмице: „Ој! Ој!“ Нато пóвикну сасвим у чуду: „Ко си?“ А глас се óдазóве: „Ко си?“ Изатога ускликну: „Ти си лудо дéчаче!“ и „лудо дечаче!“ одјéкнуло из шуме. Ђуро се рáзлyти, па пóвиче још више порóгљивих речи. Свака му се верно óдазвала. Потражио шумом тога дечáка, али га није могао нигде наћи.

Одјyрио кући и тужио се мајци, како се ў шуми сáкрио неки зао дечак, који му се онáко порóгљиво óдазйвао.

Мајка му рече: „Овај си се пут сам тужио. Ти ниси ништа друго чуо, ван јеку својих речи. Да си ў шуму завикнуо пријазних речи, тад би се óдазвале тáкођер пријазне. Тако ти је увек у живóту. Влáдање других спрáм нас óбично је óдраз нашега владања спрáм њих. Сўсрећемо ли лyде пријазно, тада се и они према нама тако владају. Јесмо ли ми према њима нéпријазни, неўљудни и сўрови, тада се нé надајмо нй ми бољему óд њих!“

Шмид Крсто

125 Прва земљичка

Познао сам малогa Марка. Отац му се бавио пчеларством увéлике и с вéликим весéљем. Има нешто кўћице под Оштром. Пчелáри су óбично добри лyди, лyди срца. Дóлазио сам чешће к њему. Седели смо пред пчéлињаком, гледали и разговáрали. Мали Марко није се бојао пчела него је оцу помáгао сјављйвати пчеле, кад су се ројиле, чему су се жене чўдиле и лyде говóриле, да то није без врага. Рекох једном тому пчелáру, своме пчеларском ўченику, да ми се Маркић свиђа, па да се надам, да ће он бити прави човек. „И мени се чини“, прихвати сељак, „јер кад се деца потўку, он је увек на страни слáбијегa. Он се лепо влада према слабијему, којегa би могао исмехйвати, извргáвати руглу, гўрнути га и излyпати, а да зато нé би óсетио нйкаквих злих последица, онда је као сйгурно, да је мали по својој природи добар.“

Велики жупан Б. Б.¹ у Госпићу опази, где сељак води свога синчића први пут у школу. Мали сељачић под црвеном капом корача уз оца, а у руци му земљичка — готов догађај у његову животу. То ти је наш Марко и његов отац Велики жупан, а још већи пријатељ деце, заустави дечака и оца му, па га запита онако по народну: „Мали, би ли ти мени дао земљичку?“ И мали му пода земљичку; жупан рече хвала, па с њом у џеп и каже збогом, па оде. Мали се није нимало изненадио и променио. Сутрадан дође велики жупан у први разред, а чим опази Марка, који му даде земљичку, рече весело: „Аха, ти си онај, који ми даде земљичку! А зашто си ти мени дао земљичку?“ Мали одговори: „Е, кад си био гладан.“ НАТО ће велики жупан: „А знаш ли ти, ко сам ја?“ „Не знам,“ одговори мали. „Ја сам велики жупан.“ „Јеси заиста велик!“ Жупан подрага малиша, похвали га што му даде земљичку и позове га к себи на обед. Малому напуне и торбицу, а у школу пошаљу деци кошару земљичака.

¹ Будисављевић Буда, књижевник-приповедач и политик (1843—1919).

Трстењак Даворин

126 Ljubav dŏmovine

Ōtkad je sveta i veka, vazda je ljubav dŏmovine i nŏroda bila pŏvodom i vŏliku jŏnaštvu i nŏizmernim ŏrtvama i briŏznu stŏranju za opŏci boljak. Kod nŏkadanjih nŏjslŏvnijih nŏroda ušlo je u ŏbičaj reŏi, da je slast i slava za dŏmovinu ŏmreti. Al' ŏstanimo kŏd kuŏe! Svaka mati ljubi svoje dete, ako je i nevŏljalo. Zar ne vŏle i naše majke: „Ако је и зло, моје је. Ако је и змија, моја је.“ А благо си га маџерину srcu, кад су деца добра и послушна. Али нŏ могу рŏдителји и деца сŏмотовати на свету. „Drvo se nŏ drvo ŏslanja, a ŏovek na ŏŏveka.“ Dođu nŏvolje, bŏlesti, smrt. Kŏму ŏe ŏstati deca?

„Teško svomu bez svoga.“ Pŏ svem našem nŏrodu ŏuŏete u nŏvolji mŏlitvu: „Ne ŏstavi, Boŏe, bez prijateljŏ!“ А vŏli се слично и ово: „Zlo gŏdište rŏda ište, a nŏvolja prijateljŏ.“ Kŏliko је veŏa nŏvolja, tŏliko више треба pŏмоџи и svŏjštine. Тако vŏlja sŏsed sŏsedu, кад је mala nŏvolja; selo selu, кад је na pŏrimer pŏvodnja; vŏlja nam sloga svega nŏroda, кад је nŏprijateljŏ odŏgnati. Pŏtom sŏsed sŏsedu, selo selu, sav nŏrod svŏ-

komu pojedinomu pomaže. Svōji smo, pazimo se, želimo jedan drugome napredak, pomāžimo si, a bićemo jači, ako nas bude više: svaka voda s pōtočića jaka. Više će vāljati jedan drugomu, ako budu pojedini imūćniji; bićemo naprēdniji svaćim, ako nam bratstvo bude bōgato i jako. I doista nijedan drugi narod nije tōliko vićan toj ljūbavi, tomu bratstvu, kōliko naš. Mi zovēmo svākoga našinca bratom, mi se ū zlu i dobru pō Bogu brātimo, ma ōdakle ko bio! Nē gleda niko na veru, te se zāista mōžemo dićiti pred celim svetom onom lepom pōslovicom: Brat mi mio, koje vere bio, kāda bratski ćini i pōstupa. Naši jūnaćki grāničari, kud su god vōjevali po belom svetu, svagde su bez rāzlike vere svoje bratstvo isticali: Dobrō jutro, brate! Zdrav, brate! Kamo ćeš, brate? Pōmagaj, brate! Sve brate, te brate, sāmo nek je on grāničar bio. Stoga su Francuzi zā prvoga Bonaparte, ćujući tōliko puta tu reć „brat“, nāzvali naše grāničarske pukōvnije brat-pukōvnijama. A prōtivotno, ko nē mari zā to bratstvo, koji se tuđi ōd svoga nāroda, postrādaće on ili njēgova deca. Ima i ō toj istini lepa nārodna pōslovica, koju vālja pamtiti: „Ko ne drži brata zā brata, taj će tuđina za gospodāra“. A pōmislite kako je ōnome, ko mora svoju dōmovinu ōstaviti i po tuđem svetu za zāslugom ići. Znete, kako naš narod oznāćuje tākovu nēsreću? On vēli: „U tuđini je ćovek kao duša izgubljena.“ Vālja dakle ljubiti svoju dōmovinu, ū njoj je srće puno, ā srće nas puno nāgoni vršiti dūžnost potpuno. Nije pravo tuđiti se ōd nje; mudro je smišljeno i temelji se na istim rāzlozima, kad narod gōvori: „Tuđ nek nīkada nē bude, koji svoj biti mōžel“

Trnski Ivan

127 Српски инвāлид

Нека gōspođa ōпази с прозора како се један инвāлид упутио право њеној кāпији. Пōтрча му усусрет, али је он већ био ōтишао. Она предаде нāмењени новац своме сину и рече, да га преда инвāлиду, кад га види.

Видећи да инвāлид йзлази из једне капије, дечко пōтрча зā њим и викну: „Госпōдине, ўзмите ово, дала вам је моја мама.“

Кад је инвāлид видео да се реч господин баш њега тиче, он се нāсмеја горко, пōздрави дечка по вōјнички, и прими дār.

Кад је мати чўдећи се упитала сина, зашто му је казао: господине, он убједљиво рече: „Боже, мамице, па он није прѡсјак него српски инвалид!“

Мати га привуче к себи, пљуби и рече:

„Поштуј, поштуј, сине мој, свакога ђд њих, јер нам се на њиховим љзгубљеним нѡгама, рўкама и ѡчима пѡдиже нова, славна и јака ѡтаѡбина.“

Тосићка Дар.

128 Rodu o jęziku

O jeziku, rode, da ti pojem,
O jeziku milom mom i tvojem!

*

Pѡ njem tebe svјjet pѡznaje živa,
Nā njem ti se budўćnost ѡsniva.

*

Lјubi si ga, rode, iznad svega,
Ѐ njem živi, ŗmiri za njega!

*

Svaka zvijezda svojim svijętlom sijęva,
Svaka ptica svojim glasom spјęva,
Ti jęzikom svojim zbori!

*

Tuđ tўđinu, tebi tvoj dѡlići,
Tuđi poштуј, a svojim se dići!

*

Od Stāmbola grada do Kѡtora,
Ѐd Crnoga do Jādranskog Mora
Njeg'vu carstvu prostor puće.

*

Jўnačkijem glasom ŗ njem poје
Junak narod ŗspomene svoje.

*

On ti svakoj tuzi љ radosti,
On ti duše cijęloј nўtarnјosti
Jedin pravi tumač biva.

*

Bez njega si бęз imena,
Бęз djedova, бęз unuka,
U prѡšasti sjena puka,
U budўće niti sjęna!

129 Браћа

У рату бѣлканских савезника против Тѹрака био је српски војник Јово тешко рањен. Допрѣмише га ў Ниш у војничку болницу. Одрезаше му десну ногу. Сви су рањеници били добре воље, шћалили се и разговѣрали, само Јово је увек шутио, а и лечнику је слабо одговѣрао. Нѣстало је бола и нема више опѣсности, али Јово још увек исти. Свакога рањеника пѣхађа рѣдбина и пријатељи, али Јову нико.

Лечник Орађен, мѣлокрван Словѣнац, трудио се, да разговѣри и ўтеши Јову, а Јово увек исти мрзѣвољац. Знао је лечник, да Јову нешто тишти.

Јѣднога дана уђе Оражен у дворану, где је Јово лежао, и зѣчуди се. Уз Јовин кревет стоји десет кршних људи и сви имѣду на глави вѣлике шѣбаре од овчјега крзна, а Јово лежао је на кревету и с њима сав препѣрођен весело разговѣра. Ў то ће лечник сав весео: Каква је то скупштина?! — Није никаква, него дођосмо ў походе брату Јови; он је из нашега села. Чули смо, да је рањен, па дођосмо у име нашега села, да га видимо и да му кажемо, да је он наш брат, — рѣкоше људи. — Он нема ни оца ни мајке, ни брата ни сестре, па је он сада наш брат, брат читавога села. Он трпи и зѣ нас је изгубио ногу. Он је наш брат и читавога нашег народа. Ми ћемо га мѣловати и пазити, па ће лако живети и без ноге. Лако зѣ ногу, само кад је остала глава. —

Јови је спао камен сѣ срца, јер зна, да нѣће бити просјак.

На ѣдласку дарѣваху браћа свога брата новцем и рѣкоше му: Кад ѣздравиш, јави нам, па ћемо доћи пѣ те, по брата свога. На вратима окренуо се још сваки и насмѣшио Јови.

И тако је било. Село лепо дочека Јову, старѣшина први га зѣгрли, а зѣ њим читаво село. Било је мало речи, а много суза.

Читаво село и мала деца не зову га друкчије него брат Јово, а Јово опет свакога братом.

Трстењак Даворин

130 Опћа кућа

Прѣсуло се вино из Маркове чаше
 Те нам порумѣни све брѣгове наше.
 И у свако сѣрце, што се наше зове,
 Ули нову снагу и нѣдежде нове.

То нѣ било вино из Маркове чаше,
 Већ румѣна зора буди земље наше.
 Устајте, устајте, свима зора свиће,
 Сви на поџо хајде, сваком посла биће!
 Та опћа је кућа, што се сада гради,
 Највећи, најмањи нека на њој ради.
 Нек нѣ жали нико живота, имана,
 Да нам кућа наша нѣ буде најмања.
 Већ да у њој могу сви заједно стати,
 Сви којегод роди једна наша мати.
 Да нам кућа буде велика и јака,
 Као што су куће осталих јунака.
 На своме огњишту да се сваки греје,
 А не да се грчи испод туђе стрехе.
 Устајте, устајте и стари и млади,
 Та опћа се кућа опћински и гради!

Ненадовић Љубомир

„Слава твоје домовине има бити и твоја; за њу ти је и сама себе прегорети. Света ли ти је и неповредива мајка, још светија треба да ти буде домовина; јер је она мајка мајци твојој.“

131 Rādi!

Sākovao kovač dva raonika. Ōba ih gradio od istog gvožđa i tako pojednako, da su ličili kao brat na brata. Jedan od njih proda odmah, a drugi skloni negde u kraj, dok se i njemu kupac ne nađe. Tu je nekoliko meseci ležao, dok najposle ne dođe taj isti seljak, da opet traži raonik. Tek onda ga potražiše i iz onog budžaka iznesoše.

Ali kako se začudi kad vidi razliku!... On škrbav — rđa ga već nagrizla — a seljakov jedar i oštar, gladak i sjajan kao ogledalo. Mnogo sjajnije, nego je pre bio... U čudu će zapitati onaj raonik, što beše sklonjen, svoga druga:

— Šta to bi, da od Boga nađeš? Někada bejasmo sasvim jednaki kao rođena braća. A gle sada!... Reci mi, vere ti, šta te je tako održalo i šta ti je pomoglo? Ja proživih ovo vreme ugodno i u miru, pa pogledaj samo, u što se izmētnuh?

— To ti je baš i našlo, što si se lenio — odgovori mu drug iz mladosti. — A gledaj mene! Ja sam od jutra do mraka

radio, zemlju orao i převrtao, pa me je to i održalo. Zato su mi obrazi vedri i sjajni, zato me rđa nije spöpala . . .

— Pravo veliš — priznade onaj žarđali raonik. — Ā ja bih danas bio svetla obraza, i ja bih se od rđe odbrānio, da nisam toliko vremena bēsposlen leŹao . . . Ali ötsad ću drükćije . . .

Istina je, dakle, prava je istina što narod veli: „Ā najbolja sablja o klīnu žarđa“. „Zdravlje“

„Рад је најбољи љстук проти жалости и боли, он је врело здравља и богатства и појединца, а први разлог величјни и срећи народа.“

132 Jėvrosima majka opöminje svoga sina Kraljevića Mārka da bude prāvedan

„Marko, sine jėdini ũ majke!
 „Ně bila ti moja rāna kleta,
 „Nemoj, sine, govöriti krivo
 „Ni po bābu ni po stričevima,
 „Već pö pravdi Boga ĩstinoga.
 „Nemoj, sine, izgūbiti duše:
 „Bolje ti je izgubiti glavu,
 „Nego svoju ogriješiti dušu!“

Iz narodne pesme „Uroš i Mrnjavčevići“

133 Zgodna prilika

Ko svoj pösao izvėde u zgodno doba; ko se kōristi nājpodėsnijim vremenom, za njega se öbično kaŹe: „Ulūčio priliku“ ili: „Taj nije propūstio priliku“. U drugom se svetu još kaŹe: „Uhvatio priliku za čūperke“. Taj je izraz došao ötuda, što se u stara vremėna pretstāvljala prilika u obliku Źene, čiji je pötijak bio bez kose. Tim su hteli naglāsiti, da kad priliku jednom pröpustiš, ně moŹeš je više ũhvatiti.

U jednoj zbirci grčkih starīna nalazi se statua, koja pretstavlja priliku, i na njenu pödnoŹju ũrezan je ovaj rāzgovor:

„Kō si ti?“ — „„Prilika.““ — „Šta znače ova krila na tvojim nōgama?“ — „„Ona pokāzujū, da moj let nādmaša nājbrŹe vetrove.““ — „Zašto je veštak, koji te ũ kamen izrezao, baš na tvome čelu načīnio tako bujnu talāsastu kosu?“ — „„Da

bi me mogao uhvatiti prvi od boljih, čim me sretne.“ „A otkuda to, da na potiljku nemaš nimalo kose?“ „„Da me onaj, što me jednom propustio, više u letu ne može uhvatiti, baš i kad bi me mogao stići.“ — „Zašto te veštak nămestio u ovoj dvorani?“ — „„Da bi tebe, tŭđinče, poučio.““

134 Pöslovice

Нико се није мудар рџдио.
 Kako ko postelj stere, onako i spava.
 Свуда је добро, али код куће најбоље.
 Kamen dŭ kamena pălača, zrno dŭ zrna pŭgača.
 Данас човек, сјутра црна земља.
 Voda sve ōpere do crna ōbraza i pŭgana jezika.
 Не чешљај се, где те не сврби.
 Sva mu pamet na jĕziku.
 Рука руку пере.
 Prŭi i peče, kuha i vări, pak sve pŭkvari.
 Не гледа се човеку на одџло, него на дџло.
 Biće găće, ne znam kăd će.
 Доћи ће старост, пак ће питати, где је била младост.
 U seljăka crne ruke, ali bela pŭgača.
 Криво стечџно није благословџно.
 Kako došlo, tako prošlo.
 Где је рад, није глăд.
 Čuvaj bele novce za crne dăne.
 Знање је готов новац.
 Meri, văži, pa onda kăži.
 Не гули кџре, да нџ буде гџре.
 Vaca bob o stenu. (Gŭvori ŭzalud.)
 Једна лапта не чини прџлећа.
 Ko leti hlăduje, zimi glăduje.
 Ко рано рани, две среће граби.
 Nĕ tera se konj bičem, nego zoblju.
 Нема занăта без добра алăта.
 Nije sve zlato što se sjă
 Pŭja se zlata nĕ хвата.
 Uvŭkao rŭgove kao puŭ pred skăkavcem. (Străšljivac.)
 Лети као муха без главе.
 Prazan klas se ŭ vis diŭe, a pun se k zemlji săvija.

135 Naprej

Naprej, zastava slave,
na boj, junaška kri!
Za blagor očetnjave
naj puška govori!

Z orožjem in desnico
nesimo vragu grom,
zapisat v kri pravico,
ki terja jo naš dom.

Draga mati je prosila,
roke okol' vrata vila,
plakala je moja mila:
Tu ostani, ljubi moj!

Z bogom, mati, ljub'ca, zdrava!
Mati mi je očetnjava,
ljub'ca moja čast in slava,
hajd'mo, hajd'mo zanje v boj!

Jenko Simon

Речник.

(Речи у речнику наведене су у ёкавском на́речју те место: бијѣда, цвѣјет, дѣнијети, цјѣлив, дјѣвер стоји: бѣда, цвѣт, дѣнети, цѣлив, дѣвер.)

А, а

акѣмоли, *toliko manj*
ако, *če*
алà, *ali*
àлàт, -а, *orodje*
àлем, -а, *dragi kamen*
àма, *ali*
амàнет, -а, *talisman, amulet*
àмбàр, -а, *žitnica*
àметице (àметом), *popolnoma*
àмо, *sem, semkaj*
апсàна, -е, *zapor*
атѣнтàт, -а, *zavratni napad*
àвѣт, -и, *pošast*
àздија, -е (коласта), *pisan, dolg plašč*
аждàја, -е, *drakon, zmaj.*

Б, б

бáбо, -е, *oče*
бáцити, -им, *vreči*
бáчва, -е, *sod*
бáчвàр, -а, *sodar*
бадàва, *zaman, zastonj*
Бàднàк, -а, *dan pred Božičem*
бàхура, -е, *buba*
бàлвàн, -а, *velika greda, debelo bruno*
бàр, бàрем, *vsaj*
бàра, -е, *mlaka*
бàрјак, -а, *zastava*
барјàктàр, -а, *zastavonoša*

басàмак, -а, *stopnica*
бàш, *ravno, prav*
бàша, -е, *turški poglavar, starešina, zapovednik*
бàшча, -е, башта, -е, *vrt*
баштѡвàн, -а, *vrtnar*
бàтина, -е, *palica*
бдѣније, -а, *služba božja, ki se opravlja ponoči*
бѣhàр, -а, *vojak, kateri se bojuje za plačo; vandrovec; samec*
бѣда, -е, *ubojstvo, nesreča; obdolžitev*
бѣдем, -а, *trdnjavsko obzidje*
бѣг, -а, *turški gospod*
бѣлѣжнѣк, -а, *tajnik, notar*
бѣлоња, -е, *bel vol*
бѣрба, -е, *trgatev*
бѣрбер, -а, *brivec, brijač*
бесан, *divji*
бѣседити, -им, *govoriti*
бѣскрајнѣй, *brezkončen*
бѣсѡмучан, *obseden*
бѣспослицà, -е, *brezdelje, postopanje; postopač*
бѣспуhѣ, -а, *brezpotje*
бѣсвѣст, -и, *nezavest*
бѣзбројан, *brezštevilen*
бѣзѡбразан, *nesramen*
бѣло, -а, *žilobitje, puls, utrip*
бѣлье, -а, *rastline*
бѣрати, -ам, *izbirati; voliti*
бѣтка, -е, *boj*

бівати, -ам, biti; postajati;
 prebivati
 бла́гдан, -а, praznik
 бла́го, -а, bogastvo; blago;
 živina
 благо́ћа, -е, blagost
 благода́рност, -и, hvaležnost
 благо́дат, -и, milost
 благова́лиште, -а, jeditnica
 благова́ти, -гујем, uživati, jesti
 бле́штети, -штим, bleščati
 бли́стати, -стам, bleščati
 бо́гме, pri Bogu
 бо́годан, od Boga dan
 бо́ја, -е, barva
 болесни́к, -а, bolnik
 бо́лест, -и, bolezen
 бо́љак, -љка, blagor; bol
 бо́љар, -а, veleposestnik, gra-
 šćak
 бо́силјак, -љка, bosiljek, ba-
 zilika, prežilika
 бра́цо, -е, bratec
 бра́ћа, -е, bratje
 бра́јко, -а, bratec
 бра́нич, -а, branitelj
 бра́шно, -а, moka
 бра́тучед, -а, bratranec
 брè!, no! le! vzklik za nižjega
 od sebe (види: мòпел!)
 брежу́љак, -љка, grićek
 брй́га, -е, skrb
 брй́нути се, -ем се, skrbeti
 брòд, -а, ladja
 бродòломац, -мца, ćlovek, ka-
 teremu се је разбилa ladja
 брòј, -а, število
 брòјан, številen
 брòјање, -а, štetje
 брòјати, -ам, šteti
 бр̀снат, listnat
 брў́ј, -а, brenćanje
 брў́јати, -им, brenćati
 бр̀вина, -е, velika brv
 бр̀зати, -ам, hiteti
 бр̀зо, hitro
 бў́бица, -е, majhna buba
 будала́штина, -е, budalost

бў́ца, -е, debela palica, gorjaća
 бў́цак, -а, kot
 Бў́гарин, -а, Bolgar
 бў́к, -а, ropot, hrup, šum
 бў́ла, -е, purpala, roštalica,
 mak (divji)
 бў́љубаша, -е, polkovnik, ро-
 велјник
 бў́мбár, -а, ćmrlј
 бумбáшйр, -а, komisar
 бў́на, -е, upor, nemir
 бў́нар, -а, studenec, vodnjak
 бў́нда, -е, ко̀зух
 бў́ра, -е, burja
 бў́рад, -и, sodje
 бў́ре, -ета, sod
 бў́рма, -е, prstan.

Ц, ц

цèлив, -а, poljub
 целй́вати, -ам (-лујем), polju-
 bovati
 Цèнтралне Сй́ле (Срèдишње
 Сй́ле), Osrednje Sile (овде:
 Австрија, Немćија, Турська,
 Болгарска)
 цй́ча (зй́ма), najhујши mraz
 цй́љати, -љам, meriti
 цй́пела, -е, ćrevelј
 цр̀но̀горица, -е, iglovlje
 цр̀вен, rdeć
 цр̀венити се, -им се, rdeti
 цвèће, -а, cvetje
 цвèљати, -ам, žaliti
 цвèтак, -тка, cvetlica
 цвèтан, cvetoć
 цвр̀кўт, -а, cvrćanje
 цвр̀кўтати, -ку́ћем, cvrćati.

Ч, ч

чàбар, -бра, ćeber
 чàхура, -е, svilni zapredek
 чàк, celo
 чàмац, -мца, ćoln
 чàнак, -нка, skleda
 чàр, -и, ćarovitost

чърни, očarujoč
 чърс, -а, trenutек, minuta, časovna enota
 чърсак, -ска, trenutек
 чърсан, počasen
 чърстити, -им, gostiti
 чървка, -е, kavka
 чърдо, -а, dete, otrok
 чърпркати, -ам, brskati, broditи
 чърсма, -е, studenec
 чърстит, dober, srečen, slaven
 чъртка, -е, ščetka
 чързнути, -ем, hrepeneti
 чърча, -е, stric
 чърјј, čigav
 чърм, kakor hitro
 чърнити, -им, delati, narediti;
 чини ми се, zdi se mi
 чърнѡвник, -а, uradnik
 чъртав, cel, ves
 чързма, -е, škorenj
 чързмър, -а, čevljar
 чърбан, -а, pastir
 чърбанче, -ета, pastirček
 чърба, -е, juha
 чървчанство, -а, človeštvo
 чърпати, -ам, puliti, trgati
 чърпѣрак, -рка, šop
 чървати, -ам, varovati
 чървѣрак, -рка, škorec
 чървѡковић, -а, škorček.

Ъ, ѣ (Ѓ, ѣ)

ѣја, -е, ovčar; namestnik
 ѣурак, -рка, puran
 ѣурак, -рка, kožuh
 ѣушка, -е, klofuta, zaušnica
 ѣутети, -им, molčati.

Д, д

да, če
 дъркле, torej
 дърлек, oddaljen
 дърлеко, daleč
 дърнак, -нка, dan
 дърнак, -нка, davek
 дърњу, podnevi

дървати, -jem (веру), prisezati
 дървнина, -е, v davnih časih
 дър, daj
 дърд, -а, дърда, -е, stari oče
 дърелија, -е, junak
 дърбѣлисати, -лишем, lenariti
 дъррати, -ем, dreti, trgati
 дърврвиш, -а, turški menih
 дърсѣтак, -тка, desetina
 дърсити се, -им се, najti se,
 бити; dogoditi se
 дървати, -ам, napihovati se
 дървер, -а (ручни), tovariš pri
 poroki
 дърчан, slaven, časten, pristojen
 дърчити, -им, hvaliti, slaviti,
 častiti
 динама, -е, turški katekizem
 дъррек, -а, hlod
 дъррнути, -ем, dotekniti; dir-
 niti, ganiti
 дърв, -а, velikan
 дърван, čuden, krasen
 дървотан, diven
 дървски, velikanski
 дързати, -жем, dvigati, vzdigovati
 до, do, razen, zraven
 дърбош, -а, boben
 дърдобро, -а, blago
 дърбрдудан, dobrovoljen
 дърбростив, dobrotljiv
 дърцније, kasneje
 дърцно, pozno, kasno
 дърћи, -ђем, priti
 дърчекати, -ам, dočakati, spre-
 jeti
 дърчекървати, -куjem, pričakovati, sprejemati
 дърдијати, -ам, presesti, nave-
 ličati se
 дърдърше, sicer
 дъргађър, -а, dogodek
 дърдървърт, -а, doseg
 дърдърватити, -им, prijети, doseči
 дърдиста, res, zares
 дърдъррити, -им, prihiteti
 дърдър, -а, dolina

дѡк, dokler
 дѡколица, -е, prosti čas, oddih
 дѡл, -а, dolina, -е
 дѡлама, -е, narodna sukнена
 obleka do kolen z rokavi
 дѡлазити, -им, prihajati
 дѡли, razen
 дѡличити, -им, pristojati
 дѡликовати се, -кује се, spo-
 dobiti se
 дѡмало, kmalu
 дѡнети, -несем, donesti
 дѡпирати, -ем, dosegati
 дѡпливати, -ам, priplavati
 дѡпратити, -им, spremiti
 допрѣмити, -им, prinesiti, pri-
 peljati
 дѡпрети, -ем, doseči
 допўстити, -им, dovoliti
 допуштѣње, -а, dovoljenje
 дѡсáдан, nadležen
 досáдити, -им, priskutiti, zdol-
 gočasiti
 дѡсáдно, dolgočasno
 дѡсетити, им, spomniti
 дѡспети, -ем, priti; dozoreti;
 utegniti
 дѡста, dovolj, precej
 дѡстигнути, -гнем, doseči, do-
 hiteti
 дѡсути, -спем, doliti
 дѡшлáк, -а, prišlec
 дошўљати се, -ам се, privleči
 se, prikrasti se
 дѡтлен, do tedaj
 дотрчати, -им, prihiteti
 довести, -дем, pripeljati
 дрáга, -е, dolina, poprečna
 dolina
 дрѣчање, -а, drenje, krič
 дрѣмеж, -а, zaspanost, dre-
 mavica
 дрѣхнути, -тнем, zatrepetati
 дрѣхтати, -шћем, trepetati
 дрѣмати, -ам, tresti
 дрѣскост, -и, predrznost
 дрўг, -а, tovariš
 другáрица, -е, tovarišica

дрўкчије, drugače
 дрўм, -а, cesta
 дрўштво, -а, društvo, družba
 дрвѣће, -а, drevje
 дрвље, -а, drva
 дрво, -ета, drevo, les
 дрзѡвит, predrzen; gnusen
 дўб, -а, hrast, dob
 дубина, -е, globočina
 дўбок, globok
 дўћан, -а, trgovina
 дўга, -е, mavrica
 дугáчак, dolg
 дўхање, -а, pihanje
 дўхати, -ам, (-шем), pihati
 дўкат, -а, cekin
 дўхнути, -нем, pihniti
 дўшек, -а, blazina
 дўшманин, -а, sovražnik
 дўвáр, -а, zid, stena
 дўвати, -ам, (-шем), види: ду-
 хати
 дўж, vzdolž, kraj, poleg, ob
 двѣри, -и, duri, vrata
 двѡјак, dvojen
 двѡпев, -а, dvospev
 двѡрити, -им, streči, služiti
 двѡструк, dvojnati.

Ъ, ѣ (Ѣ, ѣ)

ѣáво, -ла, vrag
 ѣáк, -а, dijak
 ѣáур, -а, nevernik (turška be-
 seda za kristjana)
 ѣ́ерам, -рма, vaga pri vodnjaku
 ѣ́ипнути, -нем, skočiti
 ѣ́огат, -а, belec (konj)
 ѣ́ўбре, -ета, gnoj
 Ђўрћев дáн, -а, Jurjevo
 ѣурћáца, -е, šmarnica.

Ц, ц (Dž, dž)

цáмија, -е, turška cerkev
 цáун, -а, grm
 цéбана, -е, streливо

целат, -а, krvnik, rabelj
 цигерица, -е (црна), jetra,
 (бела), pljuča.

Е, е

егленисати, -нишем, razgo-
 varjati se
 ёно, glej! (kar ni ne meni ne
 tebi blizu)
 Ёро, -а, Hercegovac
 ёто, glej! (kar je tebi blizu)
 ёвала, hvala! dobro!
 ёво, glej! (kar je meni blizu).

Ф, ф

фајда, -е, korist
 фёнер, -а, svetiljka
 фёрман, -а, pismo turškega
 sultana
 фёс, -а, rdeča kapa (bosanska)
 фијукати, -чем, žvižgati
 фйшек, -а, naboj, patrona
 фйтйль, -а, stenj
 фркати, -чем, zavijati, sukati
 фрўла, -е, piščal.

Г, г

гәһе, -а, hlače
 гадан, ostuden, gnusen
 гађати, -ам, meriti
 гáјтан, -а, motvoz, vrvca
 галеот, -а, galijaš, galiјot (pri-
 klenjeni sužnji veslači)
 гаван, -а, bogatin
 гавран, -а, krokar
 гáзда, -е, gospodar
 гдё, кје, kjer
 гдёгде, tu pa tam
 гдёгод, kјerkoli
 гдёно, кјер
 глэднути, -нем, pogledati
 глухак, -а, glušec
 глув(х), глуh
 глуви, -вога, glušec
 гњавити, -им, tlačiti, moriti

гњёв, -а, jeza, srd
 гòдина, -е, leto
 гòдишњица, -е, obletnica
 гòдиште, -а, leto, letni čas
 гòлем, velik
 голòтиња, -е, golota
 гòмила, -е, kup
 гòмилица, -е, kopica
 гóрак, grenak
 горòпадан, divјj
 горопáдити се, -им се, div-
 јати
 горòстасан, velikanski
 гóса, -е, gospod, gospodar
 господáрица, -е, gospodinјa
 гòспођа, -е, gospa
 гòтово, skoro, približno
 гòзба, -е, pojedina
 грáд, -а, точа
 грáд, -а, mesto; trdnjava
 грáдйћ, -а, mestece
 грáдити, -им, delati, zidati
 грáдскй, mestni
 грáђевина, -е, zgradba
 грáна, -е, veja
 грáница, -е, meja
 грáничáр, -а, prebivalec (vo-
 јаške) granice
 грањивати, -ам, vzhajati
 грáнути, -ем, iziti
 грђчители се, -им се, krčiti се
 грдан, grd; strašen; jako velik
 грдити, -им, zmerјati, psovati
 гредурина, -е, velik, grd hlod
 грёјати, -јем, greti
 грйскати, -ам, gristi
 грк, grenek
 грлители, -им, objemati
 грмлавина, -е, grmenје
 гробље, -а, pokopališče
 грòмак, doneč, glasen
 грўда, -е, gruda; kepa
 грўди, прси, prsi
 гўбица, -е, gobec
 гўбилиште, -а, morišče
 гўбити се, -им се, hujšati
 гўдало, -а, lok
 гўја, -е, кача

гумно, -а, gumnišče, kjer se
mlati žito
гунђати, -ам, godrnjati
гўрав, grbav
гўрнути, -нем, suniti
гусложица, -е, goslina struna
гвѡзден, železen
гвѡжђе, -а, železo.

X, x

хājати, -јем, marati
хājдўк, -а, četaš; ropar, raz-
bojnik
хājдукѡвати, -кујем, biti haj-
duk
хājлина, -е, obleka
харāмија, razbojnik, tat
Хѣро, -е, Hercegovac
хйљада, -е, tisoč
хйтати, -ам, hiteti
хйтнути, -нем, prijeti; vreči
хлāд, -а, senca
хладѡвати, -дујем, hladiti se
хлѣб, -а, kruh
хѡца, -е, turški duhovnik
хрāнилиште, -а, hišice kamor
se polaga ptičem hrana
хранитѣљица, -е, hraniteljka
хрѣк, -а, deblo, panj
хрќати, -чем, smrčati
хрљити, -им, hiteti
хтѣти, хоћу, hoteti
хўд, slab
хўјати, -им, bučati, šumeti
хўк, -а, šum, vpitје
хўктāње, види: хўк
хўм, -а, holm
хвѡја, -е, veja
хвѡјица, -е, vejica
хвāлисавица, -е, kdor sam
sebe hvali
хвātати, -ам, loviti, prijemati.

И, и

йкад, le kdaj
йкакав, le kakšen

йли, ali
имāње, -а, imetje
имѣтак, -тка, види: имāње
имўхан, imoviti
йни, drugi
йнāче, drugače, sicer
йнāд, -а, йнāt, -а, kljubovanje
йнāко, drugače
йпāк, vendar
искрчити, -им, izruvati, iztre-
biti
йскривудан, izkrivljen
йскупити, -им, zbrati
искўпити, -им, odkupiti
исмејавати, -ам, zasmehovati
испод, pod, spodaj
йспратити, -им, spremiti
испред, pred
йспржен, izpražen, spečen
истāкнути, -ем, poudariti; —
се, izkazati se; zastavo: iz-
obesiti
йстицати, -чем, poudarjati;
— се, izkazati se
йстина, -е, resnica
йсток, -а, vzhod
йстом, samo, šele
истрчати, -чим, izleteti, izteči
ишчекйвати, -кујем, pričako-
vati
ишчўпати, -пам, iztrgati
ишѣтати, -ам (-шећем), spre-
hajati se naproti
йшибати, -ам, pretepsti
йшта, le kaj, nekaj
йштетити, -им, poškodovati
йвāнскй, čas okoli sv. Janeza
Krstnika
иза, po, iz
избāтинати, -ам, iztepsti, pre-
tepsti
йзбавити, -им, rešiti
избрѡјати, -ам, prešteti
издўвати, -ам (душем), izpi-
hati
изйћи, -ићем, iti ven; пред:
stopiti pred
излўпати, -ам, izbiti

изљубити, -им, do sitega po-
ljubovati
измаћи, -кнем, uiti, pobegniti;
odmakniti, naprej hiteti
измахивати, -хујем, mahati
између, izmed
изметнути се, vreći se
измилети, -им, izlesti
измлатити, -им, premlatiti
изморен, utrujen
изможден, izmozgan, izčrpan
изнајпре, spočetka
изоткідати, -ам, odtrgati
израђивати, -хујем, izdelovati
извадити, -им, izvzeti, posneti,
izdreti, izpisati, izvleći
известан, gotov
извести, -ведем, izpeljati; na-
rediti
извештен, obveščen
извидети, -дим, preiskati
изврћи, -вргнем, izpostaviti;
— се, zvreći se
извүћи, -чем, izvleći.

J, j

јабучњача, -е, jabolčna giba-
nica, zvitek
јад, -а, nesreča
јадница, -е, nesrečnica
јадник, -а, nesrečnik
јак, моћан
јакo, такој
јао, јој!
јара, -е, vročina
јарац, -рца, kozliček
јарити, -им, kuriti, podžigati
јарки, светел, topel
јастучница, -е, spodnja pre-
vlaka blazine
јастук, -а, blazina
јаук, -а, јок
јава, -е, resničnost; на јави,
v bdečem stanju
једанпут, enkrat
једар, jednat
једити, -им, jeziti

једнако, enako; vedno
једноm, enkrat, некоч
једновремено, istodobno
једрѣнча, -е, јадница
једва, komaj
јѣка, -е, odmev
јѣла, -е, јелка
јесѣнас, то јесен
јѣтин, cen, poceni
јок, ne!
још, јоште, ше
јучѣр, včeraј
јурити, -им, hiteti, dirjati
јурнути, -ем, poteći s silo,
zdirjati.

K, k

каблица, -е, vedrica, golida
каца, -е, kad
качар, -а, sodar
кад(а), kadar, ко
кад, -а, kadičnica
кадар, sposoben, zmožen
кадикад, včasih
кајати се, -јем се, kesati се
какав, kakšen
калдрма, -е, kamenita cesta
калпак, -а, kosmata kapa
калуђер, -а, redovnik
камара, -е, kup (žita), kopa
камате, -а, obresti
камѣн, kamenit
камѣни угаль, -гла, premog
камѣница, -е, kamenje
кано, kakor
као, као што, kakor
капија, -е, hišna vrata
капүт, -а, suknja
кашљуцав, рокашљујоç
катарка, -е, јамбор
катихизис, -а, katekizem
каткад, včasih
кавга, -е, prepир
казати, -жем, рећи; — се,
razodeti се
казивати, -зујем, pripovedo-
vati

казнити, -им, kaznovati
 кажипрст, -а, kazalec
 кѣса, -е, мошња
 кѣтати, -вѣм, bevskati, lajati
 кйдати, -ам, trgati
 кйћен, окрашен
 кйка, -е, kita
 кинђурити се, -им се, našo-
 piriti се
 кйњити, -им, trpinčiti, mučiti
 — се, truditi се, ubijati се
 кйша, -е, dež
 кйшица, -е, mali dež
 кйтан, olupšan
 кйтити, -им, lepšati
 кладурина, -е, velika, grda
 klada
 клѣцати, -ам, šibiti се
 клѣћи, клѣкнѣм, poklekniti
 клѣшта, -а, klešče
 клѣт, proklet
 клѣвета, -е, obrekovanje
 кликтати, -кѣм, vriscati
 климатати, -ам, kimati
 клизити, -им, drseti
 клипара, -е, vrsta žganja
 клонути, -ем, oslabeti, ome-
 dleti
 кѡ, kdo; кѡ, kakor
 кѡб, -и, usoda, srečanje
 кѡбац, -пца, kragulj
 кѡбан, usoden
 кочопѣрити се, -им се, šo-
 piriti се, ježiti се
 код, pri; — куће, doma
 којекакав, kakršen koli, vsako-
 vrsten
 којигѡд, kateri koli
 кѡкица, -е, piška, kokoška
 кокѡшињак, -а, kurnik
 кѡленовић, -а, potomec
 кѡлѣвка, -е, zibka, zibelka
 кѡлибица, коѡа
 кѡмита, -е, četaš
 кѡмора, -е, čumnata, kamra;
 vozotajstvo
 кѡнац, -нца, sukanec, prejica,
 konec

кѡнак, -а, dvor; prenočišče
 кѡначити, -им, prenočevati
 кѡндир, -а, vrč
 кѡнопац, -пца, vrv
 копѣјка, -е, ruski denar (para)
 кѡпрена, -е, koprena
 кѡплъаник, -а, suličar
 кѡплѣ, -а, sulica, kopje
 кѡра, -е, skorja
 Кѡран, -а, турско sveto pismo
 кѡрица, -е, skorja
 кѡрице, -а, platnice
 кѡров, -а, plevelj
 кѡса, -е, kosa; lasje
 костѡбоља, -е, revmatizam
 кѡстур, -а, okostje
 кѡшница, -е, panj
 кѡшуља, -е, srajca
 кѡтър, -а, okraj
 кѡвйље, -а, kovilje, bodalica
 крѡј, -а, rob, konec, obrežje
 крѡставац, -вца, kumara
 крѡва, -е (мѡзара), molzna
 krava
 крѡцат, naložen
 крѡдо, -а, krdelo
 крѡкѣтање, -а, regljanje
 крѣнути, -нем, geniti, dvigniti;
 ođiti; — се, napotiti се, iti
 крѣст, -а, greben
 крйло, -а, krilo; perut
 кридмчар, -а, tihotapec
 крйвда, -е, krivica
 кривѡвија, -е (стаза), ki се
 вйје, zaide
 крѡма, -е, задњи del ladje;
 krma za živino
 крѡмача, -е, svinja
 крѡме, -ета, prase
 крѡмилар, -а, krmar
 крѡв, -а, streha
 крѡз, skozi, čez
 крѡпа, -е, cunjа; zaplata
 крѡст, -а, križ
 крѡш, -и, skala
 крѡшан, skalnat; моѡан
 крѡунити, -им, otrešati
 крѡпан, debel, моѡан

крвѡпија, -е, krvolok
 кѹбура, -е, samokres; uboštvo
 кѹцати, -ам, бити, тркати
 кѹцнути, -цнем, ударити, тркнати
 кѹдѡ, кам, кјер, koder
 кудгѡд, кјерколи
 кѹкац, -кца, жушек
 кѹкати, -ам, tarnati
 кѹкавац, -вца, ubožec
 кѹкурек, -а, teloh (črni)
 кукѹруз, -а, koruza
 кѹла, -е, stolp; светиља, sve-
 tilnik
 кѹм, -а, boter; priča pri poroki
 кѹндак, -а, oglavје, pleče (na
 puški)
 кѹрјѡк, -а volk
 квачица, -е, kljukica
 квѡчка, -е, kokla
 квр҃гав, grčav.

Л, л

лѡђан, hladен
 лѡган, lahek, počasen
 лѡхор, -а, vetrič, sapica
 лѡк, lahek
 лѡкат, -кта, komolec
 лѡнац, -нца, veriga
 лѡне, -ета, srnica
 лѡста, -е, lastovica
 лѡбдити, -им, zibati se, viseti
 лѡцнути се, -нем се, prepla-
 šiti se
 лѡчник, -а, zdravnik
 лѡћѣње, -а, letanje
 лѡћи се, -жѣм, vleči, vležem се
 лѡдити се, -им се, ledeneti
 лѡђа, -а, hrbet
 лѡнчина, -е, lenuh
 лепѡтати, -ћем, mahati s pe-
 rutmi
 лѡпир, -а, metuļ
 лепршати, -им, frfotati, mahati
 s perutmi; зѡстава, vihрати
 лѡш, -а, mrtvo telo; mrhovina
 личити, -им, sličен бити
 личнѡ, osebno
 лихвар, -а, oderuh

липѡњскѡй, junijski
 листати, -ѡм, poganјати liste
 листѡноша, -е, pismonoša
 лѡгор, -а, tabor
 лѡман, skalnat; truden
 лѡпта, -е, žoga
 ловѡрити, -им, vihрати
 лѡзѡнка, -е, geslo
 лѡцац, -чца, lok
 лѡд, neumen, nor
 лудѡвати, -дујем, noreti
 лѡг, -а, log
 лѡк, -а, lok; лѡк, -а, čebula
 лѡка, -е, пристаниšче
 лѡкав, zvit, lokav
 лѡкавство, -а, pretkanost, zvi-
 tost
 лѡла, -е, pipa
 лѡпити, -им, lopniti, ударити
 лѡтати, -ам, tavati, potikati се
 лѡтка, -е, punčka.

Љ, љ

љѡба, -е, ljubica; žena
 љѡбав, -и, ljubezen
 љѡбѡвца, -е, види: љѡба
 љѡљѡчка, -е, gugalnica
 љѡљѡти, -ам, zibati
 љѡт, љѡтит, hud, srdit
 љѡтити, -им, jeziti.

М, м

ма, ali, коли; -који, marsikateri
 маче, -ета, maček
 магарѡц, -рца, osel
 магаре, -ета, види: магарѡц
 маховина, -е, mahovina
 мајмун, -а, opica
 мајстѡрија, -е, premetenost,
 umetnost, rokodelstvo
 макар, četudi
 макнути, -нем, umakniti
 малѡксати, -шем, oslabeti
 малишан, -а, malček
 малтер, -а, malta, mavta, omet
 мамуран, omoten

мамурлук, -а, omotica
 мана, -е, napaka, slabost
 манастир, -а, samostan
 манути се, -ем се, izogniti се,
 nehati
 ма̀рама, -е, robec
 ма̀рва, -е, živina
 ма̀рвен, živinski
 ма̀са, -е, množica
 ма̀зга, -е, mezeg
 међу, med
 мѐјдџан, -а, dvoboj; bojišče,
 boj
 мѐјтеф, -а, turška deška šola
 месарица, -е, модра, mesarska
 му̀ха
 мѐтати, мѐhem, postavljati,
 polagati
 мѐтнути, -ем, položiti
 мѐрмер, -а, marmor
 мицати, -чем, premikati
 ми́льиње, -а, ljubezen
 ми́лити, -им, ljubiti
 ми́локрван, ljubezniv
 ми́локрџе, -а, usmiljenost
 ми́ловати, -лујем, rad imeti,
 ljubkovati
 ми́ље, -а, ljubezen
 ми́омирис, -а, prijeten vonj
 ми́р, ми́ра, mir, dišava,
 ми́рисан, dehteč, dišeč
 ми́рисати, -шем, dehteti, dišati
 ми́са, -е, maša
 мито, -а, podkupščina
 мла̀ћеница, -е, meteno, pinjeno
 mleko
 мла̀дић, -а, mladenič
 мла̀дџенци, -на̀цџа, mladeniči
 мо̀ба, -е, kmetje, ki pridejo so-
 sedu brezplačno na pomoč
 мо̀лба, -е, prošnja
 мо̀љац, -љаца, molj
 мо̀мачкџи, mladeniški
 мо̀мак, -мка, mladenič, fant
 мо̀мче, -ета, fantič
 мо̀ре! vzklik za nižjega od sebe
 (malo manj kakor бpe!)
 мо̀тка, -е, kol, drog

м̀ра̀виња̀к, -а, mravljišče
 м̀рѐти, м̀рѐм, umirati
 м̀р̀к, temen
 м̀р̀коња, -е, temen vol
 м̀р̀љати, -ам, mazati, blatiti
 м̀р̀зак, zopern
 м̀р̀здо̀љац, -љаца, čemernež
 м̀р̀здо̀љан, čemerer
 му̀др̀о̀лија, -е, premetenost,
 umetelnost, dovtipnost
 му̀ка, -е, trud
 му̀ња, -е, blisk.

Н, н

наб̀асати, -ам, naleteti
 на̀ћи, -ђем, najti; — се, na-
 hajati се
 нач̀инити, -им, narediti
 на̀дати, -ам, pobegniti
 на̀дати се, -ам се, upati
 на̀дежда, -е, nada, up
 на̀дма̀шити, -им, prekositi
 на̀дмен, nadut
 на̀до̀ћи, -ђем, priti
 на̀д̀увен, napihnjem
 на̀гињати, -ем, nagibati
 на̀гнути, -нем, začeti
 на̀гомџлати, -ам, nakopičiti
 на̀хрупити, -им, navaliti
 на̀х̀удити, -им, naškoditi
 на̀и́ћи, -ђем, naleteti na koga
 на̀једџанпут, на̀једном, na-
 enkrat
 на̀ј̀мити, -им, najeti; — се,
 uđinjati се
 на̀ј̀послед, naposled
 на̀ј̀во̀лети, -им, najrajsi imeti
 на̀ј̀зџад, nazadnje
 на̀кинџурен, okinčan
 на̀китити, -им, okrasiti
 на̀кнада, -е, nadomestilo
 на̀казџвати, -ам (-зујем), pri-
 povedovati
 на̀кон, po
 на̀крџати, -ам, naložiti
 на̀купити, -им, nabrati

на́мера, srečanje, naključje, na-
men; на́мера на́мери, slučaj
panese
на́меран, namenjen
на́мештѣник, -а, nameščenec
на́мислити, -им, nameniti
на́мрт, podedovan, zapuščen
(po smrti)
на́мрштити се, -тим се, zmra-
čiti се
на̀около, naokrog
на̀оружа́н, oborožen
на́паст, -и, nesreča, skušnjava
на̀пѣрити, -им, nameriti
на̀поко́н, nazadnje
на̀поље, ven, zunaj
на́пон, -а, cvet
на̀пу́штати, -там, zapuščati
на̀ре́дити, -им, zapovedati
на̀ро́чито, nalašč, izrečno
на̀руча́ј, -а: naročje
на̀ру́жити, -им, zmerjati, grditi
на̀ср́нути, -ем, napasti
на̀ста́вити, -им, nadaljevati
на̀стра́дати, -ам, v nesrečo
pasti
на̀су́кати се, -сучем се, trčiti
ob dno, nasesti
на̀шина́ц, -нца, naš človek
на̀та́пати, -ам, namakati
на̀теца́ње, -а, kosanje, tekma
на̀теца́ти се, -цам се (-чем се),
poganjati се, tekmovati
на̀то́пити, -им, namočiti
на̀тра́г, nazaj
на̀трти, -трѣм, nastrgati; omesti
на̀уми́це, namerno
на̀ва́лити, -им, napasti
на̀веш́ивати, -ћујем, nazna-
njevati, oklicati
на̀вика, -е, navada
на̀вирати, -ем, siliti
на̀влáчити, -им, prevleči
на̀врáтити, -им, napeljati, za-
peljati
на̀вр́шити, -им, izpolniti
на̀звати, -зовем, imenovati
неча́стиви, -ôга, vrag

не́чијѣ, od nekoga
нечу́вен, nezaslišan
неде́ља, -е дана, teden
неду́жан, nedolžen
негда́, nekđaj
негде́, nekje
не́го што, kakor da, ampak da
не́го (ли), temveč, ter, ampak,
marveč, kakor
не́хотице́, nehote
не́ја́ч, -и, mali otroci
не́ка, naj
не́кад, nekđaj
не́кадашњи́, nekdanji
не́какав, nekakšen
не́куд, nekako, nekam
не́мати, -мам ку́д, ne vedeti kaj
не́мој, nikar
не́на, -е, mati
не́на́сит, nenasiten
нео́писáн, nepopisen
непо́мично, nepremično
неповре́див, nedotakljiv, svet
непри́ятељ, -а, sovražnik
не́ра́д, -а, brezdelje
не́ра́длив, nedelaven
неспре́тнакови́н, -а, nespre-
než
несташлу́к, -а, razposajenost
не́стати, -нем, zmanjkati, zgi-
niti
не́што, nekaj
не́том, kakor hitro, komaj
неу́меренôст, -и, nezmernost
нева́љалац, -лица, ničvrednež
нева́љао, nič vreden
не́вера, -е, nezvestoba; ne-
vihta, ki se približuje
не́веран, nezvest
невин, nedolžen
нево́ља, -е, nadloga, potreba,
nesreča
нево́льник, -а, nesrečnež
ни́цати, -чем, poganjati
ни́ћи, -кнем, pognati, vzkliti
ни́где, nikjer
није́, него још нешто, kaj pa še
нијѣ́дан, nobeden

нйкад, nikoli, nikdar
 нйкнути, -нем, види: нићи
 нй(т)ко, nikdo, nihče
 нйпошто, nikakor
 нйшанити, -им, meriti, ciljati
 нйшта, nič
 низ, нйзбрдо, navzdol
 ндѣас, посој
 ноћ на главу, v noči pobegniti
 ндѣца, -е, поћ
 ндѣиште, -а, prenočišče
 ндѣу, ponoći
 ндѣвац, -вца, denar
 ндѣвине, -а, časopisi
 ндѣжати, -ам, ponujati

Њ, њ

њихати, -шем, zibati
 њйсак, -ска, rezgetanje
 њдирити, -им, potaplјati se
 њушити, -им, vohati
 њушка, -е, gobec
 њушкати, -ам, види: њушити.

О, о

обамрѣти, -рем, omedleti
 обарати, -ам, zvracати
 обасјати, -јам, obsijati
 обасут, obsut
 обѣхати, -ам, oblјubiti
 обѣстан, prevzeten objesten
 обезбѣдити, -им, občuvati,
 obvarovati
 обичан, navaden
 обйлазити, -им, obiskovati,
 obhajati
 обйловати, -лујем, imeti v
 preobilju
 обитавати, -ам, stanovati
 обнажен, nag
 обнѣћ, ponoći
 обдирити, -им, izvrniti, zrušiti;
 — главу: povesiti; ватру:
 ustreliti
 обрађивати, -ђујем, obdelo-
 vati

образованье, -а, izobraževanje,
 omika
 образовати, -зујем, upodobiti;
 omikati
 обронак, -нка, reber, strmina
 очажанье, -а, obup
 очекивати, -кујем, pričakovati
 одаклѣ, odkod
 оданак, -нка, oddih
 одандѣ, od tam, odondot
 оданлѣ, види: одандѣ
 одавлѣ, od tu
 одавно, davno, dolgo
 одбѣћи, -гнем, pobegniti
 одбегнути, -гнем, види: од-
 бѣћи
 одблескивати, -скујем, odbi-
 јати žarke
 одѣло, -а, obleka
 одѣвен, oblečen
 одѣжда, -е, obleka
 одједном, naenkrat
 одјекивати, -кујем, odmevati
 одјекнути, -кнем, види: од-
 јекивати
 одлахнути, -нем, odleči
 одмах, takoj, precej
 одмарати се, -ам се, počivati
 одмазда, -е, vračilo, plačilo
 одморити се, -им се, odpo-
 čiti se
 одмотати, -ам, odviti
 одолети, -им, upreti se, pre-
 magati
 одондѣ, od tedaj
 одоздѣ, od spodaj
 одржати, -им, dobiti; držati
 (besedo)
 одупрѣти, -ем, upirati
 одузимати, -ам, jemati
 одважан, srčan
 одвратити, -им, odvrniti
 огладњети, -дним, lačen po-
 stati
 ојуначити, -им, ohrabriti
 окаљати, -ам, oblatiti, oskru-
 niti
 окићен, olepšan

ðклоп, -а, oklep
 ðклопник, -а, kdor nosi oklep
 око, ðколо, okoli, okrog
 ðколнй, okoliški
 ðкомит, navpičen
 окòтити се, -тим се, vreči
 (mlade)
 ðкренут, obrnjen
 окрепа, -е, okrepčilo, okre-
 pitev
 ðкретати, -рећем, obračати
 ðкршāj, boj
 ðкружен, obkrožen, obdan
 ðкупити, -им, zbrati
 ðкусити, -им, poskusiti
 олўја, -е, nevihta
 ðмара, -е, sopara
 омòрика, -е, smreka
 омрљати, -ам, umazati
 онàкò, tako
 ðндā, tedaj
 ðндашнй, tedanji, ondotnji
 онде, tam
 оноликй, tako velik
 ðпàк, napačen, hudoben
 ðпарити, -им, opaliti; — кога:
 prevariti, ogoljufati
 ðпàсан, nevaren
 опàснòст, -и, nevarnost
 ðпèт, spet, zopet
 оплакйвати, -кујем, objokovati
 оплоћйвати, -ћујем, oplojevati
 опомèнути, -ем, svariti, опом-
 нити
 опрàсити се, -им се, obreјiti
 се (свиња)
 опрèдèлити, -им, določiti
 опрòстити се, -тим се, poslo-
 viti се
 ðпроштāj, -а, slovo
 ðпружити, -им, stegniti
 ðпржити се, -им се, опећи се
 опсòвати, ðпсyјèм, zmerјати
 ðпузнути, -нем, izpasti, zlesti
 оријаш, -а, velikan, orјак
 ðрити се, -им се, razlegati се
 ðружница, -е, orožarna
 ðсећaj, -а, čut, občutek

ðсећати, -ам, čutiti
 ðсетити, -им, občutiti
 ðсим, razen
 ðслањати се, -ам се, zanašати
 се, заupati
 ослобађати, -ам, osvoboјevati
 ословити, -им, nagovoriti
 осмехйвати се, -хујем се,
 smehljati се
 оснйвати, -ам, temelјiti
 ðсобито, јàко, posebno
 остàтак, -тка, ostanek
 ðставити, -им, pustiti, запустити
 ðсућен, obsoјен
 осућèник, -а, obsoјенec
 осупнути се, -ем се, prepla-
 шити се
 освàнути, -ем, напоčити, vstati
 ðсвета, -е, maščevanje
 ðсвйт, -а, освйтак, -тка, свит
 осврнути се, -ем се, ozreti се
 ðсвртати се, -ћем се, ozirati се
 ðшинутити, -ем, mahнити, ударити
 ðтацбина, -е, očetnjava, do-
 movina
 ðтерати, -ам, заподити
 ðтети, ðтмèм, одвзети; — се,
 uiti, pobegniti, решити се
 отхрàнити, -им, vzgoјiti
 отхукивати, -хукујем, тежко
 sopsti
 отйћи, -идем, ođiti
 ðтимати, -мам (-мљем), одвзе-
 мати, — се, braniti се
 ðткад, од kdaj
 ðткàлè, одкод
 откйдати, -ам, тргати
 ðткинути, -ем, одтргати
 ðтмица, -е, уграбљенје
 отòич, равнокар
 отплйнути, -ем, однести
 отпўзити, -им, одплазити
 ðтров, -а, strup
 ðтрти, ðтрèм, обрисати
 ðтсећи, -сечем, одсекати
 ðтудā, од там, зато
 ðтварати, -ам, одpirати
 ðтворен, одпрт

отворити, -им, odpreti
 òvâj, òvâ, òvò, taj, ta, to
 òвамо, sem
 òвде, tu, tukaj
 òвејати, -ам, veјati
 оврећи, овршêm, omlatiti
 òзбиљан, resen
 озлогласити, -им, opravljati,
 ob dobro ime pripraviti
 ознáчити, -им, zaznamovati,
 prisoditi, ukazati, določiti
 ознака, -е, znak
 ождрѣбити се, -им се, obreјiti
 се (кобила)
 ожѣћи, ожѣжем, ožgati
 òжичица, -е, žličica.

П, п

пáк, ра
 пáкленй, reklenски
 пáкосник, -а, zlobnež, hu-
 dobnež
 пáкòст, -и, zloba
 пáмтити, -им, pomniti
 пáнь, štor, deblo
 пашáлук, -а, področje paše
 пашинство, -а, čast in vlast
 паše
 пашњáк, -а, pašnik
 пáтак, -тка, rasman
 пáтити, -им, trpeti
 патник, -а, trpin
 пáтња, -е, muka
 пáўк, -а, rajek
 пáун, -а, rav
 пчела, -е, čebela
 пчелáрство, -а, čebelarstvo
 пчелињáк, -а, čebelnjak
 пѣцати, -ам, pikati; loviti ribe
 (na trnek)
 пѣнде, -ета, nihalo
 пѣсница, -е, pest
 пешáчити, -им, peš iti
 пѣшицѣ, peš
 пѣтао, -тла, petelin
 пѣв, -а, spreв
 певáчица, -е, pevka

пйле, -ета (мн. пйлáд, -и, и
 пйлићи, -а), pišče
 пйлити, -им, žagati
 пйр, -а, ženitnina
 пйрнути, -ем, zapihati
 пирòвати, -пујем, v svatih бити
 пйсац, -сца, pisatelj
 пйсáнка, -е, zvezek
 пйтати, -ам, vprašati
 питом, domač, krotek
 плáч, -а, jok
 плахòвит, nagel
 плáкати, -чем, jokati
 плáкати, -чем, splakovati
 плáмћети, -мтим, plameneti
 плáндйште, -а, kraj, kjer po-
 čiva živina opoldne
 плáв, плавѣтан, moder
 плáвити, -им, modriti
 плйнути, -ем, poplaviti
 плйвати, -ам, plavati
 плячкати, -ам, pleniti, ropati
 пò, пòла(к), pol
 побáцати, -ам, v stran vreči
 пòбеда, -е, змага
 побѣдити, -им, zmagati
 победонòсан, zmagonosen
 пòбринути се, -ем се, poskrbeti
 побúдити, -им, zbuditi
 пòбуна, -е, vstaja
 побúнити, -им, spuntati
 поцикйвање, -а, ukanje
 пòчáст, -и, čast
 пòћи, -ћем, iti
 пòчѣти, -чнем, začeti
 подалèко, precej daleč
 подѣбео, reјen
 пòдесан, primeren
 подѣлити, -им, razdeliti
 пòдићи, -дигнем, vzdigniti,
 vstati
 пòдигнути, -нем, види: пòдићи
 пòдједнако, na isti način,
 enako
 поднòсити, -им, pretrpeti
 подрáгати, -ам, pobožati
 подрљати, -ам, branati, po-
 vlčči

пòдрмати, -ам, potresti
 пòдрум, -а, klet
 пòдвйкнути, -кнем, zaukati
 пòдвòрник, -а, sluga
 пòган, nečist
 пòганисти, -им, onesnažiti
 пòгдèкојй, marsikateri
 пòгйбао, -бли, nevarnost
 пòгйбати, -ам, giniti
 пòгнути се, -гнем се, upogniti
 се
 пòгòдити, -им, zadeti, spraviti
 пòграничнй, obmejni
 пòгурен, sključen
 пòхађати, -ам, obiskovati
 пòхарати, -ам, uničiti
 пòхòдити, -им, obiskati
 пòхрлити, -им, pohiteti
 пòј, -а, petje
 појурити, -им, zapoditi v beg
 пòкајати се, -ем се, pokesati
 се
 покáрати, -ам, pokarati
 покйкати се, -ам се, eden
 другега за kito prijети
 пòклйк, -а, klic
 пòклопчић, -а, pokrovček
 поклòпити, -им, pokriti
 пòколебáн, neodločen, omajan
 покрај, poleg
 пòкрајина, -е, dežela
 пòкрет, -а, gibanje
 покрйвен, pokrit
 пòкров, -а, pokrov; mrtvaški
 прт
 пòкуцати, -ам, potrkati
 пòкудити, -им, grajati
 покўњати, -ам, zadremati
 покўњити се, -им се, potuh-
 нити се, glavu pobesiti
 пòкупити, -им, pobrati
 пòкушáј, -а, poskušnja
 полáгáно, роčasi
 пòлако, види: полáгáно
 пòлазити, -им, odhajati; ob-
 iskovati
 полегўтити се, -тим се, sklju-
 čiti се

пòлòј, -а, plitvina, plitvo me-
 sto v vodi
 полўдети, -им, znoreti
 помáћи, -кнем, pomakniti
 пòмама, -е, divjanje
 пòмáман, podivjan
 пòмицати, -чем, premikovati
 помиловáње, -а, pomiloščenje
 пòмиловати, -лујем, pomilo-
 стити
 помрáчити, -им, zatemniti
 пòмрчина, -е, mrak
 пòнáјвише, večidel
 пòнешто, nekaj
 пòништити, -им, uničiti
 пòнор, -а, prepad, brezdno
 понòсити се, -им се, pona-
 šati се
 пòњава, -е, pogrinjalo
 пòњавац, -вца, preproga
 пòпрèко (гледати), pisano,
 по страни
 пòпрйште, -а, pozorišče
 попрскати, -ам, poškropiti
 пòпўт, kakor
 поред, zraven
 пòрез, -а, davek
 порйцати, -чем, zanikati
 порòбити, -им, oropati
 пòродица, -е, rodovina
 пòрок, -а, madež, napaka,
 hiba
 порўчити, -им, sporočiti
 порумèнети, -им, pordeti
 пòсизати, -ижем, posegati
 пòсле, ро, pozneje
 пòсловица, -е, pregovor
 послўжити, -им, postreči
 послўжнйк, -а, sluga
 посмáтрати, -ам, motriti
 посрнўти, ем, omahniti
 пòсртати, -ћем, omahovati
 пòстиђен, osramočen
 пòстојáн, stanoviten, stalen
 пòстòјбина, -е, dom
 пострáдати, -ам, v trpljenje,
 в nesrečo pasti
 постўпати, -ам, ravnati, delati

пòшалина, -е, vročinska bolezen, legar
 пòшто, ker, potem ko
 потамáнити, -им, uničiti
 пòтерати, -ам, zapoditi, rognati
 пòтиљак, -љка, tilnik
 поткúчити, -им (јагње), poriniti
 пòтпуно(ма), popolnoma
 потрáжити, -им, poiskati
 потрчати, -им, poteći
 потúцало, -а, klatež
 поту́ћи се, -чем се, stolči се, stepsti се
 поуздáње, -а, zaupanje
 пòвелик, precej velik
 пòвенути, -нем, oveneti
 повèрљиво, zaupljivo
 пòвест, -и, zgodovina
 пòветáрце, -и, sapica
 пòвик, -а, vzklik
 повíкати, -чем, zavpiti
 пòвод, -а, vzrok; konjska vrv
 пòворка, -е, vrsta, sprevod
 поврátити, -им, vrniti
 пòврће, -а, zelenjava
 пòзнáник, -а, znanec
 пòзвáник, -а, povabljenec
 пòзвати, -зовем, poklicati, povabiti
 прáдедовскý, od pradedov
 прáмац, -мца, prednji del ladje
 прáмён, -а, чор, koder
 прáсак, -ска, pok
 прáсе, -ета (мн. прáсáд, -и), prasič
 праскòзòрје, -а, svit, osvitek, zor
 прáшка, -е, прáшак, -шка, prašek
 прáштати, -ам, oproščati; — се, slovo jemati
 прáтилац, -оца, spremljevalec
 прáтња, -е, spremstvo
 прáв, raven
 прáвда, -е, pravica
 прáвдати се, -ам, opravičevati се

прáведан, pravičen
 Правитèльствујушчý Совет, -а, ministrstvo
 прè, преј, pred
 прèчити, -им, braniti
 прèћи, -ћем, preiti
 прèдáње, -а, ustno izročilo, predaja, tradicija
 прèдати, -ам, izročiti; — се, oddati, vdati се
 пређи, -а, predniki
 прегну́ће, -а, pogumnost
 прèгнути, -ем, skleniti; napenjati се
 прегòрети, -им, preboleti
 преговáрати, -ам, pogajati се
 прèкáљен, preizkušen
 прèкýд, -а, prekinjenje
 прèкýдати, -ам, prekinjati, pretrgovati
 прèкјучер, predvčerašnjem
 прèкорно, očitек učiniti
 прèкрстити се, -им се, prekrižati се
 прèлазити, -им, prehajati
 прелèтати, -ћем, preletavati
 према, proti, по
 премáмити, -им, prevzeti
 прèмда, čeravno
 преòбразити, -им, spremeniti
 прèпасти се, -днем се, prestrašiti се
 прèпатити, -им, pretrpeti
 прèпреден, zvit, prebrisan
 прèсан, sirov
 прèстати, -нем, nehati
 прèстићи, -игнем, prehiteti
 прèстрáвљен, prestrašen
 прèтио, debel
 претòварити, -им, prenavoriti
 прèврáтати, -ам, obračati; listati
 прèвртати, -ћем, види: преврáтати
 преву́ћи, -чем, povleči
 прèзав, prestrašen
 прèзир, -а, preziranje

презрење, -а, preziranje, zani-
 čevanje
 прѐжина, -е, predpasnik
 прибавити, -им, priskrbeti
 прибрати се, -берем се, zbrati
 се
 прича, -е, povest
 причати, -ам, pripovedovati
 причѐпити, -им, zagozditi
 причешћивати, -шћујем, ob-
 hajati
 причинјати се, -ам се, zdeti
 се, domišljevati се
 прићи -ћем, približati се, priti
 до
 пригнути, -нем, upogniti
 пригрѐвати, -ам, greti
 прихватити, -им, prijeti; be-
 sedo povzeti
 приказивати, -зујем, kazati,
 igrati (v gledališču)
 прикрѝлити, -им, pokriti
 прикупити, -им, skupaj spravi-
 viti
 приквачити, -им, pripeti
 приличан, primeren
 прилика, -е, podoba, znamenje
 примицати, -чем, dajati; — се,
 približevati се
 пригнути -ем, prijeti се
 прилашāj, -а, pas
 припазити, -им, raziti, čuvati
 припѐти се, -пнем се, vzpeti
 се, nasloniti се
 приступачан, pristopen
 присуствовати, -твујем, na-
 звочен biti
 привући се, -чем се, privleči
 се, priplaziti
 прљав, zamazan
 прòцес -а, razprava
 процвāсти, -ватем, razcveteti
 прòћи, -ћем, preiti; — се, pu-
 stiti
 прòдòл, -и, dolina
 продужити, -им, nadaljevati,
 podaljšati
 прòгон, -а, preganjanje

прогòнити, -им, preganjati
 проговāрати, -ам, govoriti
 прогўтати, -ам, pogoltniti
 прохўјати, -им, probučati, za-
 šumeti
 прокриомчāрити, -им, vtiho-
 tariti
 прòлазити, -им, prehajati
 прòлеће, -а, pomlad
 прòлетнй, pomladanski
 пролїстати, -ам, listje pognati
 промāтрати, -ам, ogledovati,
 razgledovati
 прòпанути, -ем, propasti
 прòпѐти се, -пнем се, vzdig-
 niti се, pokoncu се postaviti
 прòпис, -а, predpis
 прописати, -пишем, predpisati
 прòплакати, -чем, razjokati
 пропўстити, -им, opustiti
 прорешѐтати, -ам, preluknjati;
 preresetati
 просѐвати, -ам, presevati
 прòсипати, -ам (-плѐм), raz-
 sipati
 прòсјāк, -а, berač
 проснўтак, -тка, zora
 прòст, preprost
 прòстрт, pogrnjen
 прострўјати, -јй, pretekati;
 valiti се
 просуње, -а, osojno, solčno
 mesto
 прòсўти, -спем, izliti, iztresti
 просуњак, -њка, solčne lise
 прòтицати, -чем, teči skozi
 прòтївно, nasprotno
 прòтерати, -ам, spoditi iz-
 gnati
 провалївати, -љујем, vdirati
 провиривати, -пујем, kukati
 skozi
 прòзор, -а, okno
 прòзорје, -а, zora
 пр̀снути, -спем, роčiti
 пр̀шање, -а (поветарца), ро-
 igravanje
 прўће, -а, šibe, protje

прўтић, -а, paličica
 прўжити се, -им се, iztegniti se
 пржити, -им, pražiti
 псето, -тета, psiček
 пуцњава, -е, pokanje
 пућкати, -кам, oglašanje pu-
 rana
 пук, -а, narod
 пукї, sam
 пўкнути, -кнем, počiti
 пун, poln
 пуномоћник, -а, pooblaščenec
 пўпити, -им, roganjati popke
 пупољак, -љка, popek
 пўст, prazen, zapuščen
 пўстощ, -и, puščava
 пўшити, -им, kaditi
 пўт, -а, pot
 пўтник, -а, popotnik.

Р, р

р`абота, -е, delo
 раб`отати, -ам, delati
 раб`отник, -а, delavec
 р`ад, -а, delo
 р`адин, delaven
 р`адити, -им, delati
 р`адник, -а, delavec
 р`адња, -е, delo
 р`ађати, -ам, roditi
 р`ахат, ugodno
 р`аја, -е, kršćanski podložniki
 туршкї
 р`ака, -е, grob
 р`акија, -е, žganje
 р`аоник, -а, črtalo (na plugu)
 р`асап, -спа, razdejanje
 раскївати, -ам, razvreči raz-
 dirati
 раск`опчати, -ам, odpeti
 раск`ршће, -а, razpotje
 распїлїти, -им, razžagati
 распр`остранити, -им, razširiti
 распр`тити, -им, odložiti; vtak-
 нити се
 распуст, -а, velike počitnice
 раставити, -им, ločiti

растужен, отожен, potrt
 р`ат, -а, vojna
 р`атїште, -а, bojišče
 р`атнї, војнї
 р`атник, -а, бојевник
 р`атовати, -тујем, бојевати се
 р`аван, raven, enak
 раз`абрати, -берем, razločiti
 изведети; — се, k sebi priti
 р`азб`ој, -а, bojišče; statve
 разд`ерати, -дерем, razdreti;
 — се, zadreti se
 р`аздраган, razigran
 разг`олїћен, razgaljen
 разграђивати, -ђујем, podirati
 р`азлазити се, -им се, razha-
 јати се
 р`азлог, -а, vzrok, preudarek
 разл`утити, -им, razjeziti
 р`азмак, -а, razdalja
 разм`етати се, — ћем, bahati
 се
 разр`овати, -пујем, razriti
 р`ђав, slab, rјav
 р`еч, -и, beseda
 реч`еница, -е, stavek
 р`едати, -ам, vrstiti
 р`едом, po redu, po vrsti
 р`епина, -е, velik rep
 р`ешити се, -им, odločiti се
 рїб`арче, -ета, ribič
 рїк`нути, -нем, zarikati, zarјuti
 рїт`нути, -тнем, ударити z ного
 р`об, -а, (мн. робови, р`обље,
 -а), suženj
 роб`овање, -а, suženjstvo
 р`од, -а, rod, sorodstvo
 р`одителъ, -а, оће (родители,
 starši)
 р`ом`он, -а, šumljanje, žubo-
 renje
 р`т, -а, konica, ost
 р`убаљ, -бља, ruski denar
 р`убити, -им, sekati
 р`удаст, kodrast
 р`удети, -им, rdeti
 р`уг, -а, roganje, posmehovanje
 р`угло, -а, zasmehovanje

ругòба, -е, grdoba
 ружити, -им, rumeneti
 ружнути, -нем, zarjuti
 ружовати се, -кујем се, roke
 si podajati
 ружен, rdeč
 ружа, -е, luknja
 ружаца, -е, luknjica
 ружан, grd
 ружичњак, -а, rožni vrt
 ржати, ржѐм, rezgetati

С, с

с, са, з; zaradi
 сачувати, -ам, ohraniti, obva-
 rovati
 сад, -а, nasad
 сада, zdaj, sedaj
 садржати, -им, vsebovati
 сар, -а, preproga
 сарјам, -ја, semenj
 сачупити, -им, zbrati
 сачућат, sam
 самотовати, -тујем, samevati
 самовољац, -љца, prostovoljec
 саднице, -а, sani
 саопштѐње, -а, naznanilo
 сачпѐти, -пнем, speti, ukleniti
 сарјаж, -а, dvor
 сачећи, -чем, posekati
 саслушање, -а, zaslišanje
 састајати се, -ем се, shajati se
 сасућти, -спѐм, zasuti, vlijati
 сасвѐм, popolnoma
 сачт, -а, ura
 сачв, свѐ, свѐ, ves, vsa, vse
 сачет, -а, svet, nasvet
 сачетник, -а, svetovalec
 саздати, -ам, ustvariti
 сажљиво, pomilovaje
 сечати, -ам, sekati
 сечати се, -ам се, spominjati
 се
 сѐд, siv
 сѐдмица, -е, teden
 сѐка, -е, sestra
 сѐло, -а, vas

сѐљак, -а, kmet
 сѐљачкѐй, kmetiški
 сѐљанка, -е, kmetica
 сѐна, -е, сѐнка, -е, senca
 сенòкоша, -е, senožet
 сеòце, -а, vasica
 сѐт, -и, otožje
 сѐтити, -им, spomniti
 сѐвнути, -нем, zablíšcati
 схòд, -а, izhod
 схранити, -им, spraviti; по-
 копати
 схвѐћати, -ћам, схвѐтати, -там,
 razumeti
 сѐћи, -ћем, zlesti
 сѐћушан, droben
 сѐгуран, varen
 сѐлазити, -им, iti doli
 синòвац, -вца, nečak
 сѐнути, -нем, zasvetiti, pre-
 šiniti
 сѐнѐй, siv
 сѐпити, -им, pršeti
 сирòтиња, -е, revščina
 сѐтан, droben
 ситница, -е, malenkost
 сјати, сјам, lesketati, svetiti
 сјављѐвати, сјављујѐм, kadar
 чеbele pojo
 скакавац, -вца, kobilica
 скакутање, -а, poskakovanje
 скакутати, -ућем, poskakovati
 скѐпати, -пљем, giniti, pogi-
 njati
 скѐла, -е, брод (prevozna ladja)
 скѐдати, -ам, snemati
 скѐнути, -ем, sneti
 скѐтница, -е, klatež
 склòнити, -ем, nagniti, spraviti
 склòпити, -им, skleniti
 скòт, -а, žival, zalega
 скраћѐвати, -ћујем, skrajševati
 скрѐнути, -ем, odvrniti
 скрѐвити, -им, zagrešiti
 скрòвиште, -а, прибежище
 скрушен, potrt, skesan
 скуп, drag
 скупити, -им, zbrati

скѹт, -а, роб; скѹти, -и, dolnji
 крај срајце, suknje; naročje
 сквасити, -им, premočiti
 сладити се, tekiniti
 слати, шалѣм, pošiljati
 славѹј, -а, slavec
 славѹјић, -а, slavček
 слазити, -им, navzdol iti
 слѣћи, -жем, -гнем (раменима)
 зgeniti, — се, privreti
 слепочица, -е, senci
 слѣтати, -ћем, leteti doli
 сличан, podoben
 слѣта, -е, sneženi metež z
 dežjem
 слѣжити се, -жим се, složni
 postati, zediniti се
 слѹжбенѣк, -а, služabnik
 смѣо, -ла, -ло, srčan
 смѣрно, ponižno
 смѣсти, -тем, zmešati
 смѣље, -а, smilj, molec, mol-
 čevje, imortelka
 смѣлованѣ, -а, usmiljenje
 смркатвати се, -а, се, mračiti се
 смрвити, -им, zdrobitи
 снага, -е, моћ
 снаша, -е, snaha
 снажан, моћан
 снѣти, снѣсѣм, znestи
 сневесѣлити се, -им се, užalo-
 stiti се
 сневидети се, -им се, nedo-
 pastи се
 снѣвати, -ам, sanjati
 снѣсити, -им, prenašati, trpetи
 снѣшљивост, -и, potrpljivost
 сѡ, сѡли, sol
 сѡфра, -е, miza
 сѡкак, сокáка, ulica, -е
 сокѡлити, -им, bodritи
 спáс, -а, rešitev
 спасавање, -а, reševanje
 спáсти, -им, rešiti
 спáхија, -е, grašćak, vele-
 posestnik
 спáзити, -им, opaziti, zagledati
 спѡкѡжан, miren

спѡр, počasen
 спѡречкати се, -ам се, skre-
 gati се, spričkati се
 спрам, proti
 спрáт, nadstropje
 спрѣмати, -ам, pripravljati
 спрѡвод, -а, sprevod; pogreb
 спрѡводнѣк, -а, sprevodnik
 спѹтити, -тим, privezati
 сребрнѣак, -а, srebrnik
 срѣдити, -им, urediti
 срѣднѣак, -а, sredinec
 срѣтан, srečen
 срѣз, -а, okraj
 срси, -и, mravljinци
 стáдо, -а, krdelo
 стáн, -а, stanovanje
 станáрица, -е, planšarica
 стáрáнѣ, -а, skrb
 стáрати се, -ам се, skrbeti,
 brigati се
 стáти, -нем, stati; зачѣти
 стáтуа, -е, kip
 стáза, -е (кривѡвија), steza, ki
 се вије, zahaja (s pravega
 pota)
 стѣћи, -чем, dobitи
 стѣг, -а, drog
 стѣга, -е, red, disciplina
 стѣѣвати, -њем, stokati
 стѣрати, -ем, postlatи; — се,
 razprostirati се
 стѣзати, -жем, stiskati; pri-
 tegniti
 стѣћи, -гнем, doiti, doseči, priti,
 dohiteti
 стѣдѣти се, -им се, sramovati се
 стѣдљив, sramežljiv
 стѣгнути, -нем, dohiteti, doseči
 стѡ, -ла, miza
 стѡчан, od živine, živinski
 стѡга, zbog tega, vsled, zaradi
 tega
 стѡка, -е, domača živina
 стѡлица, -е, stol
 стѡпа, -е, stopinja
 стѡструк, stokraten
 стрáдати, -ам, trpetи

стра̄н, tūj
 стра̄сна недеља, -е, veliki teden
 стра̄тиште, -а, morišče
 стра̄жньй, zadnji
 стр̄чати, -им, prihiteti
 стр̄епити, -им, tresti se, bati se
 стр̄мѣн, -и, strmina
 строва̄лити, -им, zvaliti
 стр̄шити, -им, ščetiniti se, mo-
 leti
 стрӯјати, -ја̄, teči, valiti se,
 pretakati se, dreti
 стрӯк, -а, postava; pas
 стрӯжньа̄к, -а, žehtar
 студен, mrzel
 ступ, -а, steber
 ств̄орити, -им, ustvariti; usta-
 noviti
 субаша, -е, podpolkovnik, na-
 mestnik paše v vaseh
 суд, -а, sodišče, sodnija; sod-
 ba, mnenje; posoda
 судбина, -е, usoda
 судница, -е, sodnijska dvorana
 сукӯћанин, -а, sostanovalec
 сұлуд, prismojen
 сұмпор, -а, žveplo
 сумра̄чак, -чка, mrak
 сунути, -нем, buhniti
 сурвати се, -ам се, zgruditi se;
 naložiti
 сурла, -е, rilec (slonov)
 сусрести, -тем, srečati
 сусретати, -нем, srečevati
 сустати, -нем, opešati
 сұстављати, -ам, zadrževati
 сўтра, jutri; — дан, drugi dan
 сўзан, solzen
 свадљив, prepirljiv
 сва̄ђа, -е, prepir
 сва̄ђати се, -ам се, prepirati se
 сва̄гда, zmeraj, vselej, vedno
 сва̄где, povsod
 сва̄ко, vsakdo
 сва̄која̄к, raznoteren, vsakršen
 сва̄на, na zunaj
 свашта, marsikaj
 свѣ̄ђ, свѣ̄ђе, vselej, zmeraj

свѣ̄крва, -е, свѣ̄крвица, -е,
 та̄ща
 свѣ̄мйр, -а, vesoljni svet
 свѣ̄ст, -и, zavest
 свѣ̄стан, svest biti
 свѣ̄сти, -дем, vesti, ravnati
 свѣ̄штенйк, -а, duhovnik
 свѣтац, свѣца, svetnik
 свѣтити се, -им се, maščevati se
 свѣтло, luč
 свѣтньа̄к, -а, svečnik
 свѣтскй, svetoven
 свй̄ђати се, -ам се, dopasti se
 свйрац, -рца, kdor piska na
 рй̄ščal, godec
 свйрала, -е, рй̄ščalka
 свйрка, -е, sviranje
 свйта, -е, spremstvo; sukno
 свйтати, -ће, daniti se
 свл̄адати, -ам, zmagati, pre-
 magati
 свод, -а, oblok, obok
 свод̄штина, -е, svojina, rod
 свр̄нути, -нем, obrniti; — се,
 ustaviti se
 свр̄шѣтак, -тка, konec
 свр̄шити, -им, končati
 свў̄ћи, -чем, sleči
 свўд, povsod

Ш, ш

ша̄ка, -е, pest
 ша̄љивција, -е, šaljivec
 ша̄нац, -нца, okop, šance
 ша̄ра, -е, okrasek; pisana
 okrašena puška; risanica
 ша̄рен, pisan, marogast
 ша̄рѳв, -а, pisan pes
 шчѣпати, -ам, zgrabiti
 ше̄пер, -а, sladkor
 шѣтати, -там (-нем, spreha-
 јати се
 ше̄ва, -е, škrjanec
 ше̄вић, -а, škrjanček
 шй̄б, -а, šibovje
 шй̄бля̄к, -а, šibovje
 шй̄кара, -е, grmovje

шйкљати, -ам, brizgati
 шкрѣбав, škrbast
 шкрѣгѣти, -нем, škripati
 шкрѣнути, -нем, zaškrtati
 шмйгнути, -нем, švigniti
 шпѣра, -е, žganje iz špirita,
 ponarejeno žganje
 штѣпић, -а, paličica
 штѣта, -е, škoda
 штѣтовати, -тујем, škodovati,
 škodo trpeti
 штѣ, kaj, ki
 штѣгод, karkoli, nekaj
 штѣно, kakor, ki
 штѣвати, штѣјѣм, spoštovati
 штрѣѣлка, -е, brizgalna
 штрѣк, -а, brencelj
 шѣбара, -е, kučma
 шѣма, -е, gozd
 шѣмскй, gozdni
 шупљйна, -е, votlina
 шѣшањ, -шња, odpadlo listje
 шѣшкѣње, -а, šumenje, šuš-
 ljanje
 шѣтети, -им, molčati.

Т, т

тѣ, saj, pa, ali
 тѣдѣ, tedaj
 тѣкнути, -ем, dotakniti se
 тѣкѣђер, tudi
 тѣлѣс, -а, val
 тѣмница, ječa
 тамнѣвѣње, -а, bivanje v ječi
 тамњан, -а, kadilo
 тѣнан, -а, tanek, vitek
 тѣњур, -а, krožnik
 тѣраба, -е, plot
 тѣван, тѣман, temen
 тѣван, -а, podstrešje
 те, ter, in
 тѣћи, -чем, teči; dobivati; tra-
 jati
 тѣглити, -им, vleči; tehtati
 тѣгѣба, -е, težava
 тѣготан, težaven
 тѣк, тѣкар, šele, komaj, samo

тѣковина, -е, pridobitek
 тѣлѣл, -а, oznanjevalec
 темѣлити, -им, utemeljevati
 тѣрати, -ам, gnati, poditi
 тѣрет, -а, breme, tovor
 тѣснац, -а, škripec; ožina
 тѣшити, -им, tolažiti
 тетѣрати се, -ам се, opotekati
 се
 тѣжак, -а, poljedelec, kmet;
 dninar
 тѣжити, -им, hrepeneti; tehtati
 тѣхано, tiho
 тѣк, ravno, prav
 тѣшма, -е, naliv, dež
 тѣтрати, -ам, migljati
 ткѣ, ko, kdo
 тмуран, mračen
 тѣбоже, češ
 тѣке, -ѣ, srebrne plošče na
 dolami
 тѣр, тѣра, pletena ograja za
 žvino, tamar
 тѣрањ -рња, zvonik, stolp
 тѣрњйћ, -а, majhen zvonik,
 stolpič
 тѣван, debel, rejen
 трѣвка, -е, travica
 трѣжити, -им, iskati, terjati
 трѣчати, -им, dirjati
 трѣчкати, -ам, teči
 трѣпѣрити, -им, migljati, tre-
 petati
 трѣгнути, -нем, vzdramiti, po-
 tegniti, vdreti
 тричѣрија, -е, čenčarija
 трѣка, -е, tek, tekanje
 трѣнци, -нака, unravljinci
 трѣнити, -ним, čistiti
 трѣнути, -нем, gasiti
 трѣнути, -нем, otrpevati
 Трѣјица, -е, Binkošti
 трѣнуће, -а, ganjenje
 трѣнути, -ем, ganiti
 трѣвати, трѣјем, zastrupljevati
 трѣубља, -е, trobenta
 трѣдбѣник, -а, vnet, marljiv
 ѣlovek

трѹнути, -ем, trohneti
 тѹћи, -чем, tolči
 тѹдѹ, tu, tod
 тѹдијер, tukaj
 тѹђити, -им, potujčevati
 тѹна, tu
 тѹрити, -им, vtakniti, djati
 тѹтањ, -тња, bobnenje
 тѹткати, -ам, delati kradoma
 тѹтњава, -е, bobnenje, grmenje
 тѹтњити, -им, bobneti
 Твбрац, -рца, Stvarnik
 тврѹд, trd
 тврѹдица, -е, skopuh.

У, у

ѹбав, lep, ljubek
 убѹдљив, prepričevalen
 убрѹјати, -ам, prištevati
 ѹбрати, ѹберѹм, utrgati
 ѹбрусац, -сца, prtič (servieta)
 убрѹзо, hitro, brž
 уцвѹлити, -им, razžalostiti, v
 jok pripraviti
 ѹћи, ѹђѹм, vstopiti; ѹћи ѹ трѹг
 коме или чему, izslediti, najti
 ѹченѹк, -а, učenec
 учинити, -им, storiti; — се,
 pričiniti se, zdeti se
 удѹсити, -им, narediti; srečati
 ѹдичица, -е, trnek
 удѹбити се, -им се, poglobiti se
 удѹшити се, -им се, zadušiti;
 zamolkniti
 ѹгаони кѹмен, -а, ogelnik
 ѹгледати се, -ам се, za vzgled
 vzeti
 ѹглѹн, -а, premog
 угњѹтавач, -а, nasilnik, tiran
 угњѹтавање, -а, zatiranje
 ѹхо, -а (мн. ѹши), uho
 ѹхватити, -тим, prijati
 ѹједѹрѹд, namah, naenkrat
 ѹјутро, zjutraj
 ѹклѹт, zaklet
 укљѹнити, -им, odstraniti
 ѹкрај, na kraj, ob kraju

ѹлѹр, -лѹра, uzda
 ѹличњѹк, -а, potepuh, postopač
 улѹчити, -им, vloviti, prijati
 уљѹљати, -ам, zazibati
 ѹмѹх, takoj
 ѹмало, skoro
 умѹрати, -ам, utrujati
 ѹмилан, ѹмиљат, mil
 ѹмор, -а, trudnost
 умѹвати, -мујѹм, sklepati, raz-
 mišljevati
 умрѹљати, -ам, zamazati
 уништѹвање, -а, uničevanje
 уништѹвати, -ам, uničevati
 уочи, dan pred
 упѹлити се, -им се, vneti se
 ѹпињати се, -ем се, upirati se,
 truditi se
 упитѹмити, -им, udomačiti
 ѹплакан, objokan
 ѹпорѹдо, vzporedno
 ѹправити, -им, uravnati
 ѹпрѹво, pravkar, prav, ravno
 упрѹљати, -ам, zamazati
 упућѹвати, -ђујѹм, napeljavati,
 poučevati
 упѹтити, -им, uvesti, vpeljati
 урѹдити, -им, izdelati, narediti
 ѹранак, -нка, rano vstajanje
 уранити, -им, rano vstati
 ѹрѹс, -а, olupšava
 урљѹкѹти, -чем, tuliti
 ѹрнебѹс, -а, bobnenje, hrušč
 ѹрвина, -е, strmina
 усађѹвати, -ђујѹм, vsajati
 усѹeliti се, -им се, priseliti se
 ѹсев, -а, setev
 ѹсхитити, -им, vzradostiti, оѹ-
 рати
 ѹсисати, -ишем, posesati, na-
 vzeti se
 ѹскрс, -а, Velika noč
 ѹскрснути, -нем, vstati, obu-
 diti (od mrtvih)
 ѹснути, -нем, zaspati
 ѹспомена, -е spomin
 ѹсправити се, -им се, po koncu
 postaviti, vzravnati se

ўспўт, мед потjo, gredoč
 усрѣд, sredi
 усталасати се, -ам се, valoviti
 ўстанак, -нка, vstaja
 ўстанйк, -а, усташа, -е, upornik
 ўстô (уз то), pri tem
 устрчати, -чим, poteči
 ўстребати, -ам, trebovati
 ўстук, -а, protistrup; на устук,
 vkljub
 усўсрет, naproti
 ўшанчити се, -им се, utrditi se
 ушоња, -е, osel (ker ima dolga
 ušesa)
 уштйнути, -нем, vščipniti
 ушўљати се, -ам се, priplaziti
 се, prikraсти се
 ушўтети, -им, umolkniti
 утѣни, -чем, zbežati
 ўтерати, -ам, vgnati; terjati
 denar
 ў тôм, v tem, med tem
 утркйвати се, -куjem се, dir-
 jati за ставо
 ўтрнути, -нем, zatreti
 ўтроба, -е, drob
 ўвала, -е, dolina, zaliv (draga)
 ўвечѣ, zvečer
 ўвѣк, vedno
 увеличати, -ам, povečati, pre-
 tiravati
 ўвелике, jako, mnogo
 уверавати, -ам, zagotavljati,
 prepričevati
 ўверити, им, zagotoviti, pre-
 pričati
 ўвидети, -им, spoznati
 увиђати, -ам, uvidevati
 ўвреда, žalitev
 уврѣдити, -им, razžaliti
 уз, уза, navzgor, zraven, ob
 ўзалўд, zastonj
 узбѣзекнути, -нем, osupniti
 ўздисај, -а, zdihljaj
 ўздизати, -жем, dvigati
 узѣнђија, -е, železo na stre-
 menu, v katero vtakne ja-
 hač nogo

ўзѣти, ўзмѣм, vzeti, začeti
 узлйстати, -ам, dobiti listje
 ўзметнути се, -нем се, vreči
 се, pretvoriti се
 ўзмицати, -чем, umikati
 ўзнѣти се, -нѣсем се, vznesti
 се, vzdigniti се, vzplavati
 ўзорит, vzoren
 ўзвик, -а, klic
 узвисйвати, -сўjem, poviševati
 ўжас, -а, groza, strah
 ўжасан, grozovit, strašen
 ужѣни, ужѣжѣм, vžgati, pri-
 žgati
 ужйвѣње, -а, užitek
 ужўтети, -им, porumeneti.

В, в

вѣдити, -им, jemati iz česa
 вѣјнй, jomnast, žalosten
 вѣљати, -ам, veljati; ваља,
 treba je
 вѣљати, -ам, valiti
 вѣљда, menda, najbrž
 вѣн, ven; razen
 вѣни, zunaj
 ванредан, izreden
 вѣпѣј, -а, vpitje
 вѣрак, -рка, вѣрка, -е, golju-
 fija, prevara
 вѣралица, -е, goljuf
 вѣрити, -им, kuhati
 вѣрйво, -а, prikuha
 вѣрош, -и, mesto
 варвѣрство, -а, barbarstvo
 васйонй, vesoljni
 вѣтра, -е, ogenj
 вѣтрѣн, ognjen, ognjevit
 ватрогасац, -ца, gasilec
 вѣзда, vedno
 вѣдздушаст, zračen
 вѣћ, же, ali, ampak
 вѣћма, bolj
 вѣчѣ, вѣчера; вѣчѣр, вѣчери,
 večer
 вѣчито, večno
 вѣђе, -а, obrvi

вѣк, -а, stoletje; vedno
 векòвњак, -а, človek, katerega
 ime vedno živi
 вѣльй, velik
 вѣнчâнй кѹм, -а, priča pri po-
 roki
 вѣнчâње, poroka
 вѣома, vrlo, jako
 вѣран, zvest
 вѣрати се, -ем се, skrivati се
 вѣштâчки, umeten
 вйћи, вйкнути, -кнем, nava-
 diti се
 вйчан, navajen
 вйд, -а, vid; у виду, v podobi
 вйдати, -ам, lečiti, zdraviti
 вйђати се, -ам се, videti се
 вйђен, ugleden
 вйхор, -а, вйјор, -а, vihar
 вйјорити, -им, vihrati
 вилòвит, kakor vile, vilinski
 вйљушке, -љушâкâ, vilice
 вйнути се, -нем се, zavihetati се
 вйрити, -рим, kukati
 вйс, -а, višina
 Вйшньй, -егâ, Bog
 вйт, вйтак, vitek
 влâдâње, -а, vedenje
 влâдат се, -ам се, vesti се
 влâст, -и, oblast
 влâстит, lasten
 вòћњâк, -а, sadni vrt
 водèница, -е, mlin na vodo
 водòземка, -е, žaba, ki živi v
 vodi in na zemlji (na suhem)
 војевати, -јујем, bojevati се
 волети, -им, rad imeti
 волшебни, čudežni
 врâчâње, -а, vedeževanje, vra-
 čarija, coprnija
 врâчати, -ам, vedeževati, ča-
 rovati
 врâг, -а, sovražnik
 врân, črn
 врâтити, -им, vrniti
 врѣбати, -ам, prežati
 врѣћи, вршем, mlatiti
 врѣдити, -им, veljati, vreden biti

врèло, -а, vrec
 врèме, -енâ, čas
 врġнути, -нем, vreči
 врġлѣтан, strm
 врġло, jako, izvrstno
 врġдати, -ам, blebetati, godr-
 njati, presti
 врġлâр, -а, vrtnar
 вући, -чем, vleči
 вуќ, -а, volk.

3, 3

зâбављати, -ам, zabavati; —
 се, veseliti се, zabavati се
 зâбелети, -лим, pobeliti
 зâбитан, samotен
 зâблистати, -там, zableščati
 зâборâв, -и, pozabljenost
 зâборавити, -им, pozabiti
 зацрнити, -им, očrniti
 зацрвèнети се, -им се, zardeti
 зâћи, -ђем, zaiti
 зâдаћа, -е, naloga
 зâдајати, -дајем, dišati po
 čemu; povzročiti
 задрѣтати, -дршѣм, zatre-
 petati
 зâдѹван, zasopljen
 зâгрлити, -им, objeti
 загудети, -им, zagosti
 загущивати, -шужем, dušiti
 зайскати, -иштем, zahtevati
 зâиста, zares
 зâједничкй, skupно
 зâједно, skupaј
 зâклањати, -ам, obraniti
 закликтати, -кѣм, zavriskati
 заклòнити, -ним, zakriti, obra-
 niti
 зâкључен, sklenjen
 закрѣсити се, -си се, zaiskreti
 зâкукати, -ам, zatarnati, za-
 јокати
 залòжити, -им, založiti; za-
 staviti
 зâлуд, zaman
 залуѹтати, -ам, zaiti

заметнути, -нем, pričeti
 зámка, -е, zanka
 замòлити, -им, zaprositi
 замр̀љати, -ам, zamazati
 занат, -а, rokodelstvo, zani-
 manje
 занàтлија, -е, mojster roko-
 delski
 занòсити се, -им се, navdu-
 ševati se
 зào, злã, злò, hudoben
 заòдети, -денем, obleči
 заòрити, -им, zadoneti; razle-
 gati se
 запахн̀йвати, -хн̀ујем, pariti
 запáлити, -им, vžgati
 запáрати, -ам, oguliti, odrgniti
 запítати, -ам, vprašati
 запитк̀ивãње, -а, povpraše-
 vanje
 заплакати, -чем, zajokati
 запòдести, -дедем, začeti, na-
 stati
 запòјати, -јем, zapeti
 запрéчити, -чим, preprediti
 зãпрека, -е, ovira
 запрèпãшћен, prestrašen
 зãпушити, -им, zakaditi
 зãр, мар
 зар̀јати, -ам, zarjaveti
 заробл̀енíк, -а, ujetnik
 заробл̀енíчкí, ujetniški
 засеñйвати, -н̀ујем, zasenčiti
 заслéпити, -им, oslepiti
 зãслуга, -е, zaslužek; zasluga
 зãсрãмљен, osramočen
 зãстати, -танем, postati
 зãстèњати, -ем, zastokati
 зãстрашен, prestrašen
 зãсýкати, -чем, zavihati
 зãтерати, -ам, priritati
 зãтиљак, -љка, tilnik
 зãтíм, potem
 зãточнíк, -а, branitelj
 зãтон, -а, zaliv
 затрãжити, -им, zahtevati
 затр̀пати, -ам, zamesti
 затутн̀ети, -им, zabobneti

зãтварати, -ам, zapirati
 зãтвòрити, -им, zapreti
 заударати, -ам, dišati
 зãвера, -е, prisega, oblјuba
 зãверити се, -им се, priseči,
 zakleti se
 зãвичãј, -а, dom, domovina,
 rojstni kraj
 зãводница, -е, zapeljevalka
 зãвòј, -а, ovinek
 заврédити, -им, zaslužiti
 завр̀иштати, -штим, zakричати
 завýћи, -чем, vtakniti
 зазýјати, -им, zabrenčati
 збãцити, -им, vreči
 збíља, -е, resnica; збиља!
 res, za res
 збíвати се, -ва се, dogajati se
 збòг, zaradi
 збòрити, -им, govoriti
 збрãтити се, -им се, pobratiti se
 збýнити, -им, zmešati, v ne-
 red spraviti
 здèла, -е, skleda
 здèлица, -е, skledica
 зèлèнко, -а, belec (konj)
 зèмãн, -а, čas
 згòда, -е, priložnost
 згòдан, priložen, primeren
 згýрити се, -им се, zgrbiti se
 зíдина, -е, zidovje
 зíмус, то зíмо
 злйца, -е, hudobnež
 злòба, -е, hudobija
 злòдух, -а, zli duh
 злòкòбан, зло usoden
 злòпãк, hudoben, napačen
 злòпатити, -им, stradati, по-
 манјканје trpeti
 злостãвљати, -ам, trpinčiti,
 grdo ravnati
 змíја, -е, kača
 знãк, -а, znamenje
 знãмèн, -а, podoba, bilega
 знãница, -е, znanka
 знòј, знòја, pot
 зòб, зòби, oves
 зòр, -а, sila

збран, silen, jak
 зова, -е, bezeg
 зрачак, -чка, zrak
 зрака, -е, žarek
 зреник, -а, obzorje
 зўјати, -им, brenčati
 зўмбул, -а, hijacint
 зундараца, -е, velika muha
 зўрна, -е, turška piščal
 звати, зовѣм, klicati
 звѣчати, -им, zveneti
 звўк, -а, zvonjenje, glas, zvok.

Ж, ж

жâл, -а, obrežje
 жâлити, -им, obžalovati
 жâр, -а, žerjavica; žar-nje
 ждрâl, -а, žerjav
 ждрâловић, -а, majhen žerjav
 ждрѣбад, -и, žrebeta
 ждрѣбица, -е, žrebe

жѣћи, жѣжѣм, žgati
 жѣга, -е, pripekanje
 жѣљковâн, zaželjen
 жѣљукâње, -а, željenje
 жѣсток, hud, vroč, silen
 жѣтелец, -теоца, kosec, moški,
 ki žanje
 жигав, predmet, kateri se vžge
 жйгица, -е, vžigalica
 жйти, -јѣм, živeti
 жйвâд, -и, perutnina
 жйвот, -а, življenje
 жйвотињица, -е, živalca
 жйжа, -е, luč
 жмурке, slepa miš (igra)
 жўдети, -им, hrepeneti
 жўрити се, -им се, hiteti, mu-
 diti se
 жўстар, okreten, hiter
 жўт, rumen
 жвâкати, -чем, žvečiti.

Садржај

Страна

1	*Боже правде. — Ђорђевић Јован	11
2	*Свет — Јовановић Змај Јован	11
3	Pozdrav domovini — Preradović Petar	12
4	Zavera — Novak Venceslav	13
5	*Југославенско коло — Радичевић Бранко	14
6	Јединац — Трстењак Даворин	15
7	Dva brata bez seke — Katalinić Jeretov Rikard	15
8	Budi svoj — Klaić Vekoslav	16
9	* Na putu — Crnko Mijat	16
10	Чавка и птице — Обрадовић Доситеј	17
11	Vrana i rak	17
12	*Циц — Радичевић Бранко	18
13	U cara Trojana kozje uši — Narodna pripovetka	18
14	Глуви — Народна прича	20
15	*Пакосник — Јовановић Змај Јован	20
16	Патак и жаба	20
17	Малим ђацима — Чаврак Александар	21
18	Najbolji savet — Iz Jovićeve čitanke	21
19	Škola — Amicis Edmondo	22
20	Пијаница — З. Ј	23
21	Kurjak i pas — Lepušić Ivan	25
22	Poštenje — Trstenjak Davorin	25
23	Мој отац — Јакшић Ђуро	26
24	*Мајка — Badalić Hugo	27
25	Братска љубав — Народна прича	28
26	*Iz „Kugine kuće“ — Šenoa August	29
27	*Saveti — Milaković Josip	29
28	Мрави — Каталинић Јеретов Рикард	30
29	Јаче од смрти — Iz Nazorove čitanke	30
30	*Pjesma o Žigici žigavoj i Gredi gredurini — Nazor Vladimir	31
31	*Gavanu — Lepušić Ivan	32
32	*Suza sirotinje — Toni Bogumil	33
33	*Ђуро на мору — Каћански Стеван	34
34	Vatra na brodu — Iz Nazorove čitanke	34
35	По мору — Тресић Павичић Анте	35
36	*Mornari — Katalinić Jeretov Rikard	36
37	Српкиња — Ћосичка Даринка	37

38 Duša srpskog borca — M	38
39 *Kosovka djevojka — Narodna pjesma	39
40 Ruski čovek — Trstenjak Davorin	43
41 Počast ženama — Trstenjak Davorin	43
42 *Смрт мајке Југовића — Народна pjesma	44
43 Kozачки konj — M.	46
44 *Lijepa naša domovino! — Mihanović Antun	47
45 Сава — Хири Драгутин	48
46 *Soča — Gregorčič Simon	49
47 Probudiće se lav — Car Emin Viktor	50
48 Istra zove Marka — Nazor Vladimir	51
49 *Pjesma o Istri — Iz Nazorove čitanke	52
50 Хајдук Вељко ослобађа Црну Реку од Турака — Караџић Вук Стеван	53
51 Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan na stratištu — Kumičić Evgen	54
52 *Mučenicí — Vežić Vladislav	57
53 Госпосветско поље	57
54 *Борац борцу — Јовановић Змај Јован	58
55 *Pjesma o Vidovdanu — Katalinić Jeretov Rikard	58
56 Беле-кула — Алфонз де Ламартин	59
57 Crni dani našega naroda u velikom svetskom ratu — Lazarević Branko	60
58 Svetao primer — Stanojević Mihajlo	62
59 Oslobodena Jugoslavija — „Glasnik“	64
60 *Naša zemlja — Preradović Petar	64
61 *Остајте овдје — Шантић Алекса	65
62 Настрадаин-хоца и два ђака — Јовановић Змај Јован	66
63 *Алија — Јовановић Змај Јован	67
64 Путници и пси — Крилов А. Иван	68
65 Орао и лисица — Обрадовић Доситеј	68
66 *Ђурак и врабац — Јовановић Змај Јован	69
67 Lisica i rak	70
68 Човек и змија — Караџић Вук Стеван	70
69 Urganak — Iz Nazorove čitanke	71
70 *Сунча се — Шантић Алекса	71
71 Синан-паша — Милосављевић М. С	72
72 *Дед и унук — Јовановић Змај Јован	74
73 Iz „Seljačke bune“ — Šenoa August	75
74 *Гусле моје — Радичевић Бранко	76
75 *Први снег — Илић Војислав	76
76 Лисица и јацац — Обрадовић Доситеј	77
77 Gluhak i slepac — Tolstoj Lav N.	77
78 Змијина глава и реп — Толстој Лав Н.	78
79 Psi kod požara — Tolstoj Lav N.	78
80 Мајмун — Толстој Лав Н.	78

81 Бурђев дан — Стојановић М	79
82 Огето — проклето — Лепушић Иван	79
83 Пролеће — Томић Евген Јосип	81
84 *Пролетна песма — Илић Војислав мл.	81
85 Птичја молба — Из Чајковчеве читанке	82
86 *Evo naših lasta — Čika Jova Zmaj	83
87 *На Липару — Јакшић Ђуро	83
88 Старац и јабуке	84
89 Курјак и овца — Лепушић Иван	85
90 *Ruži — Pinter Gabrijel	85
91 *После кише — Грчић Јован Миленко	85
92 Ртичја svečanost — Лепушић Иван	86
93 Магарац — Каталинић Јеретов Рикард	86
94 Вџ и пуж — Лепушић Иван	87
95 *Вече — Јакшић Ђуро	87
96 Kresnice — Katalinić Jeretov Rikard	88
97 Летно вече у славонском селу — Козарац Јосип	88
98 *Oluja — Mažuranić Ivan	89
99 Slavonska šuma — Stojanović Mijat	90
100 Кораћи — Čorović Svetozar	91
101 Žuna šarena — Špoljar Zlatko	91
102 Muha pred sudom — Iz Nazorove čitanke	93
103 Буна у школи — Назор Владимир	94
104 Smešice	97
105 Волшебни магарац — Поповић Ст. Јован	98
106 Milutin u gostima — Iz Nazorove čitanke	102
107 Sve, sve, ali zdravlje!	105
108 Човек и мрави — Лепушић Иван	106
109 *Имање — Јовановић Змај Јован	106
110 Милион и билион — „Невен“	106
111 Смрт и њезини службеници. — Из Чајковчеве читанке	107
112 Šaljiva pitanja i odgovori	109
113 Дамон и Финтија	110
114 Цар и дервиш — Беловић-Бернадзиковска Јелица	111
115 Благдан и радни дан — Владимир Назор	111
116 Медвед, свиња и лисица — Народна приповетка	113
117 Komu pripada slava — Reljković Matija A.	114
118 Загонетке и питалице	114
119 Derviš i kaluđer — Narodna pripovetka	115
120 *Ima ljudi — Jukić Ante	117
121 Курјак и коњ — Обрадовић Доситеј	118
122 Сиромас и Сава — Народна шала	118
123 Врачање — Народна шала	118
124 Jeka — Šmid Krsto	119
125 Прва земљичка — Трстењак Даворин	119
126 Ljubav domovine — Trnski Ivan	120

	Страна
127 Српски инвалид — Тосићка Даринка	121
128 *Rodu o jeziku — Preradović Petar	122
129 Браћа — Трстењак Даворин	123
130 *Опћа кућа — Љубомир Ненадовић	123
131 Radi — „Zdravlje“	124
132 *Jevrosima majka opominje sina Kraljevića Marka da bude pravedan — Iz narodne pjesme „Uroš i Mrnjavčevići“	125
133 Zgodna prilika	125
134 Poslovice	126
135 *Naprej — Jenko Simon	127
Речник	129

88

one fair ...

Univerzitetna knjižnica Maribor

S

21098/2,7.nat., 1938

021203852

COBISS e

ZA ČITALNICO